БЪЛГАРСКИ ПОСЛОВИЦИ И ПОГОВОРКИ

Съставители: Милко Григоров, Костадин Кацаров
Изд. „Наука и изкуство", София, 1986 г.

Трето преработено издание
Тираж: 74 102

АНОТАЦИЯ

...и чудех се тогава отде вземат тези стари хора таквиз избрани приказки. И как умеят да ги казват навреме, кога де приляга и както прилича.

Петко Рачев Славейков

Включените в сборника български пословици и поговорки са разпределени в над 300 тематични заглавия. Настоящото преработено издание (предишно заглавие: „5000 български пословици и поговорки”, Наука и изкуство, С, 1964 и 1969 г.) има подчертано практическа насоченост, като за целта пословиците в темите са групирани по синонимия и вариантност. В края на книгата е добавен азбучен указател.

Справочникът е ценно помагало за преводачи, журналисти, преподаватели по български език, учащи се.

СЪДЪРЖАНИЕ

Бележка на редактора

Пословици и поговорки

Тематични заглавия

БЕЛЕЖКА НА РЕДАКТОРА

В предлаганото издание сборникът, съдържащ около 5000 избрани български пословици и поговорки в това число и някои характерни народни изрази и думи. като благословии, клетви, епитети и др.под. е основно преработен с оглед на практическата му употреба, на по-лесното тълкуване и намиране на пословиците и поговорките в него. За това спомага и добавеният в края на книгата азбучен указател. Със същата цел азбучният указател на тематичните заглавия е изнесен пред основния текст.

Всяка тема започва с най-охарактеризиращата я, с най-известната или най-ясната по смисъл пословица (рядко поговорка) и постепенно преминава към иносказателността и алегорията. Синонимните пословици и вариантите на една пословица в рамките на дадена тема са събрани заедно – така особено се улеснява изборът на най-подходящата. Съседството между обособилите се „гнезда" (както и съседството между отделни пословици) е търсено по аналогия, смислова близост или еднаква основна дума. При този начин на подреждане, като съпоставя съседни „преливащи се една в друга" по смисъл пословици, читателят може да открие допълнителни оттенъци в значенията, а с това и възможности за употреба, които тематичното заглавие поради своя обобщаващ характер не разкрива.

Общо правило в сборника е поговорките да се поместват в края на всяка тема. Онези от тях обаче,

които представляват част от пословица, се дават като вариант към изходната пословица, докато други са включени в смисловото гнездо, на което отговарят по съдържание.

Поради наличието почти винаги на преносно значение, придаващо многозначност на пословиците и поговорките, нерядко някои от тях или техни варианти могат да бъдат намерени в различни тематични рубрики. Това е съзнателно допуснато, тъй като го налага гъвкавостта на народната сентенция и свойството й да се пропива от нови значения при различни обстоятелства.

Известна част от включените пословици и поговорки са създадени преди векове и са отражение на народния светоглед и опит от времето на феодализма и османското робство. Такива пословици носят отпечатъка на онази епоха, изразяват погрешни представи, вярвания, предразсъдъци и заблуждения – накратко днес представляват само любопитна хроника или по-скоро анахронизъм на нрави и възгледи. Останалите обаче, най-жизнените, получават нов смисъл и адрес. Именно в способността да оцеляват, да прекрачват от една епоха в друга и да са винаги съвременни се крие силата на тяхното проникновение и непреходност.

ПОСЛОВИЦИ И ПОГОВОРКИ

* * *

* Народ – Свобода – Робство *

Глас народен – глас божий.

От люлката до гроба няма бял ден за роба.

Нека гроб, че не роб.

По-добре на клонче, а не в кафезче.

Ранен славей не пее.

Хайдутин майка не храни.

Силна войска с войвода, а пък земя (народ) със свобода.

Гдето гинат мнозина, там не се пита кой е умрял.

* Труд – Трудолюбие *

Трудът е здраве и живот.

Работата на ум учи.

Който се труди, не губи.

Работата краси човека, мързелът го грози.

Кой лежи, той тъжи; кой оре, той добре.

Занаят не тегли глад.

Без труд почивката не е сладка.

По-напред да добием, че тогаз да попием.

Ори и сей, догдето спи мързеливият.

И да бягаш, на пътя ори, сей.

Работи без плата, че не ходи без работа.

Дърво и камък да седи, ти да не седиш.

От работа тежко, без работа по-тежко.

Работата да се бои от тебе, не ти от нея.

Работи така, като че ли ще живееш сто години, а живей така, като че ли ще умреш утре.

Който не работи, не бива да яде.

Няма добро без пот.

Нищо не пада готово от небето.

Колко мъки вижда хурката, дор напълни вретеното!

Без захмет не се яде мед.

Мокрите гащи ядат риба, а сухите ядат пиперки.

Без мокри гащи раци се не хващат.

Суха пола риба не яде, а мокра.

Който се цапа, той лапа.

Ако не разбиеш калта, не стават кирпичи.

Който се мъчи, той се и пъчи.

Който шъта в двора, той играе на сбора.

Който не се пече на нивата, не се пъчи на хорото.

Докато не хвърлиш в нивата, не никне.

Ако не посееш нещо, няма да ожънеш нищо.

Комуто лозето е прекопано, той ще има пълна бъчва.

Който е копал лозето, той ще яде гроздето.

Лозето не ще молитва, а мотика.

Мотика молитва не иска.

Лозе не ще дядо попа, иска чичо пота.

Потта е като пчелата, откъдето и да иде, все носи.

Както ръчица пипала, тъй гърбица носила.

Искаш ли голяма лъжица, вземи и голяма лопата!

Затънат ли ти колата, не чакай Крали Марко л ти ги изправи.

Бог помага, ала в кошара не вкарва.

Ти работи, аз ще ти помагам – рекъл Господ.

Питали вълка: защо ти е дебел вратът? Ригъл: защото сам си върша работата.

Добрият кон сам си изкарва зобта.

Силният мъж преполовява дните.

Деня трябва да го купим, та да го живеем.

Ляга с кокошките, ама става с петлите.

Ако не съмва рано, ти подрани.

Вечерната работа не оставяй за сутринта.

Днешната работа не оставяй за утре.

Лете измикяр, зиме господар.

Сиромашията се бои да влезе у работлива жена.

Който е работен, ще бъде имотен.

Който работи честно, ще живее по-лесно.

Ори, копай, храни се, с грабене не богати се.

Имане без труд лесно се пилей.

Лесно се галят момите, мъчно се дялат гредите.

Работи като хала.

Не подвива крак.

Работи от тъмно до тъмно.

Работата му работи.

Трудолюбив като пчела.

С пот на челото.

Да запретнем ръкави!

Плюй си на ръцете!

С кървав пот.

Откъснаха ми се ръцете.

* Мързел – Лентяйство – Безделие *

Безделието е майка на всички злини.

Мързеливият два пъти работи, скъперникът два пъти плаща.

Скъперникът два пъти плаща, ленивият по-далеч ходи.

Накарай мързеливия на работа, пророк да го направиш.

Накарай мързеливия на работа, да те научи на акъл.

Който не ще да работи, той си търси мохабети.

Мързеливата жена по комшиите преспива.

Жени мързеливи – децата въшливи.

Мързелът благо не яде, а ново никога не носи.

Мързеливият носи със себе си сиромашията.

Който лете не работи, той зиме гладува.

Лете под сенките, зиме под преспите.

Който лятос пладнува, той зимъс гладува. Който седи лятос на хлад, зимъс го чака глад.

Колкото летни дни празнуваме, толкова зимни дни ще гладуваме.

Лятоска царува, зимъска гладува.

Излежавай се млад, ако искаш да мреш на старост от глад.

Лете под сенки, зиме по седенки.

Ахо-ихо гладно ляга.

Днес хоп-троп, утре ахвах.

Умей да пей, не умей да сей.

Игра гърне не пълни.

Гайда къща не храни.

Там се грозде не ражда, где мотика не обажда.

Който не посее, той няма и да пожъне.

Ако тежи на квачката да мъти, пилци не може да отвъди.

Сухо дупе риба не лови (не яде).

Дебела сянка, гладна уста.

Празен седи, гладен ходи.

Три дни гладува, ама си не разваля рахата.

Видя мързелът, че няма що да яде, и проработи.

Мързеливата булка срещу празник се познава.

Мързеливата булка срещу празник преде.

Сетила се леля за къделя, пък то било срещу неделя.

Сетила се хурка за къделя, то било срещу неделя.

Да шия ли, да мажа ли, утре Великден.

Ако не беше мръкнало, не можехме ошета.

На светица попрела, на слънчице поспала.

Мързеливите вечер се разработват.

Мързеливите жени в събота вечер се разработват.

Кога градина се копала, баба се ресала.

Прела баба три вретена и трите изгубила.

Трила баба лен, да се мине ден.

Ден да мине, друг да дойде.

В зора ранила, ден изхабила.

Пипкавата жена въшки я ядат.

Пет месеца – пет дарака, кога ги извлачила горката!

Която жена не ще да меси, тя три дни сее.

В Средна гора клечка няма!

За Мирча вила няма.

Остала Трена без вретена.

Загубила си буля вретеното, че няма с какво

да преде.

Боли я буля петата, та не може да преде.

Прати го на работа, да ти каже: вълци има на пътя.

Отишъл да оре, ралото си забравил.

За дърва отишъл, брадвата не взел.

Аз ваша, ти наша, кой ще вари каша?

Аз господин, ти господин, ами кой ще тури житото в хамбара?

Да сме всинца господари, ама кой ще ни храни.

Работи като кърт, яде като вълк.

Яде като мечка, а работи като буболечка.

Бърз на лъжица, тромав на теслица.

За ядене бърза му лъжицата, за работа мудна му ръчицата.

Два дни прела, три дни яла.

За работа – дете, а за самун – мъж.

Живее само да яде, а не и да работи.

Седне – ох, стане – ох, сложи му пита – не се дига.

Кой ще. носи хляба? – Аз. – Кой ще носи мотиката? – Казвайте пък други, бе!

Ако си пчела да носиш мед, идвай и занапред; ако ли си търтей да го ядеш, върви където щеш.

Ори, мели, яж е вашата работа – рекъл един циганин на един орач; а нашата работа е много по-мъчна: ходи, тропай, проси, носи, печи, вари, па чак тогава яж...

Мечката казала на вълка, вълкът на лисицата, а пък тя – на опашката си.

Който се надява на чужди ръце, длъжен е на Михаля.

Ако искаш да ти се не свърши работата, предай я другиму да я върши.

Която работа се оставя за после, нея дяволите я довършват.

Кучето зиме все се кани да си прави къща, а лете забравя.

Който се кани, не прави.

Додето се накани, ще мръкне.

До де шавне, то мръкне.

Останало му да свърши двата края и средата.

Свършил работа, колкото кучето на нивата.

Всеки припка на свършен харман.

Търси на баницата мекото и на работата лекото.

Понеделник поседелник, вторник – посборник, сряда – непряда, четвъртък несвъртък, петък света Петка, събота на баня, неделя – на пазар, кога да работя?

Пуста празна неделя, как не би цяла година!

Хванала се царската дъщеря на работа, та й се изпришили ръцете.

Хвърлил камък, та го заболяла ръката.

Ако я боли, както го мързи, отдавна да се е гътнала.

Кога не го мързи, мила му е работата.

Сигурно го мързи, щом не иска да работи.

Мързи го да шавне.

Мързи го да продума.

Мързи го да яде.

Излъга хляба.

Родил се да хаби хляба.

Падни, пита, да те изям!

Ела, хляб, да те изям.

Зяпа, дано му паднат печени врабчета отгоре.

Чака да му го поднесат на блюдо.

Чакат да им уловят зайци, че да ядат.

Чакал дяволът да узреят дренките.

Кога петли на бунище, тогава ние на огнище.

Както ми е стреснато сърцето, като седна и искам да легна.

Седнали на припек като смокове.

Припича се като гущер на слънце.

Разположил се като пет пари в кесия.

Лежи на една кълка.

Легнал на кълка като поп.

Лежи като селски чорбаджия.

Ако мръдне камъкът, ще мръдне и той.

Седиш под крушата, барем с крак подритвай!

Отрязали му ръцете и ги залепили отзаде му.

Обесил ръце като пищове.

Разпуснал се като печен праз.

Не похвата нищо.

Клати си краката.

Брои броениците.

Не си дава зор.

Потрива се.

* Опитност – Способност *

Не питай старило, ами патило.

Не питай пътник, а патник.

Не учи дяда си попа как се кръщават деца!

Не учи стареца как се пасат кози.

Знае баба всякакво хоро.

Стар кон се на ход не учи.

Старият вол в браздата го слагат да оре.

Не ми разправяй за оная болест, от която аз съм лежал.

На бостанджия краставици не се продават.

Недей учи Варвара как се прави попара!

Да ти сготви, та и пръстите да си оближеш!

Да ти сготви гозба, та да се не наядеш!

Да ти направи нещо, та да ти продума!

От ялова крава теле изважда.

Хвърли го в морето, той ще излезе със стадо овце.

Пъха си главата, дето не може и пръст да влезе.

Той и на сух камък ще се нахрани.

Камък да улови, на злато става.

От нищо нещо ще направи.

Бодна майстора си зад пояса.

Имаш ли занаят, имаш и канаят.

Хубавото нещо не става лесно.

Всичко си иска майстора.

Ока брашно да имаш, и него дай на майстор да го омеси.

Всяка работа от майстора се бои.

От вещ ловец и лисицата се плаши.

Силом заек не се лови, ами с колай.

Конят познава кой го язди.

Конят познава кой може да го язди.

Който може, и конят му може.

По-добре е да умееш, отколкото да можеш.

Всеки може да яде хляб, ама не всеки може да меси.

Всяка калугерка не става игуменка.

Гайдата не прави овчаря.

Преминал през иглени уши.

Минал през огън и вода.

Врял е и в малко, и в голямо гърне.

Бил съм и в голямо решето, и в малко сито.

Бил с и пребил.

От стара коза яре е.

От стара направа е.

От колко фурни хляб е ял!

Не съм вчерашен.

Има набито око.

Иде му отръки.

Изпекъл занаята.

Работата го хвали.

Всичко му се поддава.

Работата плаче за него.

Има златни ръце.

* Некадърност – Неопитност *

Нещенето и неможенето са брат и сестра.

Ако не можеш, не се залавяй!

Хванал се на хорото, а да играе не може.

Куче, което не знае да лае, вкарва вълка в кошарата.

Мери в гарга, удря в патка.

Да утрепе мухата, той утрепал бая си.

Померил в главата, ударил в краката.

Вместо да изпише вежди, извадил очи.

За пара работа, за десет зарар.

Да направи не може, ама да развали – иде му отръки.

Каквото похване, изсъхва.

Посял жито, изникнал ечемик.

От аджамията и гората плаче.

Горко на оная глава, на която чираците се учат да бръснат!

Който е ял все боб, него проваждай да ти купи месо.

Да мели знае, да насипе не умее.

Вилата била крива, та очите му избила.

Който не знае да седи на лопата, седи на дръжката й.

Клисав мъж жена не храни.

За две жени мъж станал, а нож не похванал.

Трън му в устата, а яйце в ръката.

Готов за лов като пушка без кремък.

Куче, което нощем спи, а денем лае, бой яде

Орала кравата и осрала ралото.

Много занаяти, празни му ръцете.

От твойта кожа цървули няма да излязат!

Ако избесят майсторите, ти на права бога ще идеш!

Майстор Грую вретенаря – от три буки три вретена и едното наддадено.

Майстория кози пасе: пет закара, три докара.

Майка ми е веща, знае как се вари леща.

Рачник правила, раците живи оставила.

Баба не види купата, та ще иглата.

Намерила лозе, не намерила грозде.

От коня слязъл, а къде да го върже не намерил

Няма къде да си върже коня!

Направил си черква, направи и олтара!

Дръж се, слепчо, тоягата ти е готова!

Пасъл на патрика магаретата, колко годин става.

Не знае да напои магаре.

Не знае да си върже гащите.

Не е за твоята уста лъжица!

Има още много хляб да ядеш!

Още на хляба папо вика.

Млад и зелен.

Върви като сляп кон из гробища.

Спори му като на костенурка през угар.

Шие, пори и плаче.

Той е бос в тая работа.

Вързан в ръцете.

Работи като с чужди ръце.

Направил го, та си оставил ръцете!

Надве-натри.

Магарешка работа.

* Леснотия – Мъчнотия *

Всяко нещо си има лесницата, но кой да я знае!

Лесно е да говориш, мъчно е да го сториш.

Лесно е да развалиш, мъчно е да направиш.

Попитали камилата какво й харесва: нагоре ли, надолу ли? Тя отговорила: равното.

Като падне дървото, всеки си дърва набира.

На ниско магаре всеки се качва.

В мътна вода лесно се лови риба.

За брадата на кьосето бръснари, колкото искаш.

Келява глава лесно се бръсне.

Гнили дренки не щат зъби.

Надроби му попара, че го кани да яде.

Лесно е на готови деца баща да бъдеш.

На плъховете е мъчно, дорде един от тях направи дупка; после всички се провират през нея.

Не е конец да го срежеш.

Голям кокал не се преглъща лесно.

Изпотих се и под ухото.

* Усърдие – Прилежание *

Ако заляга, ще му приляга.

Ако не съмва рано, ти подрани!

Който рано става, нему и бог помага.

Мърдат му ръцете като на млада невяста краката

Работи като къртица.

Работи като мравка.

Работи със сърце.

* Шляене – Нехайство *

Нехайник нехайника в механата среща.

Те го търсят из гората, той се лута из полето.

Отиде ти, попе, кобилката за този пусти седми глас.

Мара води хорото – кучката й яде брашното.

Играй, Маро, поигравай, и дома си не забравяй!

Хоро, хоро вито, довечера бито.

Днес хоп-троп, утре ох-ох.

Който ходи, или ще намери нещо да изяде, или ще го намери нещо да го изяде.

Много ходи из село, ще си дойде без чело.

Раждала мама синове, да не е улицата без хора.

Ходи като прозявка от уста на уста.

Скита се като куче без сайбия.

Запознали го и късите кучета.

Мери улиците.

Митка по цял ден.

Ходи нагоре-надолу.

Ходи пет за четири.

Убива времето си.

Де седне, там и остане.

Хванали го мъглите.

Отнесе го мътната.

* Безредие *

Не се знае кой пие, кой плаща.

Много баби – хилаво дете.

Където има много овчари, там овцете се губят.

В която гемия има много капитани, тя може и да потъне.

Залудо труд, кога няма ред.

Побъркана прежда на стан се не слага.

Хванал едно за главата, друго за краката.

Загубила си булка черяслото и го намерила зад вратата.

Утребила булката единия кът, а в другия се наместила.

Всеки мъж с нови гащи: моят ни нови, ни вехти.

Село има, име няма.

Слободията по-лоша от неволята.

Слободия ги надула.

Господ да им отбере от управията.

* Доброта – Човещина *

Хубост се на чело не носи, а човещина.

Познава се по лицето, че му е топло сърцето.

Обичам с добрия да плача, а не с лудите да скачам.

Предпочитам да служа на добрия, отколкото да заповядвам на злия.

Добрият човек лошо не търпи.

Плащането за добро с добро е борч за всекиго, ама за злото плаща с добро сал честният човек.

Който вземе един грях, ще изгуби сто гряха.

Змия, която не хапе, нека си живее хиляда години.

Варди се да не настъпи мравката.

Кротък като буболечка.

Кротък като агне.

Мек като памук.

Душа човек.

* Злина – Проклетия *

Няма по-зло на света от зъл нрав.

Бясно куче и сайбия си не познава.

Лошият и от дявола не се страхува.

Лошо време се оправя, ама лош челяк никога.

Лошавото и вода го не спира.

Лошите се лесно сдружават.

Събрали се като змии в змиярник.

Където ходи, и злото по него върви.

Който връща зло за зло, не го смятай за човек.

Човек беше, кога спеше.

Който не го знае, с шекер да го храни; който го знае, и хляб да му не дава.

С такъв човек алъш-вериш да нямаш.

От такъв човек и „помози бог” ти не трябва.

Да го не виждаш и не срещаш – хиляда пъти по-добре.

По-добре да срещнеш чумата, нежели него.

Добро утро му казах, белята си намерих.

Трън да те закачи, лош човек да не те закачи.

Лош човек ако се хване за дрехата ти, отрежи я и я остави в ръката му.

Влезе ли ти вкъщи, изкопай и пръстта, дето е стъпил, та и нея хвърли.

В морето да го хвърлиш, и морето ще го изхвърли.

И червеите не щат да го ядат.

И птиците го не щат в гората.

Ако не ме щат в рая, в пъкъла с тъпан ме викат.

Ако господ ме не ще, дяволът рушвет дава за мен.

Отишъл с един дявол, върнал се със сто.

Оставил дявола, а се уловил за сатаната.

Колко цървули е скъсал дяволът, дорде го накара да направи така!

Лошо правил, па добро никога не видял.

Лошият и нощем види, ама и от сянката си се плаши.

Хаирсъзинът е страхлив.

Хайдутин от хайдутин не се страхува.

Харамия и с ботуши да шета из чаршията, пак никой чест не му дава.

Хайдут е, та и дете из майка открадва.

Катанецът е за добрите хора, а за лошите и зид не помага.

На хайдутина всеки има да дава.

Зъл бирник продава на човека едина вол, добър – двата.

Хаирсъзинът няма рога да го познаеш; той се познава по това, що върши.

Варди се от човека, когото е господ белязал.

Дето сляпа бала удари, лек няма.

Извади му окото, че сляпо по-хубаво.

С шило гроб му копай.

О зелен бор да се хване, и той ще изсъхне.

Който вълк много скита, или овца повлача, или куршум.

Сврака на сврака яде яйцата.

Името му „ох”, прякорът му „олеле”.

Дето рана – и той муха.

Един умира от глад, друг го убива и търси в пазвата му хляб.

Пази, боже, от лош поп, от сиромах хаджия и от гърчава свиня.

На бодлива крава бог рога не дава.

Осрала си крава опашката, та гледа и другите да омаца.

Докле се не хване добрият, лошият не се намира.

Да смилиш злия – да изгубиш добрия.

Водата всичко измива – само черно лице и лош език не може.

Откак ми е отровил сърцето, взел да налива лек на него.

От човек, който е утрепал баща ми, помощ не искам.

Поврага му добрините, когато не се живее от злините му.

Не му ща ни меда, ни жилото.

Сърбал (ял) съм му попарата!

Косъмът от мустаците му да погълнеш, ще се отровиш.

Който го помирише, носът му ще окапе.

Той е една миризлива китка! Не е цвете за мирисане.

И той не е стока.

Аман викнах от него!

Показа си рогата.

Ешът му няма.

Прехлупил и на баща си носилото.

Защо бабата, дето ти е отрязала пъпа, не ти е отрязала главата?

Кръстен, ама немиросан.

Гнило сърце има.

Лют като пиперка.

Лют като пуснато куче от синджир.

Зъл като куче.

Свиреп като бясно куче.

Хапе като бясно куче.

От псетата по-лош.

Чака като вълк на пъртина.

Зъл като рис.

Засъска като пепелянка змия.

Проклет в червата.

Бамбашка човек.

Мъчен човек.

Не взема от добро.

Ни се води, ни се кара: ако го водиш – хапе, ако го караш – рита.

С него нито да пееш, нито да плачеш.

Да го биеш, ще плаче, да му се оставиш, ще ти се смее.

Начумерил се, сякаш че изял някой бащиното му имане.

Станал пишман, дето се родил.

Горчив като пелин.

Мнозина се раждат хора, а умират магарета.

Магарещината кой сака, той си я купува и без пари.

Показа си магарията.

* Чест – Безчестие *

По-добре честно да умреш, а не безчестно да живееш.

Главата да падне, име да не падне.

Окото да ти излезе, зла дума да ти не излезе.

За една чест живее човек.

Честта е по-скъпа от парите.

По-добре честна сиромашия, отколкото безчестно богатство.

Над къщата слама, ама в къщата слава.

Нека ми е крив оджакът, щом димът ми излиза направо.

Гладно стой, че не се учи да просиш!

Не те гледат какво ядеш, а каква чест имаш.

Какво живееш, така ще се и прочуеш.

Който работи честно, живее лесно.

Рядка е честта, затова е скъпа.

Честта е като жена.

Честта носи чест.

У всекиго има по троха чест.

И решето като го настъпиш, подскача.

Блазе тому, кому чест помага.

Човеку на скута сядаш, а на честта му не можеш.

Чисто сребро ръжда го не хваща.

Слънцето грее и в калта, ала не се каля.

Чисто небе от гръм се не бои.

Когато крадат, не кради; когато ловят крадците, не бой се.

Ако не можеш да си богат, кой ти бърка да си прав?

За един час човек чест добива и за един я изгубва.

Водата пере всичко освен позора.

Безчестието с пари се купува.

Ако съм прост, не съм говедо да ме връзваш за яслите.

Не чака ли те честта ти, с бърз кон не я стигаш.

Ти го плюеш, то вика: „Божа росица се сипе".

Чист като гълъб.

Чисти му са ръцете.

С открито чело.

Прави му чест.

* Достойнство – Авторитет *

Ако си глава, ще те чукат; ако си опашка, всеки ще те тъпче.

Ако съм прост, не съм говедо да ме връзваш за яслите!

Ако живеем на село, трева не пасем!

Ако сме прости, плява не ядем!

Не сме на гроб камък, та да седнат отгоре ни!

Ако съм чер, на гроб камък не съм!

Да ме рита кон, не щеше да ме е яд, а то ме рита краставо магаре!

Да ме ритне кован кон, а не босо магаре!

Нека те рита ат, да те не рита магаре.

Не ме е яд, кога ме пари коприва, а кога щир!

Не гледай кой съм бил, а кой съм сега.

На слепия кажи, че е сляп, и той ще се сърди.

Ти стой, както трябва, че нека ти думат, каквото не трябва.

Всеки камък си тежи на мястото.

На две кози пастир не мога да бъда.

Ако е мъчно да даваш, по-мъчно е да искаш.

Дотолкова, аго, и аз знам Корана!

И мен ме е майка родила!

И аз калпак нося.

Първа ръка човек.

Човек на място.

* Егоизъм *

Всеки тегли чергата към себе си.

Всеки тегли жаравата към своята пита.

Всеки тегли въглена към своето яйце.

Дето да плаче моята майка, нека плаче твоята.

Ако ще се лежи, да лежа аз, че ще ми шъта жената, ако ще се мре, да мре жената, че да взема друга.

Кучката лае, за да пази не селото, а себе си.

Вълкът варди агнето от лисицата, за да го из – яде той.

Да острижем ние овцата, че който ще да я пасе

Какво те е грижа, дали ще изгори питата, която ще ядат други?

Чакай да се наям, че ако остане, ще ти дам.

Ситият на гладния не вярва.

По-добре да изгори селото, а не да се изгуби стадото ми.

Като ми умре конят, ако ще да не никне трева.

Кога аз умра, нека опустее всичкият свят!

Да би слушал господ гаргите, мор би дал по конете.

Гаргата моли бога да мрат конете.

Зло куче нито гризе кокала, нито го дава на друго.

Просякът проси, ала не дава.

Ако ми е брат, не ми е ортак на кесията!

На едного се запалила главата, а друг търчи да си запали лулата.

Едному горяла къщата, а друг искал огън да си запали лулата.

Себе си боде с по-малка игла, а за другите държи по-голямата.

Всеки по себе си съди за другите.

Ако всякой сам не се харесва, всички биха се издавили.

Слънцето не изгрява за едного.

* Постоянство – Непостоянство *

С труд и постоянство всичко се постига.

Лека-полека планина се преваля.

Стъпка по стъпка планина се прехвърля.

Пътник път не спира.

Капка на камъка трап изкопава.

С едно удряне гвоздей се не забива.

Каквото захващаш, мъчи се да го изкараш.

Ако си не знаеш мястото, скоро си съдираш гащите.

Който захваща много работи, той ни една не свършва.

На господарски смях и на ясно време недей вярва, навчас се меняват.

Зимно слънце и женско сърце не са да ги вярваш.

Срещни – залюби, отмини – отлюби.

Човек е човек, човек е и магаре.

Друго казват вечер, друго правят сутрин.

Брадвата му не сече на едно място.

Един бие в клинеца, а друг – в плочата.

Върти се, накъдето духа вятърът.

Лети като пеперуда от цвят на цвят.

Мени се като времето през март.

Обръща се като чамова дъска.

Върти се като калайджия.

Там му е хвърлен пъпът.

* Срам – Безсрамие *

Срамът е чужда чест.

Срам се със сапун не опира.

От страх човек побягва, от срам не може.

Гладен поле притичва, гол не може.

От срам, от страх няма грях.

Кого не е срама, него не е и греха.

На когото лицето се зачервява, негова е грешката.

Лице от лице се посвенява.

Очи от очи се срамуват.

Пред очите човек има и вежди.

С което се хвали козата, с него се срамува овцата.

Магаре от срам не мре.

Магаре от срам не разбира.

В него има срама, колкото у кучето.

Кой си е загубил срама, та ти да го найдеш!

Седи срама на пътя, че се смее на пътниците.

От срам не говори.

Потъна в земята от срам.

Примрях от срам.

Не дига очи от срам.

Не мога да гледам хората в очите.

Не смее носа си да покаже някъде.

Няма очи да дойде.

Очите му капнаха от срам.

Прегоряха ми очите от срам.

Турил решето на очите си, та го не е срам.

Пукнало му се пердето пред очите.

Засрамил се, та от срам дори заспал.

Не го е срам от боя си.

Срам няма за пара.

Отишъл зад срама.

От кумова срама.

Зачервил се като божур.

Срамежлив като млада булка.

Срамува се като мома, дорде е у дома.

Срамува се като невяста в понеделник.

Хвърлила си булото.

* Големеене – Високомерие – Горделивост *

На гол корем – чифте пищови.

Препасал сабя на гол корем.

На гол тумбак – жилетка.

Мре от глад, а готов за свят.

Мре от глад, пък ще става сват.

Няма сиромахът да яде, а помана ще прави.

Айран няма за пиене, а с кон ходи да пикае.

Конят за четирийсе, самарът му за петдесет.

Сребърна лъжица, изпросена чорбица.

Яде коприва, пък носи коприна.

Ризата му бяла, ама сапунът е на вересия.

Голота ме пече, фудуллукът ме не оставя.

Поясът му широк, гърбът му гол.

Голо, па голямо.

Султан без гащи.

Цървули няма, гайда иска.

Горе осо, долу босо.

Бей да съм, че ако ще гладен да ходя.

Боса ходва, че – хорото водва.

Глава да съм, че ако ще би и лукова.

Да съм с пашата, че нека бъда без опаш.

От боя си по-голяма сянка не вдигай.

Който хвърчи високо, ниско пада.

Ще му дойде умът, кога го чукне горният праг, та погледне долния.

Не се дигай на голямо, ще ми седиш на коляно!

Кога стана кюмюрджия, кога вратът му почерня!

Кога тиква стана, кога опашка пусна!

Чорбаджията дава, слугата не дава.

Видяла жабата, че коват вола, и тя вдигнала крак.

Надула се жабата да надмине вола.

И решетарката мъжа си с търговците го брои.

Ритам торба с грошовете, на Стамбул са с кошове те.

Сто пари петел, пет гроша кръчма.

За пара човек, за грош му главата, за пет – калпакът.

У краката лъснат, у главата блъснат.

Когато го няма паунът, пуякът се надува.

Нямали си глашатай, опопили си поп.

За две пари яйце ще снесе, за сто пари гюрултия ще направи.

Да изгазим горите, да кажат хората, че имаме и магаренца.

На високо дърво само гарги кацат.

И циганката позна, че съм хаджийка.

На голям ден съм родена, на по-голям съм кръстена.

Господ го не видял, ангели го не срещали.

Окото му бяга все на голямо.

Голям – не му се стига носът с тричава клечка.

От големство носът му да падне на земята, не се навежда да си го вземе.

Навирил нос.

Вирнал глава, не види де стъпва.

Като върви, звездите чете.

Не можеш да му излезеш насреща.

Не пада по-долу от другите.

Гледа отвисоко.

От голямото добрутро.

Перчи се като селски чорбаджия.

Какъв се курдисва, кат че има в гората хиляда овце.

Курдисал се като ръждив пищов.

Надул се като гайда.

Надул се като пате в решето.

Надува се като пуяк.

Перчи се като паун.

Перчи се като петел на бунище.

Разхожда се като петел около кокошки.

Разперил се като петел на стобор.

Разперил криле като мисир през март.

Хохори се като мисиряк, кога му свирят.

Порасна му работата.

Пораснаха му акциите.

Пораснаха му ушите.

Порасъл му келят.

* Нахалство – Дебелоочие – Натрапничество *

Ти му даваш похлупката, то ти иска и гърнето.

Дали му прасе, а той иска и на прасето майка му.

Намерила баба скубано, че иска и щипано.

Видяла свинята рогозина, па сакала и постеля.

Видяла камилата уши, ами иска и рога.

Наяла се въшката, че излязла на челото.

Дай ми пара да си купя кесия, да си турям парите.

Дай му кон, че му дай и седло.

Дай му жито, дай му чувал, че ги занеси и на воденицата.

Дай ми нож да те заколя.

Пусни мухата на длан, тя иска в брадата.

Не пущай петел на прага, че ще се качи на полицата.

Ако пуснеш петела под одъра, ще се качи на одъра; ако го оставиш на одъра, ще се качи на главата ти.

Пуснали тарля под одъра, той се качил на одъра.

Не го щат в селото, а той пита за поповата къща.

Дядо попе, хазър си дошъл да ръсиш, я дай на жената една вода!

На прост човек кажи му добро утро, той ще те накара да му помогнеш да си издяла корито.

Ако го изпъдиш от вратата, то се навира през прозореца.

Изгонили го през вратата, а той се вмъкнал през комина.

Не си искал някого да го срещнеш на пътя, а той дошъл у дома ти.

Искаш го, не искаш го, в ума ти се бута.

Стани ти, да седна аз.

Станала дъщерята, наместила се снахата.

Вре се като червиво куче из бъзак.

Във всяко гърне – мерудия.

Гдето всички турци, там и гол Хасан.

Барабар Петко с мъжете.

Дето тъпан думне – и той там.

Гдето го не сеят, там никне.

Дето двама и той трети.

Намерил празна черква да се кръсти.

Намерил село без кучета, че тръгнал без тояга.

Не бива го за говедар, иска да стане цар.

Дето не си постилал, не лягай.

Сляпо кога прогледне, през девет баира вижда.

Сляпа кокошка, като прогледа, иска да се качи и на петела.

Пилето учило кокошката как да мъти яйца.

Яки очи искат, по-яки не дават.

Взрял се в мене, като че ще ме купува.

Навира му се в очите.

Има дебели очи.

Наложи дебелите.

И в очите да го плюеш, пак не мига.

Държат се като кърлежи.

Налитат като мухи пред дъжд.

Досаден като муха.

Увира се като конска муха под опашка.

Навира си носа.

Гагата му остра, а той я показва за мостра.

Виси му на врата.

Качи му се на главата.

* Хитрост – Лукавство – Шмекерия *

Да те е страх от хитрия, а не от глупавия.

Девет пъти вода гази и пак сух излиза.

През водата минал и не се намокрил.

Прекарва те през морето да ти не дойде наум за вода.

През вода го превел и вода му не дал.

Хитрост хитрост надхитря.

Хитрата свраka – с двата крака.

Кога хитрият се излъже, с малко не се излъгва.

Много хитър човек честта си прехитря и без чест остава.

Колата му с две колелета, та се върти навсякъде

От която страна натежи терзията, от тая страна съм и аз.

Котката на гърба си не пада.

Колкото съм хитра, да съм и силна, света бих разтреперила – казала лисицата.

Докато имя зъби, лисицата хаджийка не става.

Лисицата и калугерка да стане, между кокошките не я пущай.

Когато ти се види лисицата кротка, тогаз най да си пазиш кокошките.

Лисицата обича не курника, а кокошките.

Лисицата лов не лови, а ако улови, сама си го изяда.

Знае лисицата какъв огън прескача!

Знае Аврам де копае корени!

Знае Кольо де зимуват раците!

Хитра била, та вземала, улав бил, та давал.

Будали дали, хитри яли.

Имал Хитрьо лъжица, ял Лудньо с нея.

От нашите глави палят своите лули.

Баба знае и друга уличка.

Ако си гладен, вода искай.

Вземете всички по цяло, а на мен дайте по половина.

Да идем у вас да пием, а у нас да пеем.

Продал си магарето, па иска пак да го кара.

Да роди дете може, ама да го гледа е малка.

Кротко агне от две майки суче.

Хубавата круша мечката я яде.

Кога се лозе копае, баба се потае.

Търси на баницата мекото и на работата лекото.

Все отгоре плува като дървено масло.

Изплувал отгоре като зехтин.

На дявола цървули обува.

И на гявола дупките знае.

Знае и дяволът де се коти.

И дявола може да продаде.

И дявола надхитря.

Бие на чувства.

Вади му душата с памук.

Намери му гъдела.

Намерил му гъделя, па си го дои като крава.

Търси кьораво.

Гледа да откачи нещо.

И на гърба си има очи.

Очите му играят на четири.

Разбра накъде духа вятърът.

Плете си кошницата.

Оплела си работата.

* Двуличие – Лицемерие *

Друго има на ума си, а на уста друго носи.

Едно на ума, а друго на сърцето.

Едно мисли, друго казва, трето върши.

На устата мед, зад гърба гроб.

С теб яде и пие, а зад гърба ти гроб копае.

С тебе яде и очите ти вади.

Отпред лиже, отзад драще.

Отвън мазно, отвътре омразно.

Ножът му с две остриета: с което иска, с него реже.

До средата човек, а от средата пъстър смок.

Неговата добрина като лампа по пладне.

Пред хората мед, а пред своите проклет.

Пред хората хвърля мед, на своите – жлъчка и оцет.

Ангел му е името, дяволски му делата.

Ангел н« лице, дявол на сърце.

Бял на лице, чер на сърце.

На лице светец, а на сърце крадец.

Оцапан чак до ушите, а пък за светец се показва.

Прави се на светец.

Чист – света вода ненапита!

Бог да ни пази от преправени светци.

Който се кръсти много, той и дете от майка открадва.

Бога да молиш и лошо да правиш, не ще се спасиш.

След дявола върви и богу се моли.

Сутрин набожен, вечер разложен.

Денем светец, нощем крадец.

Денем бяга от бивола, нощем за рогата го лови.

Наяве варди мравките, а тайно краде конете.

Вързал звънци на краката си, да го чуват мравките, да бягат да ги не стъпче.

Мравка не настъпва, а мечка поглъща.

С пълен търбух пост да хвалиш лесно е.

Обичам и него, а парите му по-много.

Лицемерът не всякога сполучва.

Който седи на два стола, пада на земята.

Играе на въже.

Лее крокодилски сълзи.

* Прикритост – Подмолност *

От мълчаливо куче да те е страх.

Не е страшно куче, което лае, а което дебне.

Бой се от тиха вода.

Тихата вода брега рони.

Заровените въглища повече парят.

Потаен въглен по пари.

Рана, която се крие, мъчно се лекува.

На очи драга, зад очи поврага.

Гледаш му лицето, не му знаеш сърцето.

Който се не дава да го познаеш, гледай го къде ходи.

Който подслушва, чува себе си.

Вълкът плаче за мъгливо време.

Имахме куче и помагаше на вълка.

Вълк в овча кожа.

Кротка лисица кокошки яде.

Крепостта се предава отвътре.

Каквото мислят домашните, да не става, което мислят чуждите, то да става.

Да те пази господ от влах погърчен и от шоп потурчен.

Следа не оставят: птиците, змиите и гемиите.

Промъква се като смок през храсти.

Рови като свиня в градина.

Рови като кърт под земята.

Потаил се като плъх в трици.

Спотайва се като бълха в гащи.

Стои в сянка.

* Коварство *

Прегърни змия, да те ухапе.

Достлукът му е на коляното.

Рита овчаря, да се радва вълкът.

Змията не си показва нозете.

Крие си като котка ноктите.

Държи камък в пазвата.

Забива му нож.

Измива си ръцете.

Върши го със задни цели.

Нй ща змия в пазвата си!

Плете мрежата си.

* Яд – Гняв *

Умният човек в яда се познава.

Денят се свършва от тъмнина, а пък човекът от ядове.

Който се люти, бързо остарява.

Лесно е да ядосаш човека, мъчно е да го усмириш.

Лютият човек сам себе си яде.

И бълхата жлъчка има.

От яд – в ад.

Хванаха го дяволите.

Хванали са го рогатите.

Бълва огън и жупел.

Искри му излизат от устата.

Ял барут с шепа.

Беснее като магаре от конски мухи.

Разпенил се като бясно куче.

С пяна на устата.

Катран му капе от брадата.

От носа му като че ли яд ще капне.

Пий една студена вода, да ти мине!

Не се ядосвай, че ще ти се вкисне жлъчката.

Фучи като усойница.

Лют като оса.

Почервенял като пиперка.

Позеленял като гущер.

Наежил се като таралеж.

Като котка на зло време.

Хванаха ме нервите.

Скъса ми нервите.

Бере ядове.

Яд го е, та зъби скърца.

Скърца като колело без катран.

Ще се изяде от яд.

Притъмня ми пред очите от яд.

Яд го е до умирачка.

Ще се пръсна от яд.

Пукна му се жлъчката.

Пукна се откъм гърба.

Не мога да се побера в кожата си.

Ще излезе от кожата си.

Излезе вън от себе си.

Изкара ме из търпение.

Кипна му келят.

* Инат – Твърдоглавие – Опърничавост *

Инатът е по-сладък от меда.

С инат къща не се върти.

Инат къща разтуря.

Инат два дома разтурва.

Инат очи избожда.

От инат няма по-лош занаят.

С инатчия инат не прави, загуба ще имаш.

Животът си дава, а от ината не се оставя.

Инатчията умира, ама думата си назад не взема

Душата излязва, табията остава.

Коня дава, юлара не дава.

Жената си давам, коня си не давам!

Заради бълхата изгаря юргана.

Магарията не е само в магаретата, а и в някои хора се намира.

Магарещината не ходи по горите и скалите, а

по хората.

Който кон се не води, той се повече язди.

Свиня от съвет не разбира.

Магаре от тимар не проумява.

На магарето разправяли, а то си мръднало ушите.

На ушите ли си седиш?

Сякаш на камък хортуваш.

Дървото чуе ли, та и той да чуе?

Казвай му, каквото щеш, не зима.

Не взема от дума.

От едното му ухо влиза, от другото излиза.

Ни се води, ни се кара.

Попарата му много гореща.

Главата му не увира с три товара дърва.

Ти му викаш: косено, той ти казва: стрижено.

Ти го теглиш въз чаира, а то бяга въз баира.

Черното нарича бяло, а бялото – черно.

Знай все едно, като глухият тъпана.

Глух от гайда не разбира.

Свири му, ако щеш, с дрянова свирка, когато не те разбира!

За пара засвирва, за пет не млъква.

Пениш се, не пениш, ще те ям, пари съм давал!

Напина се като рак на бързей.

Инати се като магаре на мост.

Биволски инат носи.

Инат на кожата си.

От инат очите му не видят.

От инат глава му се пука.

Не можеш да му напълниш главата.

Набиват му в главата.

Излиза ли се наглава с него!

Не му взема главата.

Дебела глава.

* Воля – Амбиция *

С воля всичко се постига.

Който няма воля, всичко му е неволя.

Болни амбиции.

* Безразличие – Равнодушие *

На чужд гръб и сто тояги са малко.

На чужд гроб без сълзи се плаче.

Един ридае, друг нехае.

Когото го боли главата, нека си търси цяр.

Един се давел, други викал: „Яла каква снага имал!”

Плен се плени, баба се реши.

Мил ми е, ама ако щеш, го вземи.

Все за теб мисля: кога те видя, тогаз ми дохождаш на акъла.

Мокрият от дъжд се не бои.

Планината от сняг се не бои.

Не съм му бил на кръщенето, та да му знам годините.

Овцете си продадох, кучетата си изпъдих, сега ми не трябва кехая.

Ще си отпоря джоба, щом се сърди.

Ако ми се разсърди, ще си обърна кожуха наопаки.

Гори му сърцето като желязото в лед.

Сърцето му трепка като на мъртво куче опашката.

Загрижил се като вълка за овцата.

Обича го като ланския сняг.

Търси го като прилеп кандило.

Сложи го под миндера!

Наситих му се вече.

Турям му кръст.

Отписал съм го от тефтера.

Нека си чука главата.

Не съм изгорял за него.

Изстина ми сърцето към него.

Умрял съм за него!

Трици бъркам за него!

Не искам да го зная.

Потрябвал си ми!

Махна с ръка.

Вдигна ръце от него.

Кръстоса ръце.

Не мръдва пръста си.

Обърна му гръб.

Отсеях си брашното.

Кажи ми на калпака.

Много ми влиза в работата.

Много ми е потрябвало!

Да ми е мирна главата.

Каквото ще да става!

Пет пари не давам.

* Непоправимост *

Вълкът козината си мени, нрава си не мени.

Колкото и да храниш вълка, окото му – в гората.

Вълкът овца не става.

Вълкът куче не става.

Враната гълъб не става.

На дивеч яйцата и гълъб да ги мъти, все са си диви.

Скърши присадено дърво отгоре, то пак ще покара диво отдолу.

Мий колкото щеш катраника, той все си е катраник.

По-лесно е да почерниш себе си, отколкото да измиеш арапина.

Пременил се Илия, погледнал се – пак в тия.

Лошо време се оправя, лош човек – никога.

Гърбицата в гроба се оправя.

Ще поумнее, кога му закука кукувица на гроба.

Стигнал до вратата на гроба, и пак не се оставя от лошото.

Душа излезва, нрав не излезва.

Умирала котката и пак за мишките мислела.

Бесели вълка, а той за овцете питал.

Вълкът викал: хъйде, обесете ме надве-натри, че поповите кози минаха.

Хванала се лиса в капана, а очите й все в кокошките.

Карали хайдука на бесилката, а той гледал пак нещо да открадне.

Петелът умира, а очите му на боклука остават.

На свинята и зурлата да отрежеш, пак ще рови

Кокошката и в хамбара рови.

И старо да е магарето, пак е магаре.

Такова се скроило, такова и ще се скъса.

Какъвто бил някога, такъв е и всякога.

Дето и да идеш, все си ти.

Магарето и на хаджилък да иде, пак магаре ще се върне.

Дето да отиде врана, все е посрана.

Де отидох, лельо, се ме биха.

Лошият човек и хаджия да е, пак е лош.

Беят е бей и без пари, а магарето си е магаре, ако ще да има пари с товари.

Където думи не помагат, там и тояга не помага

Брашнен чувал колкото и да го тръскаш, пак ще праши.

Добър е господ, та си не сбира вересиите.

Дай ръка, мари, прощавай, да се комкам, а че като излезем вън, аз пак си зная.

На гърба си да падне, пак носа си ще разбий.

Все старата песен пее.

Стара песен на нов глас.

* Търпение – Нетърпение – Припряност *

С търпение всичко се постига.

Търпението обръща черничевото дърво на коприна.

Който седи на воденицата, той си смила брашното.

Мъртвец да вардиш и ракия да вариш, не трябва да спиш.

Трай ми, магарице, марта настига.

Докато не потърпиш дима, не можеш да се радваш на огъня.

Каменно сърце имай беди да търпиш.

Не е юнак, който бие, юнак е, който търпи.

Който търпи, той знае.

Сиромах без търпение е като кандило без масло.

Ако можеш да търпиш, като бей ще си поминеш.

Доде има човек да тегли, не умира.

Час търпене, година почивка.

Час търпи, век живей.

Сипи, мъжо, кашата на рамо.

На глава му сол чукай-пак търпи.

Търпи като бивол.

Душата му под носа.

Стиска зъби.

Човек с дебели нерви.

Трай, че няма край.

Нетърпелив като дете недоносче.

Не го сдържа на едно място.

Припряно сърце носи.

* Алчност *

Комуто малко не достига, не е достоен за много.

Който ламти за много, изгубва и малкото.

Който се цели в много врабчета, не удря ни едно.

Който гони два заека, и двата изпуща.

Човешкото око е от морето взето.

Човешкото око насита няма.

Очи от гледане не се насищат.

Очите само със земя се насищат.

И морето да се излее над него, пак няма да му стигне.

Намери насечена гора, та и с краката бере дърва.

И баща си за пара продава.

На вола му очите, а кравата държи.

От една овца две кожи иска.

Дали на Марко две, той иска три.

На две врати куче гладно умира.

На бивола окото все в просото.

Грабливо око, вълче гърло.

Ако е гарга – рошава да е!

Попски ръце вощени: каквото похване, залепва.

Видите ли ме, селяни? – Видим те, видим, дядо попе! – Догодина хич да ме не видите! [Попът бил полузатрупан от дарове на религиозен празник.]

Все е малко на попово око.

Ненаситен като попски дисаги.

Тича като поп на помен.

Припка като поп на кръщене.

Припка като просяк на задушница.

Втурнали се като стадо на кърма.

Едното му око все натам гледа.

Точи зъби за печени прасета.

Докопва се до кокала.

* Упоритост – Настойчивост *

Дорде детето не заплаче, майка му не му дава да суче.

От един удар дървото не пада.

Времето пътник не спира.

Път срок няма.

Пътник път не спира.

Човек на път се познава.

Ще вървя, дорде очи видят и крака носят.

Ще умра, ама няма да дам лесно душата си на дявола.

Челяк, като изгуби нещо, и в пазвата ек го търси.

Обърнал къщата наопаки да го дири.

Под дърво и камък, ама да го намериш!

Ще обърне света да го намери.

Съдра железни цървули, докато го найде.

И от пиле мляко се намира, когато човек търси

Търси го със свещ.

Влязла му муха в главата.

Навивам на пръст.

Залепил се като пчела на мед.

Не го оставя на мира.

Изтрива му прага.

Вади ми душата.

Костелив орех излезе.

Твърд като камък.

Твърд като стомана.

Проби си път.

* Съвест *

У всекиго има съвест, ала блазе томува, комуто е чиста.

Когато сърцето ти е чисто, нека казва кой каквото ще.

Чисто небе от гръм се не бои.

Чисто лице малко вода иска.

На черната съвест и ръженът й се струва бесилка.

Нечиста съвест.

Неспокойна съвест.

Гризе го съвестта.

* Завист *

Който завижда, не вижда.

Завистта е люта болест.

Който е завистлив, светът му е крив.

Дето е доброто нещо, там и завистникът е често.

Чуждото нещо всякога е по-хубаво.

Людското е все по-голямо.

Комшийската кокошка все по-големи яйца снася.

Чуждото яйце е с два жълтъка.

Докато ти завиждат, радвай се; започнат ли да те съжаляват – тежко ти.

Добре си, когато ти завиждат, а не когато те

окайват.

Да ти завиждат, ти да не завиждаш.

Ако имаш – ще ти завиди, ако нямаш – ще те изпъди.

Сиромасите си горят свещите, за да броят на болярите парите.

Пешакът мрази конника.

Гърнето завижда на котела, а и двете черни.

Блазе й, че водила двама мъже и видяла два свята.

* Самохвалство *

Сама хвала – добра хула.

Който сам се хвали, кори се.

Голям залък хапни, голяма дума не казвай.

Не казвай никога: аз съм.

Не хвали се, да те хвалят.

Не се хвали какъв си бил, а какъв си.

Който се хвали, не пали; който мълчи, той върши.

Която кокошка много крещи, малко яйца носи.

Снесла кокошката яйце и окрякала цялата махала.

Големи хвалби, а малки торби.

Празна хвала не пълни кесия.

Всеки си хвали булчето.

Всяка лястовица своето гнездо хвали.

Всяка циганка своите вретена хвали,

Всякой мечкар казва, че неговата мечка по-хубаво играе.

Всеки си хвали краставото магаре.

Попитали мулето: – Кой ти е баща? – Атът ми е вуйчо – отвърнало то.

Орали мухите върху рогата на вола.

Да ми е жив сокол, яребици триста.

Да има някой да ме подгони, за един ден отивам в Цариград – казало кучето.

Опашката да не беше, утрепал бих я!

Ходи дядо и дойде, мечката влече за ухо.

Бабини хвалби бърдо ги хаби.

Който казва, че всичко знае, той нищо не знае.

Когато ти отиваше, аз се връщах.

Когато ти се роди, аз си правех опинци.

От тебе по-рано съм видял слънцето.

Той е видял едно-две, аз съм видял сто и две.

Край плета имаше толкова повалени, все ти ли ги уби?

Посред нощ да съмне, посред нощ ставам!

Нашите петли червени яйца носят.

Да знае Мара кога е шарен зелник яла!

Да знае Мара кога е кумувала и на тъпан грош дала!

Ако не съм кумувала, поне през плет съм гледала!

Уста защо са, ако не ме хвалят?

Хвалете ме уста, че съм гладен!

Хвалете ме уста, че ви разкъсвам!

Голяма уста имаш!

Приказва големи приказки.

Вдига шум около себе си.

Говори на вересия.

* Щедрост *

Поискай му душата, и нея ще ти даде.

Да му поиска някой и ризата от гърба, и нея ще му даде.

За свои и ризите от гърба си дава.

Дал си и шапката от главата.

Който много дава, скоро ще проси.

Бог му го е дал, ама не му го е записал.

Показа си човещината.

Развърза кесията си.

* Угодничество *

Само стани овца, вълците са готови.

Ако се подлагаш всекиму, на подлога ставаш.

Подлизурка яре от две майки бозае.

На чужди гащи учкур не ставай.

Стои като поп пред владика.

Лиже му краката.

Клати му краката.

Клати му шапка.

Влачи се по корем пред него.

Подлага гръб.

Превива гръб пред него.

Върти се на пета около него.

Плува в неговите води.

Зяпа го в устата.

Прави му мили очи.

Прави поведение.

Прави му политика.

Прави му вятър.

Върви му по волята.

Стана му мост.

Мазна Гана.

* Самонадеяност – Самомнителност *

Комарът, кога се претеглил на свой кантар, тежал 99 оки.

По-добрите плувци по-често се давят.

Ако умра аз, кой ще оправя селото?

Защо да слушам хората, когато и аз имам ум?

Сам да съм, та и в гората да съм!

Ако сполучи, сам се хвали; ако сбърка, хората му криви.

Едвам се научил да вдява, и надминал майстора си.

Умила се лъжицата, та станала паница.

Ако падна, пак ще стана; не съм гърне да се счупя!

Марта жена и аз жена, какво ще ми стори? С тамян се дявол не пропъжда.

Само от амин дяволът не бяга.

Той ще оправи с гърба си кривите дървета на балкана!

С брадата си света лъже.

Не се возя на чужда кола.

Не може да се мери с малкия ми пръст.

Ходил е барем два пъти на воденица!

На своя глава.

* Грижливост – Безгрижие *

Овчарят и куцата овца не оставя.

Не дава да падне косъм от главата му.

Не дава прах да падне на него.

Пази го като очите си.

Гледа го като писано яйце.

Първата врана най-подир каца.

Варди като враната горния сноп.

Който овчар спи, без агнета остава.

На разградена градина пъдар е само свинята.

Разградена градина – заградена пустиня.

Загрижила се попадията, че израснала на попа брадата!

Отбих си грижата.

То ми е деветата грижа.

Малко ме е грижа!

Живее днес за днес.

Той да му бере гайлето!

Да не е притупал тупанът за тая работа.

Накривил си калпака.

Гледа си кефа.

Пусна му края.

* Навик *

Навикът е втора природа.

Вълкът, дето изяде магарето, четирийсет дена татък обикаля.

Цигански кон от тъпан не се бои.

Цигански деца от искра се не плашат.

Кога се нанади пес на месарница, или него убий, или месаря обеси.

Ако се отучи куче да ходи на касапница, и той ще се отучи.

Навикът е една мъка, а отвикът – две.

Научил се поп на пражен боб, свършил се боб, отучил се поп.

* Скромност – Тактичност *

Скромността краси човека.

Добрият човек все добрини прави, но никому не се хвали.

Добрата овца малко блее, много мляко дава.

Всякога се показвай малко по-долен, отколкото си.

В къщата на обесен не се говори за въже.

Знае си мястото.

* Покорство – Смирение *

Да би мирно седяло, не би чудо видяло.

Ако бъдеш мост, всеки ще те тъпче.

На ниско магаре всеки се качва.

Който става овца, изяда го вълкът.

Станеш ли овца, всеки ще те стриже.

Не бодат оня вол, който влачи мълком хомота

Преклонена главичка остра сабя я не сече.

Както му свирят, така играе.

Смирява се като дявол в кратуна.

Сви се в черупката си.

Сви си опашката.

Скланя глава.

Подви врат.

* Оптимизъм *

Бурята, като всяка буря, преминава.

Всичко, което е било, е преминало и всичко, което ще бъде, ще премине.

Всичко минава и туй ще мине.

Много мина, малко остана.

Всяка мъка до време.

И пъкълът за нас е правен.

Гледа с розови очила.

* Разглезеност – Капризност *

Дали на влаха краставица, той я не ще, че била крива.

Не ще мляко с ориз, иска ориз с мляко.

Влязъл в лозе, та му не харесва гроздето.

Който избира, той примира.

Който много отбира, не намира.

Ако да слушаше господ на гарваните молбата, всички магарета биха изпукали.

Ако да слушаше господ на магаретата молбата, ни един самар не щеше да има на света.

Попска магария с две гайди бива.

Вали ли дъжд, овчарят се оплаква, че му е мокро; не вали ли, оплаква се, че няма трева.

Бащин и майчин син.

Имала го, наимала му се.

* Безхарактерност *

Не се сърдя и гърне да ми каже човек, само да не ме бутне да се строша.

Аз го оставям тютюна, ама той не ме оставя.

Зарекъл се от петък до събота.

Гърди от камък, сърце от восък.

Ни слади, ни блажи.

Ни варен, ни печен.

Уйдиса му на акъла.

* Приятелство – Дружба *

Приятел верен който има, още една глава има.

Добре е да има човек и в пъклото приятели.

С добър другар и в зло време е весело.

Приятел в нужда се познава, а не на сватба.

Приятел се познава в неволя, както златото в огъня.

Зла година плаче за роднина, а неволя – за приятел.

Не ти трябва безценен камък при верен приятел.

По-добре хиляда приятели, отколкото хиляда гроша.

Ако имаш верни приятели, ще имаш и пари.

С приятел що се върши, с пари не може да се върши.

Стар приятел душманин не става.

Старо вино и стар приятел – дръж ги!

Обичай доста си с гърбицата му.

Приятел без грешка – ненамерено разковниче.

Кажи ми кои са приятелите ти, да ти кажа какъв си.

За човека можеш да съдиш по приятелите му.

В път и син на баща е другар.

Дорде не другаруваш с някого на път, не можеш го позна какъв е.

Ако си не знаеш доста, не си залагай главата.

Приятел без полза враг се нарича.

Лют човек приятел не държи.

Безочлив човек скоро затваря вратата и на най-голямото приятелство.

* Сговор – Съгласие – Несъгласие *

Сговорното е най-разумното.

Сговор къща не събаря.

В задружна къща немотия не влиза.

Един работи за хилядо, а хиляда – за едного.

Една пръчка лесно се счупва, но повече – мъчно

Със сговор и пелинът е мед.

Ти речи: захар, аз ще река мед, и ще се спогодим.

Сол и пипер да е, най сговор да е.

Сух хляб на мира по-добре е от пира.

По-добре сух хляб с мир, а не много ястия със зехир.

Погаждат се като хляб и сол.

Плюли си в устата.

Гарван гарвану око не вади.

Дето има съгласие, там и куршумът по вода плава, дето няма съгласие, там и кратуната потъва.

Съгласието денем се тъче, а нощем се разтъкава.

Два остри камъка брашно не мелят.

Гдето пеят много петли, там късно съмва.

Умря волът, развали се ортаклъкът.

Едно криво дърво разсипва целия товар.

От раци сбор става ли?

И месото им в един котел не ври.

Не дава и дума да се издума.

Не искам и да чуя.

Да имаш да вземаш!

* Враг *

Няма да имаш душманин, ако сам не си го създадеш.

До де не настъпиш опашката на змията, не те клъцва по ногата.

Всяка птичка има над себе си и сокол.

Враг на врага не помага.

Водата спи, душманинът не спи.

По-добре разумен душманин, а не глупав приятел.

По-добре един умен душманин да имаш, отколкото сто приятели будали.

С избиване душманите се не свършват.

На душманин, който бяга, направи му златен мост.

Боже, пази ме от приятели, от неприятели сам ще се пазя.

Не питай стопанка, ами душманка.

* Солидарност – Сговорност *

Сговорна дружина планина събаря.

Сговорна дружина от сеймени не се бои.

Вярна дружина – яка твърдина.

Свините се бият помежду си, но като видят вълка, всички се струпват върху него.

Две ръце и богу се възпротивят.

Пет пръста богу надделяват.

Два лешника на един орех надвиват.

Кога искат триста, не питат поп Христа.

Който се грижи за хорските работи, хората ще се грижат и за неговите.

* Вражда *

Двама като се карат, третият печели.

Когато две кучета се борят за един кокал, трето го изяжда.

Ядат се като кучета.

Живеят като котката и кучето.

Помежду им черна котка минала.

Братски се делили, та се избили.

Живеят като снаха и свекърва.

С него сме на нож.

* Самотност – Саможивост *

Сама ръка и на Дунава не може да се измие.

Сам човек и в рая не може.

Сам си постели, сам легни, сам стани – това живот ли е?

Дели се като крастава коза от стадото.

Която овца се дели от стадото, вълкът я изяжда.

Отби се от пътя, затова си счупи врата.

В пуста воденица дяволите метат.

Сама като кукувица.

* Преданост *

Яде баба и пие, ала дяда не забравя.

Кучето е верен другар на човека.

Да му кажеш и в огъня да стъпи – ще стъпи.

Не се дели нокътят от месото.

И очите си дава за него.

Душата си дава за него.

Отива накрай света.

До последния си дъх.

* Кавга – Свадливост *

Кавгата добра нивгаж не бива.

Нито шипка без тръни, нито севда без свада.

Двама се карат, сто се радват.

С двоица се прави кавга, а с троица – гюрултия.

Дето се карат двамина, той ще е третият.

Когато двамина се карат, третият яде бой.

Кога останат двама без душа, третият остава без глава.

С когото се караш, с него ще се сговаряш.

Скарали се врабците за чуждото просо.

Разритали се като магарета.

Хапят се като кучета през плет.

Гледат се като котараци.

Карат се, като че ли имат да делят нещо.

Хванаха се за гушите.

Ще си издерат очите.

Размениха си шапките.

Смесили вълната.

Събраха махалата.

Пуснал си пояса да се влече и чака някой да го настъпи.

Където ходи, брана влачи.

Закача се като шипка.

Пей дава за кавга.

Един гледа сватба, а друг – брадва.

Отишъл на сватба жените да гълчи.

Цялата къща вдигна на главата си.

Кокал хвърлил помежду им.

Сее на дъното му просо.

Не ми яж цървулите.

Хванали са го рогатите.

Зъби се като куче.

Джавка като пале.

Настръхнал като оса.

Лимон-табиетлия човек е.

Дим ще се вдига!

* Сръдня *

Сърдитко Петко, празна му торбичка.

Сърдито магаре и с коня биля се надтичва.

Лют оцет бъднето си съсипва.

Намръщил се, като че ли му е длъжно селото!

Начумерил се, като че ли са изяли бащиното му имане.

Начумерила се като Баба Марта.

Навъсил се като Стара планина през март.

Яд го е, та зъби скърца.

Лимон ли ти изстисках на носа?

Сумти като бивол.

Лют като пуснато куче от синджир.

Разсърдил се като змия усойница.

* Бой *

Тежко на бития, доде дойдат съдниците.

Когото са били, той знай боли ли.

С ръка когото бият, половин бой яде.

Подир тояга пръчката не се усеща.

По главата гледай, по гърба удряй.

Дали го е булка мазала, или го е котка драскала?

Налита на бой.

Отнесе боя.

Търтих му един бой.

Дръпнаха му един бой.

Наместиха му кокалите.

Отупаха му праха.

Раздрънкаха му вълната.

Тръснал му вълната.

На пестил го направи.

Бие го като гвоздей.

Видя звезди посред бял ден.

Сви го надве-натри.

Взе му здравето.

Дървен господ.

Битият – бит.

* Добро *

Търси доброто, защото то не идва само.

Направи добро, че го хвърли в морето.

Доде си жив и здрав, прави добро; в гроба се нищо не прави.

Добро с добро се заплаща.

С добро и очите изваждаш човеку.

С добро вземеш и хапката на човека от устата.

Доброто го познава и звярът.

И дяволът знае що е добро, ама не ще да го прави.

Доброто без зло не се отличава.

Няма зло без добро, нито добро без зло.

Силом добро не става.

Против доброто никой не рита.

Доброто влиза през прозореца, а излиза през вратата.

Де отхождаш, добро? – При друго добро.

Всички добрини на едно място не се събират.

От това по-хубаво – здраве!

Здраве му кажи!

Нека му е лошо!

Дано си счупи дяволът краката!

На дявола куршум в ушите!

Да не чуе дяволът.

* Зло *

Злото е по-старо от света.

Зло и лошо – две злини са.

Със зло се наглава не излиза.

Лошото се с лошо изпъжда.

За злото не трябва да пращаш, то само иде.

Злото лесно идва, мъчно си отива.

Лошото иде с колата, а се отнема с иглата.

Всяко зло влачи по себе си и друго зло.

Злото добро не докарва.

Има лошо, което донася добро.

Ела, зло, че без тебе по-зло.

Всяко зло за добро.

Злото се чува по-далеч от доброто.

Доброто се чува, а лошото по-скоро.

Докато не изпиташ злото, не ще познаеш доброто.

Стори на злия добро, да ти излезе на зло.

Стори добро, да намериш зло.

Добро направих, та си очите извадих.

Добро добро не паща, зло зло не хваща.

Чума от чума бои ли се?

Доброто се забравя, злото – никога.

Направи добро – не кай се, направи зло – надей се.

Зло с кила, а добро – да̀-ще Господ.

Всички знаят лошото, ала го правят.

Що дяволът не може, вика баба да помогне.

Следите на дявола никой не може да види и пак мнозина вървят по тях.

Пътят за рая е много тесен, а за пъкъла се върви с кола.

Дяволът ни оре, ни копае, а учи хората на зло.

Бъди на дявола другар, ако искаш да те пусне в бунар.

Що е с дявола събрано, отива по дявола.

Неправедно спечелено не достига до трето коляно.

Дяволска кожа и за тъпан не чини.

Който иска магария, той си я купува и без пари.

Бяс си търсеше, два намери.

Змия гълъб не ражда.

Гарван отлита, сокол долита.

Кога гарван граче, славеят бяга и плаче.

Огън, вода и смърт хатър не гледат.

Лошо време път не спира, лоши години го спират.

Без да пати, човек не може да се научи.

Хубава обеца му закачи!

Теглилото състарява човека.

Всеки се пържи в собственото си масло.

Зачервил се ракът от добро.

Добре му е като рак на въглени.

Живее като бълха в тъпан.

Живее като муха у тъпан.

Върви му като на краставо куче тоягите.

Ще прокопса като мома у еничари.

От зла гледа и зла паза на тоз хал съм.

От развала към провала.

Всичко се обърнало с главата надолу.

Работата му е чурук.

* Надежда – Вяра *

Вярата планина премества.

Всяка мъка не е до века.

Ако е сила силовита, не е вековита.

Където е текло, пак ще тече.

Дò-ще слънцето и пред нашата вратня.

Бѝ-ще веднъж и в пъкъла панаир!

И моето куче ще хване заек!

Ще пропее и нашият петел!

Ще дойде време и нашата кукувица да прекука.

Ще се обърне колелото.

Болният душа бере и пак се надява да не умре.

Под брадата му свещ гори и пак се на живот надява.

И на присмех бог помага.

Сиромах е дяволът, че няма надежда.

Обичам да ти вярвам, а не да ида да питам.

Който чака от надежда, приживе не се нарежда.

Вълкът, където изял магарето, четиридесет дни обикаля нататък.

Надява се като вдовица за ерген.

Надява се като вълк за овца.

Надява се като кон за зоб.

Надява се като кон на празна торба.

Върви след него като крава за слама.

Ходи по него като лисица подир коч.

Маха си опашката като котка за мръвка.

Геран да е, дъно има.

Геран да е, изгребва се.

Изтекоха му очите да го чака.

Изгледаха ми се очите.

Гледа ме в ръцете.

Веднъж да мине моста.

Стискам палци.

* Разочарование *

Отдето се надявах слънце да ме огрее, оттам ме слана ослани.

Отдето чакаш слънце, оттам те бие град.

Какво мислех, а то какво излезе.

Аз ли ти се, господи, криво помолих, или ти ме криво разбра?

За вълна тръгнал, остриган се върнал.

Отишъл за круши, върнал се без уши.

Отишла камилата за рога, върнала се без уши.

Отишло пате на паша, върнало се без опаша.

Подгонил заек, изскочил вълк.

Отишли за зайци, изяли ги вълци.

Взех го за трендафил, той излезе трън.

Идат от сватба, а се разтреперили от глад.

Гост ме викаха, пост ми задават.

Не викала баба дяда да ядат, викала го да цепи дърва.

Мнозина си мият ръцете да ядат с владиката, а малцина ще седнат на трапезата му.

Потурчила са Мара, да не носи свински цървули, а тя обула кучешки.

Яйцето му излезе запъртък.

* Вина – Провинение *

Не е луд, който изяда два зелника, а който му ги дава.

Не е виновен, който го е изял, а който го е оставил незаключено.

Комшийската котка накусила млякото, а нашата се облизва.

Кабахатът да е самурен кожух, никой не го взема на гърба си.

Смее се прьдльо, ала не му е драго.

Самичък си докарал вълка в кошарата.

Бедят ме, мамо, хората. – Бедиш се, дъще, сама-си.

Защо плачеш? – Боли ме. – И кой те би? – Сам.

Тегли от главата ей, никой не му е крив.

Той е прав като Иван куция.

Прав като въже в торба.

Не ще го опере и Дунав.

Не ще го умие ни Бяло море.

Ходи бос из лука.

Има трески за дялане.

Пищи баба за тояга.

Плаче му гърбът за тояга.

Плаче за бой.

Търси си боя със свещ.

Зная и аз, знай и той защо яде бой.

Ти да му береш греха.

Вкара го в беля.

Хванаха го натясно.

Гледа като посрано дете майка си,

Клепнали му ушите като на дърта свиня.

Мига като куче в лапавица.

Мълчи като кос на яйца.

Удари го на молба.

Хак му е!

* Кражба *

Нехванат крадец от царя по-голям.

Хващай крадеца, додето не те е хванал.

Покажи ми лъжеца, да ти кажа крадеца.

Крадецът вика: дръжте крадеца ,

Който открадне игла, той ще открадне и хазна.

Който е откраднал минарето, той е намерил калъф да го скрие.

Това се вика майстория: хайдутин хайдутина да краде.

На хайдутина всеки има да му дава.

Кон и пушка сами се крадат.

Овце няма, масло продава.

Проси, че не кради!

Умри, но не открадвай!

Който краде, не ще се наяде.

Който краде, домакин не става.

Чужди пари пръсти горят.

Харам спечелена стока ще изтече като вода.

Колкото хаир бербер вижда от поп, толкова и крадецът от краденото.

И крадецът знае, че от онова, което открадне, хаир няма да види.

Поиска да си напълни джоба, а си напълни гроба.

Кога идеш да крадеш, първо се сдружи с кучето.

Лисицата и вълкът станали кумове, докле откраднат кокошка, а когато я откраднали, разкумили се.

Вълкът и от броени овце яде.

Вълкът се по поръчка не храни.

Ако го е взел, не го е краднал.

Той го не откраднал, ами го взел да го не видят.

Ако те видят шега; ако те не видят – в торба.

Защо си го взел? – Не знаех, че е твое. – А не знаеше ли, че не е твое?

Ръцете засрамват лицето, кога крадат.

Ръце, дето обичат да похващат, нигде нямат място.

Ръцете му слаби, ала знае да граби.

Има дълги ръце.

Не краде само когато спи.

Обича да похваща.

Обича да пипа.

Обича да бара.

Пладнешки разбойник.

* Беда – Беля – Напаст *

Беля, малка-голяма, все беля е.

Една беля да е, с шекер да я храниш.

Една беля не е беля, ако не води друга.

Не ми стига ядът ми, изкривил са и вратът ми.

Не ми стига кахърът, та ме ритна и катърът.

Още едната беда не минала, а друга дошла.

Бягаме от дъжд, сполетя ни град.

От вятър иде, буря го завлича.

От трън, та на глог.

Осланена трева не се зеленее.

Черква гради, град съсипва.

Врабците гонят бухала, ама сами в устата му влизат.

Ако камък удари гърнето, тежко на гърнето; ако гърнето удари камъка, тежко пак на гърнета

Нямала си баба работа, та си купила прасенце.

Беля с пари купена.

Само това ми липсваше!

Белята си търси оня, който търси змия да я бие.

Настъпил на змия опашката.

Нападнали го като скакалци.

Прокопсал като бясно куче.

Не знае къде да се дене.

Намира се натясно.

Намери се между два огъня.

Загазил с двата крака.

Видя се в чудо.

Кара го на лудост.

Гледа жално като убодено данàче.

Попарила го сланата.

Скача като попарен петел.

Падна като на въглен.

На един ръжен се пекат.

Припекло му яйцето.

Огън му гори на главата.

Пламнала ми е главата.

Ходи като ударен в главата.

Главата ми се замая.

Счупи си главата.

Взе си беля на главата.

Белята в торбата.

Беля от невиделица.

Беля пискюллия.

Боже опази!

* Безизходица – Безнадеждност *

Бог високо, цар далеко.

Кога ти цар прави зло, кому да се оплачеш?

Ако ти е съдията длъжник, господ да ти е на помощ!

Ако накриво – не смеем от бога, ако направо – не смеем от бега.

Ако в село – турци, ако в гора – вълци.

Да плюеш нагоре – върху лицето си, да плюеш надолу върху брадата си.

Да го биеш – ще плаче; да му се оставиш – ще ти се смее.

Дала баба пара да се хване на хорото, дала две да се пусне, ама не я пущат.

Объркана работа – и господ не може да я оправи.

Не зная на кой бог да се моля.

Който се дави в морето, и за сламка се улавя.

Когато падне в морето, човек се хваща и за змия да го извлече.

Търпи душо, черней кожо.

Снета глава цяр няма.

Да си хвана главата (дърмите), че да ида, където ми видят очите.

Ще завия глава нанякъде.

Зини, земньо, та ме жива глътни.

Всичко отиде по дяволите.

Докъде я докарахме! Оплескахме я!

Загазил като Марко на Косово поле.

Прокопсал като лисица в капан.

Замислил се като лисица в казан.

Забъркал се като куче във воденица.

Бъхти се като вода о бряг.

Мята се като риба на сухо.

Остана като жаба на сух вир.

Спукана му е работата.

Между чук и наковалня.

В задънена улица.

* Късмет *

Роди ме, мамо, с късмет, па ме хвърли на смет! Кога господ дава късмет, не пита чий син си.

Господ няма що да прави, а късмет с късмет събира.

Кога господ дава брашното, дяволът взема чувала.

Когато сиромахът се наканил да се хване на хорото, спукал се тъпанът.

Когато морето станало медено, сиромахът си изгубил лъжицата.

Ако имаше сиромахът късмет, нямаше да е сиромах.

С черен повой са го повивали.

От морето честит излезе и се удави в речицата.

Когато абаджията най бърза, тогава му се късат конците.

Магарето си продадох, от да карам магарета не се отървах.

Царското птиче веднъж каца на човека на главата в живота му; ако го хване – добре, ако не – туй за туй.

Нов ден – нов късмет.

На стъпките му стъпваш, на щастието му не можеш.

Родил се под щастлива звезда.

Върви му като из ръкав.

Върви му като по вода.

Два късмета му се събрали.

Проработи му късметът.

Не си ритай късмета.

Бяга от късмета си.

Опитах си вече късмета.

Всеки с късмета си.

* Задоволство – Блаженство *

От първна жена, първни залък и първни сън по-благо няма.

Намира се на седмото небе.

Плува в блаженство като бивол в гьол.

Чувствува се като риба във вода:

Падна му сърце на място.

Мед ми капе на сърцето.

Накриви капа, че тръгни.

Напълни ми очите.

Спи като къпан.

* Грижа *

Всяко дърво си има червей да го яде.

Всеки с дерта си.

На глава слънце, на сърце сняг.

Не старят годините, старят грижите.

Какво ме е състарило, ако не пусти кахъри.

Денят мръква от тъмно, а човека кахъри го зачернят.

Кахърите ядат човека, ръждата – желязото.

Зарар става на кърa, а вкъщи му е кахъра.

На тогози хатър, на оногози хатър, а на мене кахър.

Налегнаха го грижи.

Заседна му като буца на гърлото.

То ми е като кост на гърлото.

* Нещастие – Неволя – Злополучие *

Нещастието никога не идва само.

Общото нещастие е половин нещастие.

Неволята ум дава на човека.

Човек, що тегли, от него се учи.

Който тегли, той знае.

Който носи товара, той му знае тежестта.

Комуто е стрелата в реброто, него и боли.

Комуто е до плач, нему не е до смях.

Всеки има по един чер ден, ама кому как дойде

Всеки ден има и белята си.

Има лошо, има и по-лошо.

Патила глава, теглила, има още да тегли.

Челяк се дави и у вода до глезени.

Дето си човек самси-си стори, и дяволът не може да му го стори.

Който забърка конците, мъчно им намира

Каквато го люлка залюляла, такваз го и мотика закопала.

Прекатури се колата, – изсипаха се яйцата.

Осланено цвете връх не издига.

Слепец слепеца води – и двамата в ямата.

Боже, пази от туна беда, от пияна жена и от бясна свиня.

Защо си ми на воля, като те нямам в неволя?

С неволя се поминуваме.

Валят като на бясно куче камъните.

Стана на прах и пепел.

Тази обеца ще ми дойде тежка.

Причерня ми на очите.

Бял ден не съм видял.

Виж ме на кой хал съм.

Душа ми не остана.

Сега я втасахме!

Оставиха го на произвола на съдбата.

Изпита го на гърба си.

Раззеленил се като липа в пожар.

Прокопсал като мишка в армея.

Вълк пътя му препречил.

Живее като куче под стряха.

Влече се като пребита змия.

Мята се като заклана кокошка.

Мъчи се като грешен дявол.

Греховете си изплаща.

Рони сълзи като град.

Жив да го оплачеш.

Имала глава да пати.

Съдбата го чукна.

Отнесе го мътната.

За зла чест.

* Смях – Скръб – Безпокойство – Потиснатост *

Смехът е и чер, и бял.

Пари да има, за смях ще ги даде.

Смейте се, дорде ви се смее.

Радостта и скръбта наедно ходят.

Жално му е, та се смее.

Светнаха му очите.

Зарадва се до уши.

Издува ме на смях.

Смее се под мустак.

Засмя се до уши.

Засмели му се и парцалите.

Смее се през глава.

От смях, та се изпокривихме.

Потъркулихме се от смях.

Заливат се от смях.

Скъса се от смях.

Посиня от смях.

Умрях си от смях.

Счупен му е кефът.

И добро утро му се не говори.

Клюмна нос.

Обори глава.

Не ме свърта на едно място.

Ходи като снаха без дарове.

Ходи като мокра кокошка.

Не ме хваща сън.

Седи като на тръне.

Замислил се като пате в дъжд.

Замислил се като пуйче на слънце.

Опулил се като варен заек.

Иде му на плач.

Плаче като сираче за коматче.

Плаче, та си къса главата.

Плаче, та ти разкъсва сърцето.

Като плаче, та и камъните разплаква.

Сърцето ми се къса.

Душата ми се свива.

Отиде ми душицата.

Хич ме няма.

Няма да ме бъде.

* По неволя *

На каквото хоро се хванеш, тъй ще играеш.

Бръснарят ще бръсне и здраво, и келяво.

С мечка в чувал ако влезеш, щеш, не щеш, приятел ще си.

Попаднеш ли между врани, трябва да грачиш с тях.

Който спи с куче, трябва да му търпи бълхите.

Като няма кокошка, и сврака ядва.

Който няма черноока, целува и гурелива.

Зарад босилека поливат и щира.

Дал ли си коня с кирия, не питай кой го язди.

Влачи го подире си като съдран цървул.

От немай-къде.

Прави го от кумова срама.

Хвана се вече на хорото.

Като види дебелия край, къде ще върви.

* Облекчение – Спасение *

Голям товар ми падна от гърба.

Падна ми камък от сърцето.

Съмна ми пред очите.

Родих се (още веднъж).

Закърпи положението (си).

Прескочи трапа.

Стъпи на краката си.

Спасявам положението.

* Строгост – Жестокост *

Видели у слепия едно око, и него искат да му извадят.

Хем го бие, хем не му дава да плаче.

Вода не му дава да пие.

Не дава пиле да прехвръкне.

Не дава муха да бръмне.

Огреба му и пепелта от огнището.

Изхвърлиха го на улицата.

Докараха го до просяшка тояга.

Събрали се като орли на мърша.

Зинали връз него, жив ще го изядат.

Изядоха му главата.

Светиха му маслото.

Стъпил му е давол на раната.

Сипва пипер върху раната.

Не си поплюва.

Студено сърце има.

Смрази му кръвта.

Сал да те погледне, и ще се смръзнеш на място.

Гледа изпод вежди.

Гледа като на смърт.

Изгуби човешки образ.

Не остави камък върху камък.

Дете в майка проплака.

Закла ме по закола.

Удави всичко в кръв.

Кървава баня.

* Милосърдие – Пощада *

По-тежък е хатърът от силата.

Която ръка дава, не се сече.

Малката милостиня от много беди избавя.

Ако има калец, дал господ и водица (казват духовниците при изповед).

И решето сърце има.

Отделя от залъка си.

Ти баща, ти майка! Подариха му живота.

* Опасност *

Която стомна чести на вода, скоро се разбива.

Всякому лежи секира на врата.

Едно магаре, кога вдига ушите си, ще хвърли товара.

Сама змия в грамада не стои.

Острото на ножа сече и доброто, и лошото.

Нож с две остриета.

Пази, боже, от сляп от суровицата!

Хванал се в капана.

Намери се в небрано лозе.

Огън, слама и топъл вятър.

Яйце му се пече на врага.

Смъртта виси на врата му.

Играе си с огъня.

Мирише на барут.

На топа на устата.

Отива в устата на вълка.

Дяволът не спи.

Виси на косъм.

* Подкуп *

Който по-добре подмаже тепсията, баницата му ще се изпече по-добре.

Да се подмажат колата да вървят.

Станеш ли кадия, масло много!

Не ще само поклон, иска и поднос.

Пъхни му нещо в ръката!

* Сполука – Несполука *

Без мъка няма сполука.

С един куршум – два заека.

Върви му като на рак в трап.

Работата му напредва като рак в батак.

Мина му котка път.

Мина му лисица път.

Уловил я за опашката.

Върнал се с празни ръце.

Върнал се без цървули.

Удари му брадвата о камък.

Ударила му косата о камък.

Работата опря на камък.

По устни текло, в гърло не влязло.

* Непоносимост *

Чашата на търпението преля.

До гуша ми дойде! Ножът опря до кокала.

Насъбра ми се много.

Душата ми излезе.

Писна ми главата!

* Пакост *

Куче брус не яде, ала за пакост го изяда.

За пара работа, за десет зарар.

Плесенясала бъчва виното хаби.

Вълкът дето конакува (нощува), пакост не прави.

Ритна кравата млякото!

Свърши Петко работа: изплаши децата, претрепа жените.

Обърна всичко с краката нагоре.

Дяволът колко ли цървули е съдрал, до де го накара!

Създава ми главоболия.

Насади го на пачи яйца.

Хубава попара му надроби.

Забърка една каша...

Подпалиха му чергата.

Гризе му цървулите.

Мъти му водата.

Подливат му вода.

Добре го наредиха.

* Примирение *

Когато няма риба, и ракът е риба.

Жадният кон и мътна вода пие.

Ако не крилце, барем перце.

Ако не тече, поне капе.

Хубав, лош – какъвто да е.

Простирай се според черегата си.

Баба знае и две, и двеста.

Човек знае две и двеста.

Свят широк, хора всякакви.

Стадо без мърша не бива.

Човек без кусур не бива.

Риба без кости не може.

За тегло сме създадени.

Било, що било, търпи кобило.

Преглътна горчивия хап.

Всичко минава и туй ще мине.

Отдето дошло, там отишло.

От земя сме и пак земя ще станем.

Караме я криво-ляво.

Ядва се.

* Подстрекаване *

Който сее ветрове, ще жъне бури.

Налива масло в огъня.

Гаси огъня със зехтин.

Не раздухвай огъня!

Пуска му фитили.

Пусна му мухата.

Разбъркаха му ума.

* Клетва *

Камък да ти стои на глава!

Дом и челяд да не види!

Да го видя с пахарица пред черква!

С дисаги да тръгне!

Дом да събере като прах на тъпан!

Тръне и бодили да вършее!

Ни сянка от него да не остане!

От уста ти – в пазва ти!

Лук ти в очите!

Пепел ти в очите!

* Истина *

Истината боде.

Истината море преплува.

Всяка шега наполовина е истина.

От луд и пиян научаваш истината.

На детето – каквото му е на сърцето.

Лъжата е дебела, а къса, истината е тънка, а дълга.

Орехи се не крият.

От окото нищо не се укрива.

Махни на коня самара, ще му видиш раната.

Истината излезе на бял свят.

Вижда се като на длан.

Не мога да си изкривя душата.

* Лъжа *

На лъжата краката са къси.

Лъжа вода не гази.

Лъжата е плитка.

На лъжата дъното е плитко.

Лъжата скоро на мегдан излазя.

Лъжата по-лесно я вярват, отколкото истината.

Лъжата върви напред, а истината – след нея.

Лъжата върви по-напред, ама далеч не отива.

Дето лъжата замръкне, там и осъмне.

Гърло се с лъжи не пълни.

Лъжа се с лъжица не сърба.

Който дроби лъжи, в паницата си ще ги намери.

Който лъже и обядва, дума право, а не вечеря.

Първата лъжа, сетне мъка.

Лъжецът първата година се радва на лъжите си.

Който излъже един път, сто пъти право да казва, не му хващат вяра.

Ако излъжеш един път, не ти вярват довека.

Лъжливият и право да казва, не му вярват.

Лъжецът и сам себе си лъже.

Който обича да лъже, той обича и да краде.

Лъжливият и скъперникът лесно се спогаждат.

Лъжата не се засрамва от брадата.

С лъжа не се поменува.

Лъжата корен не хваща.

Лъжата мито не плаща.

Излъжи го, да ти вярва.

Всеки лъжец си има слушатели.

Понякога и лъжата си има място.

Ние лъжем трима, а нас лъжат триста.

Ожени ме, мамо, на чуждо село, честно да се хваля.

Ако врачката познаваше, най-напред на себе си би познала.

На магарето вярват, на мен не вярват.

Който лъже, на върже; който не – на две.

Ако не вярваш, иди питай Петко лъжеца.

Що е баба напрела, гъските го опасли.

Прела баба три вретена, и трите ги изгубила.

Каквото сънува баба, не казва – друго казва.

Баба ако лъже, диря не лъже!

От половин кило риба изкарал три кила хайвер.

Ял на бащиното си кръщене каша.

Помни кога от майка си е бозал.

Добро утро да ти каже, пак трябва да погледнеш слънцето дали е утро.

Той и стара попадия излъгва.

С устата си птички лови, с езика си звезди снема

Смита от четири кюшета.

Лъжовникът му е в джоба.

Два пъти едно не казва.

Той не лъже, а право не казва.

Зер право е казвал някогаш.

Ако се излъже, може да каже правото.

Да го убиеш, не казва право.

Не лъже само когато спи.

Като лъже и сам си вяра хваща.

Лъже, та се къса.

Излъгва те, та те продава.

Лъже, без да му мигне окото.

Излъга ме в очите.

Криви си душата.

Хитър да си, да се не лъжеш, ама и да не лъжеш.

Барим кажи, тогаз лъжи.

Колкото си прав, толкова и да си здрав.

Лъжи ме, да те лъжа, да минава времето.

Кога лъжеш, зад вратата ли гледаш?

Като лъжеш, къде гледаш?

Мижи, да те лъжа!

В очите ме гледай!

Право казваш, лъжльо!

Посмали, Манго!

Пратили го за липови ябълки.

Пратили го за зелен хайвер.

Изпрати го на зелен бостан.

Това е заек в торба.

Кроена, ама без ножица.

Шито с бели конци.

От въшка ремик.

От лъжа хаир бива ли?

Априлска лъжа.

Суха лъжа в кошница.

Виждат й се краката на тази лъжа.

Опашата лъжа.

Лъжа без кантар.

Лъжи с кола.

Кьорфишек.

* Доверие – Недоверие – Лековерие *

На човека каквото му е по гайдата, това вярва.

Почтен човек лесно е да го излъжеш.

Две змии на едно слънце се пекат, па и двете си не вярват.

Две риби се пекат на огъня, една друга не си хващат вяра.

Който не мери с мяра, няма вяра.

Пушка и кон не вярвай.

Не слушай едного, а да съдиш двамина.

Катанец се туря за вяра.

Ключът е за добрите.

Ключът не пази, а забранява.

Дай боже така да е, ама знам ли.

На другиго ги продавай тия!

На калпака ми разправяй!

Блажени верующи...

Прие за чиста монета.

Тома неверни.

* Обещание *

Лесно се обещава, мъчно се дава.

Обещанието е по-тежко от задължението.

Като не си дал дума, не давай; като дадеш – не шавай!

Дадеш ли дума, стой си на думата!

Щом плюеш, не го лижи!

Обещал си – изпълни!

По-добре е необричането от неизпълнението.

Онези, които много обещават, не ме радват.

Обещава ми мазно, ала напразно.

Не ми казвай, че хвърчат сто врабци, ами ми хвани едно, па кажи: на!

Неуловени птичета по хиляда за пара.

От девет планини вода ти носят, от ни една не ти дават.

От речено до направено – като от лист до корен.

Който няма, лесно обещава.

Обещание къща не разваля.

Излез, коньо, от гьола, пълна торба зоб ще ти дам.

Трай, коньо, за зелена трева.

Глождии, бабо, сухи дренки, докле дойде топла пита.

Всичко остана на книга.

Държи дума, колкото решето вода.

Сваля звезди от небето.

Лесна работа!

* Измама *

Обръснаха го без бръснач.

Сложиха му динена кора.

Остана с пръст в устата.

Повлече се по ума му.

Глътна въдицата.

Оставиха го с празни ръце.

Остана на сухо.

* Искреност *

Каквото му е на устата, таквоз му е на сърцето.

Казвай правото, да останеш без приятели.

Играя с открити карти.

Откривам си картите.

Право, куме, та в очи.

Турам си ръката на сърцето.

Разтварям душата си.

С открито сърце.

* Преструвка *

Не щяла мачка прясна риба!

Мачка риба не ще, а за нея мустака си облизва.

Котката се хвали, че не яде пъстърва, но нека я подуши, па ще видим!

Риба в сряда не ядат, ама рибаря ще го глътнат.

Не щяла котана сметана!

Не яде котка сланина!

Не щяло куче сало, па се облизало.

Зарекло се куче да не гложди кокали!

Зарекла се свиня да не рови кал.

Отказала се свиня от кочина!

Зарекъл се поп да не реже големи порязаници.

Не ща, куме, печено прасе!

Не яде Димо ери, кога не намери.

Не изяда, че не му се пада.

Не щяла кумицата, а облизала паницата.

Мома вино не пие, коза сено не яде: козата на копата, а момата с оката.

За хатър и печена кокошка се яде.

Като знаеш да печеш кокошка, защо питаш другите?

Не щял мъртвият да влезе в рая! ч Боли го зъб, та куца.

Плакал на чужд гроб, та му изтекли очите.

Защо ми са желтици, ако ще ми врата скъсат.

Баба става каил и за гнили круши.

Маха си пес опашката, дорде да грабне джигера.

От очи го прави.

Като че ли е паднал от небето.

Ни лук ял, ни (на) лук мирисал.

Прави се на три и половина.

Прави се на ахмак.

Прави се на ударен.

Прави се на американец.

Прави си оглушки.

Втелява се.

* Съмнение – Подозрение *

Добри са беневреците, платът да видим какъв е.

Кой го знае от каква вълна му е капата!

Не му било писано на челото какво има в главата си.

Хубаво блееш, но не знам какво мляко даваш.

Лесно е да се вречеш, да видим как ще го изпечеш.

Който открадне – един грях, комуто откраднат – сто гряха.

Комуто скърцат обущата, пари не му давай.

Гледа ме накриво, като че съм му изял бащината стока.

Видя аз какво ти е добрутрото.

Да видиш, да не вярваш.

Дали съм аз туй, или е светът други.

Каква вода ни носи, и ние не знаем.

Той има пръст в тая работа.

Не мога да му хвана края.

Не ми мирише на хубаво.

Не му е чисто брашното.
Не му е чист восъкът.
Не му е чиста работата.

* Хвалба *

Хвалбата е хула.
Което не умееш да хвалиш, недей го хули.
Хвалбата е празна отплата.
Празна хвала не пълни кесия.
Всяко пиле с гласа си се хвали.
Кой което жали, него си и хвали.
Иван през море, Иваница новини приказва.
Кон се хвали след месец, а човек – след година.
Кажи му аго, да му е драго.
На прехвалени ягоди с голяма кошница не ходи.
Думи трябва да харчиш, когато искаш нещо да продадеш.
Кога хвали, ще разпали; кога кори, ще изгори.
Умря тая циганка, що го хвалеше.
Халваджия за бозаджия.

* Клюка *

Някой си нейде, а името му на пазара.

Шушу-мушу къща разваля.

Щото излезе от тридесет и два зъба, то разваля тридесет и два града.

Когато сто души кажат, че си луд, луд ставаш.

Хвърля кал срещу него.

Ходи като прозявка от уста на уста.

Не можеш да затъкнеш устата на хората.

Хорски приказки.

* Илюзия *

Намерил клинец, трябват му още петнадесет и четири петала – та кон.

Сбира клинци да си прави кон.

Разиграло се магарето, че умрял самараджията

Ако господ слушаше магаретата, нямаше да има самари.

Не умирай ми, магаренце, до зелена тревица.

Ще роди и нашата върба грозде.

На боклука спи, царски сън сънува.

Под брада му свещ гори и пак се на живот надява.

Всичко, което хвърчи, не се яде.

Мисли, че морето е до колене.

Недей лежа на това ухо! Издига въздушни кули.

Като сапунен мехур.

Няма да го огрее.

Прави си илюзии.

* Доказателство *

Лесно е да кажеш, мъчно е да докажеш.

От девет кладенци вода докарва.

Черно на бяло.

* Преувеличение *

От мухата прави бивол.

От иглата – черясло.

От буре бъчва прави.

* Самоуспокоение *

Кисело гроздето, че го не стига лисицата.

Не рачи го Рада, че не й се пада.

Не яде мачка риба, че е високо закачена.

Това е риба, не е месо. [Зарекъл си бил вълкът да не яде месо.]

Излъгахме хляба.

* Увереност *

Вържи магарето, дето иска стопанинът му, па нямай грижа, че вълкът ще го изяде.

За вас лъжа, за мен истина.

Подписвам с двете ръце.

Знам го като по вода.

Знае го като „Отче наш”.

Знае що има в зъбите им.

Булото падна от очите му.

Ясно като бял ден.

От само себе си се разбира.

Едно на ръка.

Бас държа!

* Ум – Разум *

Ум царува, ум робува, ум патки пасе.

Всяка глава свой ум носи.

У всекиго се намира за една пара ум.

Питай кого щеш, пак твоя ум да предпочетеш.

Бъди хитър да купиш, а не да продадеш.

Ум и разум с пари се не купуват.

Ум се с пари не купува, а най-много пари струва.

Драм ум от ока мозък по-много струва.

Не ще само ръцете да работят, ами иска и главата.

В умна глава – сто ръце.

Умният навсякъде си изкарва хляба.

Умният и насън си изкарва хляба.

Всички хора са хора, ама умните са по хора.

Колкото си по-умен, толкова си по-добър.

Гледай ума му, съди за дома му.

Хората се не мерят на педей, а на ум.

Сянката му измерваш, ума не можеш.

Не хвали ми хубост, а ум.

Ако не е хубаво, барем не е глупаво.

По дрехите посрещат, по ума изпращат.

Не гледай ми шапката, а под шапката.

Капа се купува, ум не може.

Глава има ли – капи много!

Ако на човек му е къса чергата, можеш да му я снадиш, ала ако му е къс умът – не можеш.

Да ти дава ум всеки може, ама няма кой да ти поможе.

Друго време – друг ум.

Добра мисъл хурка преде.

Добрата мисъл е половин здраве.

Кой има ума, има и дума.

Който разбира отсвирка, не му трябва тъпан.

Който много ходи, много знае.

Докато човек умре, все ум събира и пак без ум умира.

Бери ум, да не береш душа!

Човек се учи от що му се случи.

Догде не се излъжеш, не можеш се научи.

Теглилата на ум учат.

Учен до прага, а умен до века.

Да е учено – добро, да е умно – по-добро.

Главата му е по-стара от книгата.

Добре е да знаеш всичко, ама да не правиш всичко.

Ако човек не може да бъде личен и богат, умен и честен може.

По-добре в пъкъла с умните, отколкото в рая

с лудите.

С умен да седиш, умен да станеш.

С умния човек камъни носи, а с безумния другар не бивай!

Безумният обезумява и другите, а умният ги вразумява.

Глупав сам си сбърква, умен мнозина съблазнява.

Учен да те бие, прост да те не милва.

Простакът я протака, а умният я свършва.

На простака до пояс, а умният сух минал.

За един учен двама простаци дават, ама кой ги взема.

Служи на умния, да заповядваш на лошия.

Опашката на главата не заповядва.

Ако главата не оправя краката, тежко на главата.

Ако краката не слушат главата, тежко и на краката, и на главата.

Умът прави, главата тегли.

По-добре драм памет, а не хиляда оки сила.

Човек с хитрост сдържа лъв, а със сила щурец дори не може да улови.

Брадвата му сече и наляво, и надясно.

Сече му главата.

Сече му пипето.

Ако няма мозък в младица, не го търси в бяла брадица.

Умислена глава бостан пази.

Ходи да си търси ума.

Събирай си ума в главата.

Дойде му умът в главата.

Блъскам си ума.

* Глупост – Безумие – Простотия *

Да би глупостта рогата, всички би я виждали.

Ако да носеха всичките глупаци хлопки,
желязото би станало сто гроша оката.

Глупакът не носи звънец

Слепец за път и будала за съвет не трябва за питаш.

Всякой умен и глупост показва.

И глупавият на места сполучва.

Под носа му порасло, а в главата му не посеяно.

Брадата му подранила, ала умът му закъснял.

Брада го наболо, а още си вири сополо.

Брада порасла и ума изпасла.

Защо му е брадата, кога няма в главата.

Брада царска, глава воденичарска.

Порасла му брадата, изкуфяла му главата.

Родил се теле, умрял вол.

Какъвто беше Петърчо, такъв е и Петър.

Ще поумнее, кога му закука кукувица на гроба.

Напразно будалата гази земята.

Който зяпа по небето, пада в кладенеца.

Вода гази, жаден ходи.

В царската хазна влезе и пак празен излезе.

За вода ходил, а вода не пил.

Била на хорото, не видяла гайдата.

В Цариград живял, царя не видял.

В Рим ходил, папата не видял.

Отишъл Шабан за мечки, забравил си пушката.

Викал вълка да му варди овцете.

С вила орехи сбира.

Турил на кочина прозорец и на курник катанец.

Дава слама на кучето, а кокали на мулето.

Слязъл от кон, качил се на магаре.

Магаре яха, магаре търси.

Качил се на камила, пък се крие зад трън.

Плаче за конника, че си махал краката.

Продал коня да купи седло; продал седлото да купи юзда; продал юздата да купи тютюнева кесия.

Кара се да му не месят хляба с вода.

Видяло телето пещ и я помислило за манастир.

Видял малко масло, чини му се – мандра е.

Нему му се чини, че няма горен праг.

Не търси коня, а петалото.

Не търси топора, а топоришката.

Търси слепчо игла в сламата.

Искал да забие един гвоздей, а заптисал цялата къща.

Не се оженил, че нямало място за люлка.

Зелен откъснат.

Тиквата му е зелена.

Зелените умове тичат за зелени череши.

Акъл до коляно, ум до глезени.

Ум – море, акъл – бръснач.

Ако ти е слаб умът, да ти е як гърбът.

Ако няма ум, крака няма ли?

Виж му ума, па му скрой кюляфа.

Виж му ума, че му крой аба.

Виж му ума, че му купи гайда.

Кукувица му изпила ума.

Чавка му изпила ума.

Сврака му мозък изпила.

Има за какво да се дума, ала у кого ума?

С кой ум направи това?

Смеят се на ума му.

Смеят му се и децата.

Изял си ума в главата.

Изял си ума в гладно време.

Има за пет пари ум, ще ми става кум.

Много пари има, а малко акъл.

Без ум отиде, безумен се върна.

Влиза патка, излиза гъска.

Очи на икона, ум на кокона.

Ума му толкоз кескин – разцепва конеца и на бълхата шалвари направя.

Очите му на тила, а акълът – в потурите.

Умът му е в краката.

Дал му господ бой, не дал му ум.

Бой има, ама акъл няма.

Тъпанът е голям, ала е празен.

Колкото за една кокошка ум няма.

Кокоши ум има.

Влачи се по чужд ум.

Главата му побеля, а умът му не дойде.

На главата има нещо, а в главата няма нищо.

Главата не е само за калпак.

Пробила му се шапката от ум.

Шапката му е добра, главата му не струва.

Калпакя му рунтав, ама главата му празна.

Да е калпак, да ти купя, ама ум не мога.

Тежко на този калпак с тази глава.

Харна глава има, ама е за четири крака.

Тая глава не е за два крака.

Тежко на нозете под глупава глава.

Тежко на главата, когато опашката заповядва.

Тегли, главо, да теглим, дано поумнеем.

Тегли, ама умът му не дохожда в куфалницата

Не му увира главата с кола дърва.

Главата му ще подпира колелата.

На един главата дебела, а на друг недодялана.

Дебели глави с тънки умове не се пълнят.

Не можеш да му повъртиш главата и да му налееш ум.

Няма да му дойде умът в главата.

Иди на салханата и си избери друга глава.

Глава като крина, а мозък – къкрина.

Глава без мозък не бива, а с гнил мозък бива.

Глава без мозък.

Има глава за дувар.

Глава като чутура.

Недодялана глава.

Глава – гола тиква.

Празна му е кратуната.

Защо му е глава, кога му е празна?

Има бръмбари в главата си.

Главата му пълна със слама.

Вятър има в главата му.

Вятър го вее.

Вятър го носи на бяла кобила.

Вихри го носят.

Мъгла го влече по зелено усое.

Гони мъглите.

Тръгнал – пет за четири.

По вили и по рогове ходи.

Отишъл по кучешката пъртина.

Ходил да носи дърва в гората.

Метнал се на гората.

Като че ли в гората е расъл.

Сякаш от гората е дошъл.

В гора расло, трева пасло.

Пущай го да пасе.

Да няма нос, пасъл би трева.

Тури му самара и пусни го да брули круши.

Втренчил се като крава над мъртво теле.

Загледал се като теле в шарена врата.

Гледа като теле.

Чуди се като яре на нов сняг.

Мисли като кон на празна ясла.

Озъбил се като умрял кон.

Гледа като заклана овца.

Взира се като петел в бобово зърно.

Глупав като патка.

Умен като попово прасе.

Вол без рога.

Сече му главата като халваджийска тесла.

Теслата му не сече.

Не му сече пипката.

Викайте попа да му чете.

И той е от нашите братя, абдалите.

Умен, колкото девет улави.

Има да плаща на Михаля.

Той е малко мръднал.

Не е с всичкия си.

Без чарк е воденицата му.

Няма ни една дъска на главата си.

Хлопа му дъската.

Хвръкна му чивията.

Едната му събота ексик.

Не му достига една събота.

Луд, та отнесен чак.

Лудите и несеяни никнат.

Не пращай за лудо, то само ще дойде.

Лудост се на пазар не продава.

Бял кон и луд човек отдалеч личат.

С луд шега не бива.

Лудостта е сватя с белята.

Двама луди гемиджии въжето скъсват.

Бий лудо, то по-лудо.

На лудия помага чепата тояга.

Луд с рога не бива (и да има, той ги избива).

Пусни лудия на път, тръгни, та го търси.

Лудите нямат чорбаджия.

Лудите пред кадия не ходят.

Всеки може да стане луд, псалт и хекимин.

Без луд се брод не гази.

С лудо се брод изпитва.

Лудият плаче за всекиго, а за него – никой.

Будалите все се смеят.

Смее се като луд на секира.

За лудия ката ден Великден.

За лудия всеки ден е празник.

Луд свири, луд играе; който гледа, ум няма.

Триста гледали, трима видели, па и те били абдали, та нищо не разбрали.

Луда мома се по голямата китка познава, а луд овчар – по голямата тояга.

Елин луд хвърля камък в кладенеца, а четиридесет мъдри не могат да го извадят!

Един безумен хвърля камък в морето, а сто умни не могат да го извадят.

Старите приказват какво са правили, младите – какво правят, а лудите – какво ще правят.

Без умни приказки кавга излиза.

Повтаря като папагал.

Иди си поодялай устата, че тогаз ела да разправяш за тая работа.

Има пет гроша, знае шест думи.

Седи, седи, па казва на магарето „чуш!”.

Добре дошел, свети владико, какво ти прави владичицата, владиченцата.

Ако да паднеше небето, колко връбци щеше да затисне!

Ако хвръкнат камилите по керемидите, какво ще правим ние под керемидите?

Нека гори къщата, ключът нали е у мене!

Изгоря ти плевникът, свато! – Аз отдеве го заключих.

И плевникът ще изгори, ама и мишките няма добро да патят.

Търсих ръжена, не го намерих. – На огнището търси ли? – Не ми дойде наум.

Поврага тате, ами цървулите му (тамам ги бе направил). [Съобщили му, е вълкът изял баща му.]

На ти кумице, хaранията, купих си ведрица.

Дай, боже, нашто теле да изяде вълка.

Няма място де да си вържа коня.

Три пъти рязах, пак късо излиза.

Тежко и горко на тоз глупак, а ти си се учил от него.

Бог да ме пази от сиромашия и от простотия.

Има простотия по-лоша от лошотия.

Простакът не разбира на хубавото цената.

Пред погачата хляб търси.

Давали на циганина царство, а той питал: ами хляб?

Знае ли ти свиня що е дюня!

Разбира колкото магаре от кладенчова вода.

Отбира ли ги магаре от майданос!

Разбира ли магаре от кантар!

Не знае на две магарета сламата да раздели.

Не знае да напои магаре.

Десет ги има, девет ги намира.

Не знае хляба на какво дърво расте.

Бъкел не знае.

Хабер няма от света.

Хабер си няма, че земята се върти.

Ако не знае да чете, знае да копа, я!

Той не е малко прост.

Който е прост, той бива мост.

Без ум слугува, затуй робува.

На проста глава едно око стига.

За един учен двама простаци дава, ама кой ги зима.

От каквото се мъдрият срамува, с него се глупавият надува.

По-лесно е да изкараш камък въз баир, отколкото с глупак да се препираш.

Защо си потен, братко? – С лудо се препирах.

Сякаш на камък говориш.

Иди му свири ти нему с бъзова пищялка.

Ти го караш в пътя, то върви в тръните.

Що търсиш в трънните, като виждаш пътя?

Дорде той разбере, бухалът на кавал ще засвири.

Прати го за ягоди, ще ти донесе ягорида.

Изпрати го за бял боб, да ти донесе бял дроб.

Да му кажеш, че магаре хърка, ще излезе да гледа накъде ще хвърка.

Човек от магаре да падне, пак трябва да се поумисли.

Прати харо на вода и ти иди след него.

Запали му свещ, че му дай яйце да бели.

Стърчи като пън.

Лапа мухи.

Лапнишаран, блъснигабър.

Лапнимуха.

Дървен философ.

* Ограниченост *

Така баба знае, така и бае.

Знае само едно, като глухия – тъпана.

Близнал от меда, не му излазва от ума.

Не види гредата, види иглата.

Вижда карфицата, а не вижда спицата.

Не вижда по-далеч от носа си.

Очи като паница, а не види трошица.

Слепчо видял предните, за дирните не пита.

Отвориха му се очите като на кукумявка денем

Едното око сляпо, другото не види.

Хванала го кокоша слепота.

Девет души овчари с една лъжица яли и пак вълка не видяли.

За слепите продавачи има и слепи купувачи.

Хлъзга се по повърхността.

Не може да го смели.

Закостенял мозък.

* Възпитание *

Дървото се превива, дорде е тънко.

Детето и кучето на каквото ги учат, на таквоз се научават.

Детето, додето не пада, не може да се научи да ходи.

Човек се учи от що му се случи.

С каквото се нов съд напълни, все докрай на такова мирише.

Конят не се ражда кон, а конче; па после пораства.

На учен кон юзда не трябва.

Стария вол бият, да се учи младият.

Бий го по краката, да не се бие по главата.

Бий го за иглата, да не му плачеш за главата.

Да слушаш старо не те заболява главата.

Слушай старите, за да остарееш.

Който не слуша, няма да заповядва.

Не казвай на баща си какви му са нивите.

Ти го учиш, ти го караш, то мухи лови.

Когато татко и мама ме съдеха, аз гледах как кучето се пощи.

Ако на малко дете даваш всичко, що иска, ще те накара да му снемеш месечината.

Дай му крушка, да те слушка.

„Добър ден" в джоб се не носи.

Даде му хляб в ръцете.

Вкара го в пътя.

* Образование *

Който се учи, той ще сполучи.

Без наука няма сполука.

Учението не е цяр да го изпиеш, та да станеш учен.

Без мъка няма наука.

Никой не се ражда научен.

И мечката я учат и се научава, та камо ли човек да не се научи.

Купи си ум с пари и го продай без пари.

Учи се от мал, кога остарееш, да не ти е жал.

Ако се Иванчо не научи, Иван никога не може да се научи.

Дърт циганин ковач не става.

Човек, догде е жив, все се учи и пак ненаучен умира.

Учението край няма.

Човек се учи до смърт.

Който много майстори менява, калфа от него не става.

Щом не вървиш напред, ще вървиш назад.

* Книга – Знание – Мъдрост *

Който знае книга, той има четири очи.

Човек без книга – пън недодялан.

Книгата на зло не учи.

Светът ще се свърши, книгата – никога.

Нека зная, че нека ме корят, а не да не зная, а да ме хвалят.

Кой знае – знае, кой не знае – трева пасе.

По-добре с мъдрия да плачеш, а не с лудия да се смееш.

Луди направили, мъдри развалили.

Да те е страх от мъдрия, а не от лудия.

Утрото е по-мъдро от вечерта.

* Предпазливост *

Варди се от злото, докато не е дошло.

Като вървиш, отпреде си гледай; ако не намериш нищо, поне няма да се препънеш.-

Викай по вълка, докато не е влязъл в стадото.

Гори ли на комшията къщата, търчи да гасиш твоята.

Духай, докле не си си изгорил устата.

Във вряло гърне никой не бърка.

Ковачът си има клещи и не си гори ръцете.

Отваряй си очите, да ти ги не отворят хората.

Крадците всякога не крадат, но ти всякога се пази.

В покрито гърне нищо не се дави.

Покритото мляко не се праши.

Покрито мляко котки го не лочат.

Който има лозе, да си тури и пъдар.

Човек, дорде се пази, и бог го пази.

С гола ръка змия не се хваща.

Тарльо се в пазва не туря.

Змийче се в пазва не туря.

Змията и малечка се не милва.

По-добре празна торба, а не змия в торбата.

На жив вълк опашката се не мери.

Всяко куче за опашката се не хваща.

Когато мечката не ти гази ръжта, не я барай.

Не ти трябва от мечка ремик.

С куче в чувал не влизай.

И кучето направи другар, и тоягата не пущай.

С глупака приказвай и камъка дръж.

Ако искаш да ти е мирна главата, не я туряй в торбата.

На всекиму в сърцето по един аслан лежи, не струва да го будиш.

Коприва се не мирише.

Коприва мирише ли се, та и еж да се милва?

Застояла вода да не пиеш, бърза вода да не газиш.

Докато не изпиташ брода, не нагазвай във водата.

Виж първо дървото, па тогава сядай под него.

На дърво без корен не се качвай.

Не се облягай на гнил плет.

На гнила дъска не стъпвай.

В рядка кал не хвърляй камък, да те не опръска.

Не се лови в шипката – ще те убоде.

В здрава нога трън не забождай.

С чуждо въже не се спущай в кладенец.

Подир хайдутин в гора не ходи.

Искаш ли да ти е мирна главата, недей гази тревата.

Плаши се от чумата, да не дойде холерата.

Дето две врати скърцат, там пръст не туряй.

При цар – като при огън: ни близо, ни далеч.

Зад гърба и царя се псува.

С яките се не бори, с богатите се не мери.

Който има кош слама повече от тебе, с него не се захващай.

Ако ти са мили рогата, не се бори с агата.

С келяв да се бориш и с рогат да се бодеш значи да си намериш белята.

Който има стъклена глава, да не се бори с камъните.

Срещу ръжен се не рита.

Огън и барут на едно място не се оставят.

Огън и слама не стоят миром.

На вода и на огън юнак не бива.

С огън шега не бива.

Парен каша духа.

Изгорил се от кафето, та духа и ракията.

Който се е опарил от тикви, и на плета ги духа.

Който се парил от тиква, той и краставицата духа.

Духа тиквите отдалеч.

Който се изгори на триеница, той духа и на киселото мляко.

Който се е опарил от прясно мляко, духа и мътеницата.

Попарено куче и от дъжда бяга.

Лисицата два пъти в капан не влиза.

Обхожда като лисица около капан.

Плашена врана и от шубрак се бои.

Веднъж ходи баба за дренки.

Когато е ухапала змия, той се варди и от гущер.

Моите ръце круши не берат [не искам да участвувам в боя].

Когато думаш топло ми е, варди се да не настинеш.

Не се возя на неговата кола.

Не ще Ненчо пушка.

Не ми трябва на баир лозе.

Не ми трябва зелен калпак на глава.

Не трябва ми от вълк лой.

Вълкът крив, че разкъсал овцата, ами що ще тя там?

Лисица на пазар не ходи.

Мечката спи, ухото й мърда.

Магаре мътна вода не гази.

Варди се като риба в плитка вода от щърк.

Всеки си брани очите от мухите.

Гора очи има, поле уши носи.

Аз мижа и продавам, ти си очите отваряй.

Устата си затваряй, очите си отваряй.

Отваряй си очите на четири!

Стои нащрек.

Да ми е мирна главата.

* Предвидливост *

Който предмисля, не греши.

Мъдрият се готви отнапред за всякога.

Когато нещо не умееш, не се хващай да го правиш.

Каквото и да захванеш, мисли къде ще му иде краят.

Който не мисли от днес какво ще прави утре, нему нито домът, нито домакинството му са за света.

Къща без хляб да не замръква.

Каквото си постелеш, на такова ще легнеш.

Каквото си надробиш, такова ще сърбаш.

Кърпи съдраното, дорде е малко.

Ако си се разпрал на едно място, закърпи го, докле не си се разпрал и на друго.

Смажи главата на змийчето, докато е малко.

Не гледай какво се е минало, а какво ще дойде.

Ако оставиш зад себе си, ще намериш пред себе си.

Вземи ме, когато ме намериш, за да ме имаш, когато ти потрябвам.

Ако видиш мечката на комшията си в лозето, чакай я и в твоето.

Бий чирака, докато не е счупил стомната.

Лете без кожух, зиме без хляб не ходи.

Имаш ли зъби, хапи, докле не са те захапали.

Да е насреща ти буболечка, ти се бори като с мечка.

Противника си не го смятай за овца, а за вълк.

Не си бий шеги, да не ти дойде шегата на главата.

Не прави другиму това, което не искаш на себе си.

Каквото искаш да ти правят другите, таквоз прави и ти тям.

Съди се сам, да те не съди друг.

Бий го по краката, да се не бие по главата.

Вържи попа, да е мирно селото.

В равен път не си отбивай колата.

Не ставай ортак с оня, който гологлав си гледа хесапа.

Ходи за вода на новия кладенец, но не плюй в стария.

Не плюй в кладенеца, от който ще пиеш.

Не слагай всички яйца в една кошница.

Имай благословия, па и хлебец в торбата.

* Съобразителност *

Три пъти мери, един път режи.

На въжето края не можеш да сгодиш; средата му хвани.

Когато имам маша, защо да си горя ръцете?

Ковачът си има клещи, та не си гори ръцете.

Дорде има самар, защо ще яздиш на голо?

Когато ще купуваш нещо, хиляда гледай, едно вземай.

Агне се в чувал не купува.

Гледай коня, а не оглавника.

Не гледай чувала, а в чувала.

Не гледай черупката, ами ядката.

Не гледай коренчето, гледай цветенцето.

Не гледай телето, а майка му.

Гледай майката, вземай дъщерята.

Като намислиш да направиш нещо, най-напред си изпитай силите.

Ако ти е конят слаб, не прескачай с него трап.

Дръж се за дъб, а не за шипка.

Ако някой е улав, не му ставай другар.

С луди хоро не играй, строшават ти краката.

С деца за дърва не ходи, със старци мечки не лови.

На плитка вода вдигай полите.

В тиха вода по-високо поли дигай.

По море с ръце не плавай.

Ако ще се давиш, не се мъчи в плитка вода.

С какво-годе въже челяк не се беси.

Ако си keляв, не стой гологлав.

Не гони келчо, юнак да го не сториш.

С дайре се заек не лови.

Ако гониш два заека, не можеш хвана ни един.

Стъпи на змията, а не на опашката й.

Вълкът доде е жив, опашката му не се мери.

Вълкът наблизо поразии не прави.

Който е побратим с камиларя, вратата му трябва да е висока.

Аз ги показвам плевника, пък ти му търси вратата.

Който ще гаси огъня, да не го постъква.

Бъди бръз да слушаш, а бавен да отговаряш.

И думай, и за после мисли.

Мед се на точило не ближе.

Ножът е за потреба, не за повреда.

В битка куршум не се дава назаем.

Не гони коня с камшик, а с ечемик.

Гледай кон стопански, язди го душмански.

Бежанова майка бяло носи, а Стоянова – черно.

Яж, каквото ти се яде, носи, каквото носят.

Повече вярвай на очите си, а не на ушите си.

С питане Цариград се намира.

Който пита, той не скита.

Има хора, които знаят и пак питат.

Да питаш нито е беда, нито е срамота.

Да пипаш не е шега, да питаш не е беда.

Гледай де стъпваш.

Ако ти отърва.

* Несъобразителност – Безразсъдство *

Който купува каквото му не трябва, продава онова, което му най-трябва.

Необмислената работа ще излезе или тиква,

или любеница.

Който плюе срещу вятъра, плюе на брадата си

Ако се оваляш в трици, ще те изядат свинете.

Не гледа валмото, а гледа влакното.

Продай си коня, та му купи юзда.

Дай на келчо нокти, ще си издере главата.

Който не пази лозето си, не яде грозде.

Който котка не храни, той храни мишките.

Дето няма мачка, плъховете имат плячка.

Гдето няма котка, там мишките си берат зияфет Вълк, ако го туриш да ти пасе овцете, той всичките ще ги издави.

Цанили вълка за овчар.

Оставили мечките да вардят дренките.

На гладно куче дава ли се да варди сирен мях?

Остави питомното, че иди търси дивото.

Скъп на триците, евтин на брашното.

Който не носи кожух на Никулден, носи го на Петровден.

Който не пита, той се скита.

Покажи на вълка път в гората.

И живи, и умрели в една литургия.

Мечешка услуга.

* Памет – Разсеяност *

Драм памет струва кантар сила.

Невиждано лице скоро се забравя.

Ако е мъчно да се търпи, не е мъчно да се памти.

Един ум – за зиме ли, за лете ли? Дава слама на кучето, а кокали на мулето.

Ум с кола, памет с вила.

Видяла баба иглата на капата, а капата не видяла.

Попът търси катъра, а катърът – в яхъра.

От памет, та ще му се пръсне главата.

Вържи си нещо на пръста, да не забравиш.

Изщукна ми из ума.

Изскочи ми из ума.

Занесен човек.

Забравил как го викат.

Плете ми се на езика.

Стои ми на върха на езика.

Запечата се в паметта му.

Все ми се върти из главата.

* Обърканост *

Заплел се като петел в кълчища.

Върти се като муха без глава.

Ходи като сляп без тояга.

Объркал се като куче във воденица.

Объркал се като гъска в мъгла.

Бие се като сляп пръч за ясли.

Едно за крака, друго за глава.

Върти се като гъска в мъгла.

Върти се като пияна кокошка.

* Прекаленост *

Прекален светец и богу не е драг.

Медът е сладък, но не трябва да си преядеш пръстите.

Веднъж стомна за вода, дваж стомна за вода, на третия път се счупва.

Ако ти рекох: побий го, не ти рекох: добий го!

Ако се оплакваш всекиму, скоро си съдираш калпака.

От челик да беше, пак щеше да се изтрие.

Не може да вдигне глава от работа.

Дълга и широка стана тя.

Иска баща си и майка си.

Всичко си има мярката.

Търси под вола теле.

На корена му ряпа сее.

Аман викнах от него.

* Пренебрежение – Надменност – Презрение *

Ако се е разсърдил, ще си обърна кожуха наопаки!

Като се е ядосал, да пие оцет да му мине.

Да не беше ми ти носил менчето, когато са ме кръщавали?

Защо да го жаля, нима го е майка ми родила.

Не си ми брал лешници, та да те черпя! Не те питам за колко пари ти е капата.

Кой те пита где си връзваш краставото магаре!

Кой те пита мъжка ли е магарицата (женен ли е владиката)(бръснат ли е кадията)?

Ревало едно магаре! Кой го слуша!

Като ми пееш, Пенке ле, кой ли ми те слуша!

И кучетата лаят, ама кой им обръща внимание!

Не се боя от заешка тупурдия.

Да ти ядат цървулите! Ако е цар, не е с две глави! Ще ми вдигне хляба от полицата!

По морето много гемии бродят, но дири не оставят.

Колкото по жаба косми, толкова у нас икрам.

Треска болест ли е, овчар либе ли е, тутманик гозба ли е!

Ба, ще му гледам хатъра!

На добър му час!

И без пари да ми го дава,пак го не вземам.

Не струва ни торба камъни.

Трици бъркам за него.

Кой го бръсне него!

Не го бръснат за нищо.

Не го бръснат за слива.

Кой го керти и за две пари!

Хвърля му като на куче.

Взеха го на смях.

Не ме зачита за човек.

Нищо и никакъв човек.

Да го закачиш на сребърен гвоздей.

Закачва го на гвоздея.

Пиши го на дувара!

Пиши го на леда.

Не е твоя работа!

Я си гледай работата!

Няма да се отвори дупка на небето!

Чудо голямо!

Бог знае колко!

* Подсещане *

Тебе думам, дъще, сещай се, снахо!

Бия самара, та да се сеща магарето.

Болен ли съм, че ме питаш?

Прави си устата като габровец за бой.

Прави си устата.

* Тайна *

На умните работите сал брадите им ги знаят.

Всеки си има своето скришом.

Което се крие, то ще да се открие.

Дай му лула тютюн, да ти изкаже и майчиното си мляко.

Между нас да си остане.

Между нас казано.

Историята мълчи.

* Изненада – Учудване *

Де го биеш, де се пука.

Каквото не си сънувал, то ти иде до главата.

Откъдето никак не се надяваш, оттам изскача заекът.

Отдето се не надяваш, оттам те огрява.

Огря го от неочаквана страна.

Таман за вълка приказваме, и той – в кошарата!

Вълкът и на синора понякога дави.

И лошата нива дава жито.

На гладкия камък се хлъзга човек.

Не мога да повярвам на очите си.

Умът ми не го побира.

Да се прекръстиш, като го видиш.

Доживяхме да видим и туй чудо!

Смая се като куче в небрано лозе.

Смая се като кокошка, кога град вали.

Чудя се и се мая.

Пресече ми се мозъкът като яйце в чорбата.

Нещо ме преряза.

Пресече го като с нож.

Завариха го по бели гащи.

Сякаш че го поляха с вряла вода.

Стои като прикован.

Стои като гръмнат.

Като гръм от ясно небе.

Намери се в чудо.

Хвана се за главата.

Прехапал си езика.

Глътна си езика.

Да му се не надяваш.

И таз хубава!

* Антирелигиозни пословици *

Тук на света е и раят, и пъкълът.

Грижа е бога за тиквите, да не ги попари сланата!

По-близо до черквата, по-далеч от бога.

Попът ял благо, селото криво.

Попът прави, селото тегли.

Излюпи се пате – хайде на реката; опопи се поп – хайде в механата.

Хората в черква, попът – в кръчмата.

Ако търсиш попа, питай за него кръчмаря, а не клисаря.

Ако искаш да знаеш де има хубаво вино, питай къде ходят поповете да пият.

Пази, боже, от пиян поп и гнил дирек!

Ако е попът пиян, дяконът е залян.

Попът залива, долива, ама лозе не копае.

Ако работата беше хубаво нещо, и дядо владика щеше да работи.

От мотиката на владиката.

Светът го има за магаре, ние го имаме за владика.

Роден за мотика, станал владика.

Щур се попи, луд се калугери.

Попството е най-добрият занаят: и от живи, и от мъртви харач взема.

Тук гроб, там роб, а на попа – пълен джоб.

Калугерска торба никога не може да се напълни.

Попът гледа порязаниците, а попадията – празниците.

Зарекъл се поп да не реже големи порязаници.

Ако не бяха женски грехове, не би имало калугерски мехове.

На всекиго суша, на попа – сноп.

Попът на закон учи, а закон не варди.

Каквото казва попът, слушай; каквото той прави, ти не прави.

Слушай окото си повече от попа.

От който се много кръсти, пази се!

Не вярвай ходжата, продава ти кожата.

Вземи за приятел поп, та да му храниш коня със зоб.

От дявола тамян и от поп – добрина.

Поп и калугер не дават, защото имат две ръце: с едната вземат, с другата благославят.

С една благославя, с друга прибира, с коя да дава?

От поп се иска пред хора.

Калугерка, светотелица: в църква отишла, дете си родила.

Смирени калугери в сряда и петък мърсят.

Света гора – света, калугерите – псета.

Който е станал калугер, не жали баща и майка.

От попов син прокопсия няма: той става я гайдар, я говедар, я хайдук.

И на хаджилък има много магарета.

Се по бога ходих, до де ми се подадоха божите кости.

Ако е писал господ, да го отпише! Амин сандък не пълни.

Амин беса не отпъжда.

* Сила – Надмощие – Власт *

Сила без разум сама се съсипва.

Сила без разум човека съсипва.

Сила дълго не трае.

Силна река бързо протича.

Вятърът, преди да престане, най-буен бива.

Бързата и силна вода и камен мост събаря.

Водата и огънят са добри слуги, но страшни господари.

Сила воля разваля.

Сила бога не моли.

Кога има юнак, и къща ще има.

Варта рекла на кирпича: Подръж ме осем години, аз ще те държа 800.

Каквото ще правиш, първо силата си изпитай.

Камък да стисне, вода ще пусне.

И крастава да е камилата, пак на много магарета товара носи на гърба си.

Триста гарвани един ги камък разпръсква.

Един облак на цяло поле стига.

На една кола грънци една сопа стига.

Мекото въже прежулва твърдия камък.

От камък е по-як човекът и от яйце по-слаб.

Войвода по сила и честност се става.

Човек човека събаря и човек човека издига.

Кой кого надвива, него и побива.

Ако не си млат да млатиш, бъди наковалня да търпиш.

Ако искаш да познаеш човека, дай му власт.

От големците треперят и горите.

От гласа му и гората се залюля.

Високо лети орелът, затова далече гледа.

Хвърчи нависоко, гледа нашироко.

Жива мечка кожата си не дава.

Плъхът едно мисли, а котката – друго.

Каквото мислят мишките, котката го разваля.

Рибата се вмирисва от главата.

Керванът си върви, кучето си лае.

Бивол от муха не взема.

Як като бик.

Здрав като камък.

Дойде му дохаки.

Взема връх.

Като че е взел с тапия света.

Пораснаха му криле.

На ножа му муха не каца.

Той коли кучето.

Чува му се думата.

Думата му е закон.

Силен на деня.

* Слабост – Немощ – Безсилие *

Прогнило дърво и малка буря го събаря.

Да го духнеш, ще падне.

Който сам пада, не трябва друг да го бута.

Въжето се къса, дето е най-тънко.

Тежко на безрога коза, кога с вълка се бори.

Шут не може да се бори с рогат.

Ако камък удари гърнето – тежко на гърнето; ако гърнето удари камък – тежко пак на гърнето.

Брадва без топоришка не плаши гората.

Дървена сабя кръв не пуща.

Умрял кон не рита.

Сняг на слънце не трае.

Гнил плет кърпеж не търпи.

Допрял слепчо до стена: дотук свят за него.

Тук бивол не може, та магаре ли ще поможе?

Капят като круши.

Як е като спукано яйце.

Намери му слабото място.

Там е болното му място.

Душата му под носа.

За един куршум душа носи.

Звездата му залязва.

Неговата песен е изпята.

Не му пее петелът.

Свири втора цигулка.

Изигра си ролята.

Той е безгласна буква.

Генерал без армия.

Минало величие.

* Смелост – Решителност *

Куражът е първото богатство на човека.

Юнак глава не прекланя.

Юнак без рана не бива.

Рана юнака не грози.

Юнак прави, юнак тегли.

Юнакът не умира у дома си.

Всяка земя по един юнак храни.

Сабя се на война в заем не дава.

Възел се с ръка не развързва, а се със сабя посича.

Ако не би с молба, опитай с борба.

По дрехите юначество не се познава.

До де ми е абата, не се боя от агата.

Ако се боеше дядо от врабците, просо не щеше да посее.

Иска да улови бика за рогата.

Боже, помози, мечка страх, мене – не.

Веднъж, ама като мъж.

Извади змията от дупката й.

Сложил си главата в торбата.

Мина в атака.

С един замах.

Премервам силите си.

Дели мегдан с него.

* Страх – Уплаха – Гузност *

На страха очите са големи.

Страхът гледа на едро.

От страх и умният изгубва ума си.

Безстрашният умира веднъж, а страхливият – хиляда пъти.

Страхлив дома седи.

Страх брани град.

Страх лозе пази.

От което се страхуваш, то ще те намери.

Грънчарят, като тръгва с кола грънци на път, се моли на бога да не му се препъва кобилата.

Яде й се на котката риба, но я е страх от водата.

И котката би ловила риба, ама не ще да си мокри краката.

За две жени мъж станал, а нож не похванал.

Празен пищов – на двамина страх.

Умрял кон от вълци не го е страх.

Който види вълка – вика; който не види – дваж вика.

Още вълка невидял.

той вика на кучетата.

Бай ми, бабо, да не ме срещне мечка.

Бои се от мечката, па се бои и от мечетата.

Подплашен звяр път не гледа.

Бяга като опърлен.

Крие се в миша дупка.

Плаши се от сянката си.

Плаши се от опашката си.

Гузен негонен бяга.

Озърта се като изтърван заек.

Заекът и когато спи, отворени му са очите от пусти страхове.

Заекът и спи, и гледа.

Спи като заек.

Заешко сърце.

Ако те е страх, плюй си в пазвата.

Да го видиш, страх да те вземе.

Страх да те побере.

Уплаши ми се окото.

Кръвта замръзна в жилите му.

Да го ръгнеш с нож, от него и капка кръв няма да изтече.

Трепере му сърцето като на пиле перцето.

Трепере като лист.

Сякаш три години го е тресло.

Трепере за кожата си.

Побиват ме студени тръпки.

Тръпки го полазват.

Настръхнаха му косите.

Изгубил ума и дума.

Онемял, та не може да проговори.

Не може да каже копче.

Прехапа език.

Нозете му се скъсили.

Едва диша сиромахът.

Ни жив, ни умрял.

Жив-умрял.

* Колебание *

Чуди се в коя воденица да сипе житото си.

Хем му се иска, хем му не стиска.

Хем сърби, хем боли.

Който мисли сетнините, юнак не става.

Който се кани, не прави.

Акò и àко не яде мляко.

Чунким, санким и белким са трима братя.

Кани се като вдовица на плач.

* Защита – Опора *

Настъпи мравката, и тя те хапе.

Високите са слуги на ниските.

Държи се за песа му.

Той му е дясната ръка.

Има вуйчо владика.

* Насилие – Гнет *

Силом добро не става.

Насила в рай се не влиза.

Насила спасение не бива.

Куче насила на лов не ходи.

Волът го закарваш да го поиш, ала насила не можеш го накара да пие.

Битата крава мляко не дава.

Силом можеш да вземеш, но силом не можеш да дадеш.

Туй ще ми го харижеш, туй ще ми го дадеш, а туй ще ти го взема.

При сила правдина няма.

Простият народ е като съдран чувал: колкото го биеш, повече пуска.

Ако ми забранят да пея, не могат ми забрани да плача.

Близо при царя – пълен ти джоб, близо до царя – пълен ти гроб.

Дошъл си ни в селото, ще играеш и на хорото.

От зор баба и хоро играе.

Като види зора, магарето и от ата по-напред върви.

Сайбията не пита магарето кога да го товари.

Кон прилика не гледа: кой го има, той го язди.

Попитали кучето какъв плет може да прескочи. – Според кърпела – отговорило то.

Не бяга пчелата от меда, а бяга от дима.

Който вади нож, от нож умира.

Кмет кметува, бяс бесува.

Разиграва си коня.

Развява си байрака.

Улари го през просото.

Дигнал глава, та не гледа къде гази.

Дето стъпи, трева не никне.

Гази като мечка.

Земята плаче под него.

Налегнал ме като бивол.

Стъпна му на врата.

Стиска го за гушата.

Води го за носа.

Хваща го за яката.

Играе си като котката с мишката.

Вършее тръне на главата му.

Чука му пипер на главата.

Трие му лук на носа.

Пече го на шиш.

Надянаха му усмирителната риза.

Вързаха му ръцете.

Ще му държи влага.

* Празна юнащина *

Много е лош: докато не го набият, не му минава.

Гневен става, бит сяда.

Махни се, страшно, юнак ще мине!

Кол на рамо, два на пояс – бягай страх от пътя!

Била се Мара с юнака, че му строшила кривака.

Извади сабя ръждива, уплаши баба страхлива.

На умряло куче нож вади.

Децата плаши, ама децата се не плашат.

Плаши врабците.

Нека знае това куче кой съм аз.

Само срещу луната кучето лае безнаказано.

Помъчил се да лапне бивол, че лапнал муха.

Биволът би се надбягвал с птичките, ама го е страх да не се продъни земята под него.

Скокна перушан, подскокна, всичката земя потърси.

Курназ като мъжко магаре.

С ушите си круши брули.

Бие се в гърдите.

Дръжте се, да си плюя на ръцете!

Вижда ми се като муха.

Напънал се като арнаутски пищов.

Сокол, ама гол.

Хаджия да си дода, че ако ще и бос да хода.

Хем шугаво, хем нос навирило.

Майстор съм, майстор, в гора съм расъл.

* Снизхождение *

Да са живи предни зъби, че задържат.

Затварям си очите.

От мен да мине!

Да спи зло под камък!

Не му връзвай кусур.

Не прави от това капитал.

Да не му скършат хатъра.

И волът влачи хомота, доколкото може.

Колкото да не е без хич.

* Компромис *

И агнето здраво, и вълкът сит.

Искат и кучето да е сито, и питата да е цяла.

Стани на дявола брат, дорде минеш моста.

Със зло се наглава не излиза.

Всички добрини не биват на едно място.

Не ми носи сърцето.

* Изгода – Печалба – Интерес *

Който бърка в меда, той си облизва пръстите.

Бадява оцет е по-сладък от мед.

Додето има в кошера мед, всичките бръмбари се въртят около него: а щом се свърши, и мухите се разбягват.

Докле цъфти цветето, всеки го къса.

На кокошката пътят е до плевнята.

Мишка в хамбар не остава гладна.

Мъгливото време на вълка ярадисва.

Хвърчат орлите един по един, ала мършата ги събира.

Покрай орлите хранят се и свраките.

Гарваните само на мърша са заедно с орлите.

Гаргата не поще бивола да е поскан, ами да се наяде.

Лае песът, за да си брани комата.

Куче от кравай не бяга.

Пес от грозде не умира.

На кучето злината, на пипера лютината, на човека добрината струват пари.

Където е скъпо, там да живееш; където е евтиния – бягай.

Попитали арнаутина: В рая ли искаш или в пъкъла? Той отговорил: Да видим къде дават по-голям айлък.

Атовете кога се ритат, магаретата ядат по-хубаво сено.

Всякой се бие, за да добие.

Всеки иска да наточи брадвата си.

Брусът не реже, ала прави ножовете да режат.

Керемидите тежат на къщата, ама я и покриват.

Когато разбогатее селото, попът се кръви.

Никой не пита за бащата, всеки – за майката.

Който ми дава хляб, той ми е брат.

Даровете и лошата свекърва сдобряват.

По-лесно дава от харманя, а не от хамбаря.

Келявият, като намери масло, най-напред намазва главата си.

Банята мие всички, а себе си не може.

Услуга за услуга.

Върви след него като крава за слама.

Евтино се отърва.

Така му изнася.

Вирее като върба на вода.

Надебеляла му работата.

Взел тлъст кокал.

Царска служба.

Изкара му парите.

Опече си работата.

Удари келепира.

Удари кьоравото.

Обра каймака.

* Безполезност *

Цвете хубаво, ама не мирише.

Свети, но не грее.

Без файда овца, трън й под опашка.

Добра крава, много мляко дава, ама рита, та го разсипва.

Мий магарето със сапун, да загубиш и сапуна, и труда.

На иглата колкото й е сянката, толкова е и кярът й.

Вехто кърпи конци хаби; старо либи – денье губи.

Оженил се дядо, да си има баба.

Голия кокал и кучетата не ядат.

Евтиното месо и кучетата не го ядат.

На воденица гайда не струва.

Със строшен кавал и на планината не свирят.

На келява глава калпак не трябва.

На шашави очи очила не трябват.

Разсърдил се Горан, а гората хабер няма.

Говедарят се разсърдил и не ял три дни, а селото хабер нямало.

Що ми трябва царство, кога гладен ходя.

Като ми умре конят, защо ми е тревата? Ако няма вълци, защо ни са кучета?

Настърви ли се куче на касапница, врата не варди.

Куче влачи – диря няма.

В празен хамбар плъх не влиза.

На загаснал огън не поливай вода.

Когато иде дъжд, на кокошките се вода не сипва.

Затлъстяла кокошка яйца не носи.

И без петли съмва.

Слепец за път и будала за съвет не трябва ла питаш.

Погни кьосето, че му оскуби брадата.

Дръжте босия, да му вземем опинците.

По Коледа за дренки не ходят.

Като мине Великден, червените яйца пари не струват.

Това, що попа пее, мене не ме грее.

Неговата добрина е като лампа по пладне.

Колкото от комар лой, толкова прокопсия от него.

Ни мене лозе, ни тебе грозде.

Хатър, хатър, па после сатър.

Живеем, колкото да не е светът без хора.

На панаир: „Помози бог!" – кой ще те чуе?

Глас в пустиня.

Само да се намира на приказки.

Сто клетви за пара.

Не струва и кош слама.

Не струва пукнат лев.

Не било от очи, а от вежди.

Не би в млякото, та в суроватката.

Не било в тикви, че в кратуни ли?

На свиня звънец и на тиква обръч.

Пето колело на колата.

Бъзовина за зимовина и топола за сянка.

Върши работа, колкото върбов клин.

Гледането е без пари.

Очи пълни, ръце празни.

Взел Кольо, дал Кольо.

Трампосва врана за гарга.

Солта за брашното.

Продава за паница леща.

Мъчи се да изкара от две баби мома.

Не си струва труда.

Язък за барута!

* Съответствие – Сходство – Взаимност *

Каквато главата, такава и шапката.

Коя глава колкото побира, толкоз взима.

Според главата – и бръсначът.

Каквато тиквата, такава и молитвата.

Спроти юнака – и коня.

Наспоред човека – и кафето.

Наспоред човека – и чашата.

Какъвто светецът, такъв и тамянът.

Спроти светеца – и празникът.

За дявола – тамян, за крадеца – тъмница.

На пътника – пътя, на овчаря – тоягата.

С вълците вълк бъди.

На вълче месо – кучешки зъб.

На зла круша – зъл прът.

Според мечката – и тоягата.

Какъвто волът, такъв и остенът.

На кораво дърво корав клин забий.

Клин клин избива.

Дето цвят, там и мед.

Който е хапнал от меда, той му знае сладостта.

Колкото е сладък медът, толкоз е и горчив.

Ако идеш по пчелата, ще те отведе на меда; ако идеш по бръмбара, ще те отведе на боклука.

У когото е питата, у него е и ножа.

С малко брашно – малка пита.

В по-голям град по-много ум.

В голяма река и голяма риба.

Каквато примамка туриш, такава риба ще хванеш.

Дето има голяма трева, там има стари змии.

Дето пасе овцата, там си остава и вълната.

Каквато е овцата, такава е и вълната.

Каквото си прела, такова те сновеш.

Както се затъкало, така се и дотъкало.

Каквато постелята, такава и покривката.

Дето комин, там и дим.

Дето падне огънят, там изгаря.

Кой кога се опари, тогава скача.

Както боли единият пръст, така болят и другите.

Каквито очи гледали, таквиз сълзи капали.

Колкото го сърце боли, толкова и очите му плачат.

Кому кога дойде, тогаз тегли.

Който си има брада, той си има и гребен.

Може ли крастав да се не почеше?

Всяка коза на свой крак виси.

Всяка жаба да си знае гьола.

Който има прът, той яде орехи.

Всеки търси круши по своите зъби.

Като дал сливите, господ дал и костилките.

Когато са добре кокошките ми, и аз съм добре.

Ако има в кошарата, ще има и в попарата.

Който има градина на вратата си, той има млечна крава в двора си.

За толкова пари петел толкова пее.

Което куче не лае, то не хапе.

Както псето храниш, такъв лов ще хванеш.

Както храниш кучето, тъй ти пази къщата.

Както питаш, тъй ти отговарят.

Каквото повикало, таквоз се отзовало.

Ако хлопаш на чужда порта, и на твоята ще хлопат.

Какъвто ти е атът, такъв ги е и пътят.

Гора с гората, човек с човека.

Дето иглата, там и конецът.

Ако замръкнеш с куц, до сутринта и ти ще закуцаш.

Ако със сляп замръкнеш, кривоглед ще осъмнеш.

Както живееш, така ще се и прочуеш.

Каквато му главата, таквази му и славата.

Какъвто бащата, такъв и синът.

Беки ще падне крушката далеч от крушата?

Каквото преде майката, такова тъче дъщерята.

Каквато лозата, такова и гроздето.

Каквото селото, такъв и кметът.

Според времето – и хорото.

Какъвто търговецът, такъв и мющерията.

За слепите продавачи има и слепи купувачи.

Дето кон с копитото, там и рак с клещите.

Всеки занаят си иска сечивата.

Бостанджията иска дъжда, а кирмидчията – слънце.

На мокра земя малко дъжд трябва.

Кой с кого, воденичарят с водата се бори.

Който влезе в баня, неизпотен не излиза.

Отдето дошло, там и отишло.

Ако искаш да вземеш, научи се да даваш.

Кой каквото си обича, това му прилича.

На вола рогата не му тежат.

В полето щета става, в къщи проличава.

* Несъответствие *

Где кудкудякат кокошките, а где носят!

Де е калугерът, а де му е капата.

Де гърми, де вали.

Другаде ме сърби мене, другаде ме чешеш ти.

В гората дялат, а в селото треските хвърчат.

Къде секат дървата, къде падат треските.

Друго мисли кираджията, друго – ханджията.

Какво си мисли камилата, а какво – камиларят.

Един сака шекерец, друг сака пиперец.

Всяка шапка не уйдисва на всяка глава.

Тъпанът не се къса, където най-много го бият.

Друго е сврака, друго е гарга.

В малка вода едра риба не стои.

Стървница мечка от дюдюкане не бяга.

За пара мъртвец, за десет свещ.

Човек, който все боб ял, не го провождай за месо.

На сляп огледало защо му е.

На кьорав свещ и на пиян вино не се дава.

Кога вали дъжд, на кокошката не се дава вода.

Кон бръз има, ама широк мегдан няма.

Криво перо на кьораво око, жълти чехли на спукани пети, кован гердан на келява шия.

На келява глава чимширен гребен.

Зелен венец на келява глава.

Прилича му като на свиня звънец.

Прилича като катанец на кочина.

Приличат ли вити гривни на шугави ръце?

Прилича му като на дъртел кован гердан.

Тая песен не е за тая есен.

Мирен като яре.

* Закономерност – Логичност – Взаимозависимост *

Който играе на хорото, всеки ще го гледа.

Според времето и хорото.

Всяка квачка на полога си излюпва.

Всяко дърво плод не дава.

Червивите ябълки сами си падат от гранките.

Зрялата круша сама пада.

Къде ще падне крушата, ако не под крушата.

Гора без вълни не бива.

Гора без криво дърво бива ли?

Правото дърво наполовина се цепи.

Отдето дървото е отсечено, нататък и пада.

Сянката обикаля около дървото.

На кравата рогата не тежат.

На овцата вълната не й тежи.

Агнешките кожи са по-много на пазар от овчите.

Ходи къде ходи, лисицата най-подир достига на кожухарина в дюкяна.

Пшеницата ходи къде ходи, пак на воденицата ще дойде.

Който гази калта, ще се окаля.

Чистото повече се каля.

Водата си намира пътя.

Всяка вода в доловете е силна.

Докато не се размъти, водата не се избистря.

Попитали ремъка – Колко години можеш да траеш? – Питайте маслото рекъл той.

Жаба на сухо не кряка.

Отдето слънцето, оттам град и мълния.

Какво е валяло от небето, че не го е приела земята.

Дето падне въгленът, там и изгаря.

Доде не потърпиш на дима, не можеш да се радваш на огъня.

Воденичният камък колкото меле, толкова потънък става.

Дето е тънко, там се къса.

Възел възела държи.

Хайдутин без ятак не може.

Дорде не пукне пушка, не се чуе.

Всяко нещо си има две лица.

Всяко нещо си има граница.

* Невъзможност – Немислимост – Неприложимост *

Две дини под една мишница не се носят.

Два калпака на глава се не носят.

Двама на една кобила не се качват.

С две мотики наведнъж не се копае.

Една квачка в два полога не мъти.

От една овца две кожи не се дерат.

От един извор не извира и сладка, и солена вода.

Две мечки в една бърлога не живеят.

Два бика в една чар да не живеят.

Две кобили в една торба не зобят.

Две кучета на една врата не могат да се нахранят.

Двама просяци на една врата не стоят.

С един пръст иска десет чепа да затикне.

Празен чувал прав не стои.

Скъсан чувал просо не държи.

Мъчно е да напълниш съдран чувал.

С празна крина хамбар се не пълни.

С празни ръце нищо се не върши.

С вятър се нищо не купува.

Ще събере дом, колкото тъпан прах.

Задържа се, колкото прах на тъпан.

Прах на тъпан не стои.

Тъпан прах не държи.

Серкме топло не държи.

От магарешка опашка сито не става.

Високото дърво сянка не дава.

На върба овошка не се присажда.

Върба сливи не ражда.

Веки ще роди крушата ябълки?

От ракита грозде бива ли?

Див глог питомно грозде не ражда.

Трънка праскови ражда ли?

Сухо дърво лист пуснало.

Варена пшеница никне ли?

От варено яйце пиле не се мъти.

Във вода дупка личи ли?

В малка вода едра риба не стои.

В бърза вода жаби не се въдят.

Риба без вода и вълк без гора не могат да живеят.

Вълк слама яде ли?

Вълкът овчарин не бива.

Който се е родил лисица, вълк не става.

От враната сокол не става.

Магарето, колкото да е кескин, ат не става.

Гащата кокошка петел не е.

За сто души кози крак.

Дървена маша огън не носи.

Огън не се гаси със слама.

Огън не се гаси с плюнка.

С магаре на бой не се отива.

С празна торба кон не се улавя.

Муха се с оцет не лови.

Муха се мижом не лови.

Заек се с ботуши не стига.

С вързана хрътка зайци се не ловят.

Вързана хрътка не лови зайци.

Морето с лъжица не се изчерпва.

От просо млин не се прави.

С думи пилаф не се прави – трябва ориз и мас.

С игла геран не се копае.

Цариград се с поглед не взема.

Кале се с пушка не взима.

С глава зид не се разбива.

Заек с мечка бори ли се?

Един камък зид не става.

С един камък кале не става.

От едно зърно брашно се не смила.

От слама кале не става.

Гнила прежда на здрав плет не става.

С гнили дърва огън се не пали.

От дебела бука обръч се не свива.

Криво дърво чутура не става.

От всяко дърво свирка не става.

Свещта не свети надолу.

Кандило без зехтин не гори.

Сватба без невяста не става.

Където няма вода, село не става.

Село без кучета не бива.

Без камък воденица брашно не меле.

Воденица без два камъка брашно не меле.

Спряла вода воденица не кара.

Кола без катран не върви.

Ходи ли тиган без опашка?

Без пушка на лов се не ходи.

Човек не може да се скрие зад пръста си.

Хем иска да мине водата, хем иска да си не измокри краката.

Иска да дои мляко от ялова крава.

Изтървал ли си гривата, не можеш да се задържиш за опашката.

Когато улиците са криви, не можеш все направо да вървиш.

Всичко ще бъде, само на кьосето брада няма да поникне.

Всичко става, само просо накуп не става.

Голият и хиляда злодеи не могат да го съблекат.

Гол от обир се не бои.

От комар саздърма и от муха наденица не стават.

От заек сирене и от свракa масло.

Печи керемида, да ти пусне масло.

Риба от нива, щурец от море.

Змийски кокали се не ядат.

На едно дете много кръстници не биват.

Камила гайтан не плете.

* Качество – Стойност – Значение *

Златото го ръжда не яде.

Чисто сребро ръжда го не хваща.

Бисерът е малко зрънце, ала има голяма почит.

Добрият кон си заслужава храната.

Добър кон и под съдран чул се познава.

Хубав кон и на яслите се продава.

Добър вол и в село се продава.

Добрата стока сама се хвали.

Добрата стока всякога си струва парите.

Който даде цената, той свири свирнята.

От хубаво се задлъжнява, от евтино се осиромашава.

Евтиното е по-скъпо.

На евтиното месо чорбата не е сладка.

Камилата за пара е скъпа, за хиляда – евтина.

На кучето злината, на пипера лютината, на човека добрината струват пари.

Чушка, ако не люти, краставица, ако не горчи, и мъж, ако гълчи – пет пари не струват.

Не гледай как те псува, но кой те псува.

Гледай на коня вратът, на момата ходът.

На кравата гледай рогата, а на момата краката.

Коня гледай отпред, а момата отвред.

Млада жена, но старо вино.

На добро го вино и оцетът му добър.

И най-простият разбира от хубаво вино.

Хубавата дреха не прави хубав човека.

Счупен звънец добър глас не издава.

Гласовит като пукнат звънец.

От шуплесто желязо добра сабя не става.

Без възел въже по-лесно се къса.

Без възел връв работа не върши.

Стар пън но гори, като се запали.

Зла кучка стадо пази.

Паякът от цветето бере яд,а пчелата бере мед.

Пчелата ходи и в калта, ама мед бере.

Добрият кон спасява стопанина си от нещастия.

Доброто куче от село не бяга.

Добрата воденица всякакво зърно меле.

Медена пита и еничарина подслажда.

На препалена пещ малко огнец й трябва.

На чисто лице малко вода трябва.

Дялан камък на пътя не остава.

Чистият пясък кал не става.

Средна хубост.

Като за пред хора.

Не си знае цената.

Харчи се като топъл хляб.

Бял като вар.

Бял като сняг.

Бял като на тенджерата дъното.

Черен като въглен.

Червен като кръв.

Бистър като сълза.

Мокър като дъждовник.

Лек като перушина.

Гладко като длан.

Въпрос на живот и смърт.

* Предимство – Превъзходство – Предпочитание *

Два ума са по-добри от един.

Четири очи от две по-добре виждат.

В сляпо царство,който е с едно око, той царува.

По-добре в село чорбаджия, нежели в град кюмюрджия.

По-добре пръв в село, отколкото последен в града.

Село хвали, в град живей.

Магаре яхай, кон хвали.

По-добре сух хляб с мир, а не печено агне със – свада.

По-добре да ядеш сух хляб с рахат, а не много гозби с кахър.

Дай ми по-добре днес хляб и сол, а не утре печена кокошка.

Днешното яйце е по-добро от утрешната кокошка.

Ако се блажиш, барем с прасе да е, а не с извара.

Ако се омърся (облажа), за агне печено да се омърся, а не з яйце варено.

Вино с пяна, ракия без пяна; хляб с дупки, сирене без дупки.

На магарето тръните са по-сладки от сеното.

Дорде има зелена трева, конят не яде сухо сено.

Защо да ям попарник, дорде ми е зелник? От първия залък по-сладък няма.

Това ми е по-драго, отколкото да ми се отели кравата.

Цигарата ми е по-драга брадата ти.

По-добре да си на стар под брадата, отколкото на млад под стрехата.

По-добре с мъдрия да тичаш, отколкото с лудия да лежиш.

Хора да викат по теб, кучета да те не лаят.

Нека те лае едно куче, да не те лае всяко.

Дето ще те гостят пред много, да те гълчат пред малцина по-добре е.

По-добре един път да заплачеш, а не сто пъти да въздишаш.

Кроткият дъжд по-добре мокри.

Кривата кобилица по-добре носи.

На по-малко хоро по-скоро се наиграва човек.

Тъпана отдалеч да го слушаш е по-приятно.

Сутрешната песен е по-добра от вечерната радост.

Всяка минала година все по-добра,

Дето ще дадеш нещо на богат, по-добре го хвърли в морето,

По-добре мойта земя да ми яде кокалите, а не чуждата.

Чаршийският пазар не приляга (прилича) на домашния (къщния).

Който е ходил все пеш, на него поръчай да ти избере кон.

Който е близо до черква, или не ходи в черква, или късно отива.

Кога брулиш орехи, па видиш на едно място един, а на друго – пет, къде хвърляш камъка?

По-добре бобова слама, отколкото празни ясли.

Нищо от нещо по-лошо.

От мед по-сладко.

* Причина – Последица *

Доде вятър не повей, гора се не люлей.

Дорде сърце не заболи, око не заплаква.

Дорде кучката не вирне опашка, песовете не тръгват подире й.

Ако не светне, не гръмнува.

Доде няма огън, дим се не пуши.

Гарванът напразно не грачи.

Има си крушка опашка.

Който е ходил на воденица, все ще има брашно на калпака му.

Зобта кара коня да върви, а не камшикът.

Порoят се оттича, а пясъкът остава.

Ако нямаше тъмница, нямаше да е мила светлината.

Не го правя за черните му очи.

* Заем – Дълг *

Назаем брашно тъпкано се връща.

Назаем взет кожух топло не държи.

Длъжен кесия не върже.

Който е длъжен, той е и тъжен.

Борчът е по-лош и от вълка.

Човек е роб на борча си.

Ако ти изгори къщата, борчът из комина излиза.

Борч къща разтуря.

Плет гние, борч не гние.

Стар борч не умира.

Затвор дълг не плаща.

Господ борч не плаща.

Сто мисли дълг не плащат.

Дълг неплатен, грях непростен.

Път – с вървене, дълг – с платка.

Който няма борч, той е богат.

С ръце го дай, с крака го дири.

Ходи, заема, да плаща го нема.

Даваш ли на вересия, мющерии много.

На юнашка вересия.

Имам да давам, нямам да вземам.

На вяра, назаем, пък откъде – не знаем.

Който взема на вяра, дваж се с кесията си кара.

Пушка, жена и кон човек може да ги показва, ама назаем да ги не дава.

Треската казвала, че когото хванела веднъж, девет години го познавала, ако да не са борчлиите да я бъркат.

Плитко е там, гемията му на плитко не върви.

[Заборчлял, срам го е да мине.]

Затворени му са всички сокаци.

От тръните вълна ще сбира, та борч да плаща.

Да му вземат и пепелта от огнището, пак не може да се изплати.

Заборчлял и на псетата.

Потънал в борчове.

Борилия до уши.

* Празна работа *

Дим се вдига, пламък няма.

Само вдига пушек.

Чудно чудо – чудо направено.

Напънала се планината, че родила мишка.

Страшна работа – още малко, па нищо.

Много шум за нищо.

Шие, пори наша Мара, празна да не стои.

Празна Мара тъпан била.

Нямал дяволът работа, разтривал си пъпа.

Калугер, кога няма работа, разтуря си калимявката.

Без работа Мую мухите скопява.

Подковава мухите.

На комар – ботуши.

Дой комаря, храни царя.

На глух да свириш, пиян да черпиш, мъртъв да кадиш все едно хваща.

Чукат вода в хаван.

Бие вода да изкара масло.

Носи вода в реката.

В морето с лъжица вода притуря.

Колкото може да носи комарът.

Носи в решето вода за жадните.

С игла бунар копае.

С котки на оран, с мишки на копан.

Направил дупка в морето.

Минали кола вода, остава ли следа?

Ходил да носи дърва в гората.

Показва на вълка пътя в гората.

Дал на кучето месо назаем.

Не знам какво ще намериш със свещ нощя, дето аз деня при слънцето нищо не намирам.

Търси вълна по яйцето.

На ланско огнище огън търси.

На тръни грозде търси.

Билки дири по баири.

Продава цяр за бълхи.

Вдява в безушка игла.

Суши просо на въже.

Насред поле врата прави.

Лови вятър в решето.

Който слугува на вятъра, прахът му е кярът.

Гони вятъра.

Чака за майски дъжд да събере овцете.

Играе си на орехи.

Къде е Киро? – На кирия. – Дай, жено, пари за катран.

Сирене няма, попара дроби.

Пържи яйца без мясло.

Вряла пущина в щърбо гърне.

Една свиня от Дунав вода пила, та не я омърсила.

Дяволът ще си съдере железните опинци.

Изяли мишките желязото.

Върбата маслини родила.

Ходила Цаца на Враца!

Открил Америка.

Девет баби за пара.

Отишъл мъхът за шикалките.

Взехме пепел за сол.

Менили чума за вампир.

След смъртта – болест.

Извади на слепия очите.

Спорят за бълхите в плявата.

За щяло и нещяло.

Станала кокоша жалба в махалата.

Заешка тупурдия.

Жито се меле, брашно не пада.

Налива от пусто в празно.

Лае като куче на месечина.

В камък да стреляш – стрели да хабиш.

Хаби си патроните.

Хаби си думите.

Хвърли го на вятъра.

Вятър и мъгла.

Бабини деветини!

Дрън-дрън ерина!

Празна работа!

* Сигурност – Несигурност *

Що е в ръка, не е лъжа.

Знае Гроздан що си има в торбата!

Пушка лъже, сопа не лъже.

Една ръка стопанска върши повече от две слугински.

Вярва слугата, вярва и окото си.

Вярвай очите си, а не ушите си.

Що е попово, то е готово.

Ти отде знаеш? – По себе си познавам.

Аз съм насреща.

Главата си залагам.

Наковал съм си магарето.

Не бери грижа за това.

Има го в кърпа вързано.

От извора вода пие.

Стои здраво на краката си.

Като две и две четири.

Нито на йота.

От десет камъка един да удари стига.

На гладно куче сирен мях дава ли се да го варди.

Ключ не опазя, но завардя.

Хлябът се пече, а не се знае кой ще го яде.

Неопитана гозба не е сладка.

Чакай в текето, ще ядеш чорба.

Окото лъже.

Чух го от втора ръка.

Опитвам почвата.

Губи почва под краката си.

Стъпва като в паници.

Краката му се клатят.

Ходи като в мъгла.

Не знам къде ще му излезе краят.

* Свое и чуждо *

Всяко куче на двора си лае.

Всеки петел на бунището си пее.

Всяка квачка на своя полог излюпва.

Всяко пиле на гнездото си пее.

Всеки поп в свойта книга е вещ.

Своята ръка, дето ще те почеше, друга не може.

От свой камък не боли.

Острата сабя не разрязва канията си.

Свой своето и да не люби, длъжен е за него да се губи.

Покрай наш Ивана намразих и свети Ивана. [Покрай Илия намразил и свети Илия.]

Своето се бие с тояга, а хорското – с комата.

По-добра е своята леща от чуждата кокошка.

Всеки има срамота, ама на когото се види, нему се смеят.

Всеки знае де го трепе самарът.

Своят кахър е по-скъп от чуждата радост.

От своя си ум не се отделяй.

Ако слушаш хората, може да ловиш по море зайци, по гора риба.

Вълкът си е сам сайбия, сам кадия.

Паяка всеки му разваля дома, а той го прави все самси.

Кой което си направи сам, и дяволът не може да му го направи.

Нека те лае свое куче, а не чуждо.

Наше е палето, нека си лае!

От нашата гора лист е.

Чел съм му паричките. [Купил съм го.]

Чуждото свое не става.

Който язди чужд кон, насред път пеш тръгва.

Чужди кон сред водата се взема.

Чуждо магаре и насред пътя се разтоварва.

Чуждото нещо и на пазар се взема.

Чужди пари своя пазва не топлят.

Чужди пари пръсти горят.

Желаеш ли чуждото, загубваш своето.

Който не варди чуждото, той и свое не ще има.

Свой хляб яде, чужди грижи бере.

Свои свещи гори, чужди сметки прави.

Чужда хижа – чужда грижа.

Всеки да си мете пред своята врата.

В чужда манджа сол не туряй.

Свой звънец на чужд овен не вържи!

Ти загради своето лозе, за чуждото не бери грижа.

Не плачи за чуждото о-ле-ле.

Гледай своите работи, а не хорските.

Който дава хляб на чуждите кучета, скоро ще го лаят неговите.

С чужд кон по-малко харч се прави.

С чужди чизми хоро играе.

От чужда торба лесно се дава.

С чуждите пари евтино се купува.

Чуждото се жито лесно за бог да прости раздава.

С чуждо, жито – помана.

С чужд хляб бащин помен не бива.

Две очи сайбийски струват двеста комшийски.

Ако искаш да ти се не свърши работата, дай другиму да я върши.

Ако друг ти лови врабче, без опашка ще е.

Чужди ръце – голяма грижа.

С чужди ръце горещо желязо да пипаш не е трудно.

С людски ръце иска да лови змии.

На чужд гръб сто тояги са малко.

На чужди крака сто тояги са нищо.

Чужда ръка не милва.

Чуждо седло не е меко.

Чуждият хляб зъби кърши.

Тежък е чуждият хляб.

Орташкото месо и кучетата» не го ядат.

Орташка кобила и псетата не я ядат.

Орташкия вол вълците лесно изядат.

Ябанджийското куче да си свива опашката!

* Риск – Отказ *

Рискът е благородно дело.

Който рискува, той печели.

Докато не дадеш девет, не вземаш десет.

Мечка страх, мене не.

Който ходи в тъмнина, без друго не се препъне.

Който прескача много колове, той ще се натъкне на някой.

Или стой твърдо, или бягай по бърдо.

Прегърнал би огъня с ръце.

Бас глава погубва.

Залага само на една карта.

Отряза му квитанцията.

За нищо на света.

Дума да не става!

Имаш много здраве!

Няма го майстора!

* Небрежност *

Шивачът незакърпен ходи.

Обущарят все със скъсани обуща ходи.

У грънчар ново гърне няма.

Кога вали дъжд, дюлгеринът седи у комшията си, че неговият покрив капе.

Развлякъл се като съдран цървул.

Направи го отгоре-отгоре.

Работи през куп за грош.

Колкото за очи.

* Загуба *

Като намериш – не се радвай, като загубиш – не тъжи.

Поповото сирене скъпо излазя.

От едно яйце до кадията стават сто.

За хатър, за хатър, та себе си затрил.

Хатър, хатър, па после сатър.

Без ум да търгуваш – пари да хабиш.

Кяр до глезени, зарар до колене.

Остана като риба на сухо.

Сметката му излезе крива.

* Правда *

Правдата планини премества.

С правината се стига накрай света.

Правото никому не тежи.

Правдата очи вади.

Правото е като стрела.

Правдата е като паяжина тънка, ама пак не се къса.

Правината изтънява, но не се къса.

Правдата е вечна.

Правдата е кисела, кривдата е сладка.

Правдата и кривдата се мразят.

Ако правдата не помогне, кривдата – никога.

За будала смятат оня.

който върви по правдата.

Правият се смее, кривият се крие.

Правият се не бои.

Кажи си право пред всеки и не бой се пред никого.

За правото мри, за кривото удри!

Криво седи, право съди!

Службата си е служба, дружбата – дружба.

Крива клетва стопанина си стига.

Земята скришно не държи.

И гробарите ги закопават.

* Несправедливост *

Един бие тъпана, друг събира парсата.

Един гледа ореха, друг яде орехите.

Един пие, а друг плаща.

Едни копаят и режат, а други се нарязват.

Глупавият копа лозето, умният пие виното.

Един зяпа, друг лапа.

Едни яли ягорида, други хванали скомина.

Един яде лимона, на друг текат лигите.

Един изял яйцата, другиму останали черупките.

Кой рибата, кой чорбата.

Ял не ял – три и половина.

За жената – коприна, а за мъжа – коприва.

За едни майка, за други – мащеха.

По нас ги бият и не им дават да плачат.

Атовете се ритат, магаретата теглят.

Войната на един понася, а от други отнася.

Един губи, друг печели.

Светът – за един рай, за други – мъка безкрай.

Някому се сърце пука, някому се глава вири.

Едному се сърце топи, другиму се нос топори.

Един плаче, а друг скача.

Едни играят, други ридаят.

Някому се глава пука, някому се хоро играе.

Един се родил да сее, друг да пее.

Поканили магарето на сватба, па му турили самара на гърба.

Канили магарето на сватба, но му заръчали да вземе и самара.

Викат ли магарето на сватба – или дърва, или вода няма.

Наместо воловете да реват, колата скърца.

Мътиш ми, не мътиш, ще те изям!

Мътиш ми водата.

Рекат ли да те обесят, винаги лошо се намира.

Кажат ли на едно куче „бясно е”, то и да не е, ще побеснее.

Кога викнат всички: пиян си, и да не си – ще се опиеш.

Всякога давала баба милостиня; веднъж не дала и като че хич не давала.

Веднъж да ударят човек, били го, казват.

Вълкът носи името, лисицата си върши работата.

Давил, не давил вълкът, щом го някой види, все ще го подгони.

От болната глава – на здравата.

Една мишка сторила пакост, а викат: мишките!

Една мишка съяда дрехите, всичките мишки са криви.

Един прави, хиляди теглят.

Покрай сухото гори и суровото.

Слага всички в един кюп.

На всяко куче камък няма да хвърлям!

Само едно куче не се казва Шаро!

Вижда сламката в окото на другите, а не вижда гредата в своето.

Очите всичко видят, сал себе си не видят.

За малко да се съдиш, много да изгубиш.

Прав – в тъмница, крив – в търница.

Кой му е крив, като е прав.

Един го намушил, на друг се оттушил.

Изкара си яда на него.

Стовариха върху него кривите дърва.

Той опъва каиша.

Той обра калаят.

Опра пешкира.

Болен здрав носи.

Носи го на гърба си.

Взе му залъка от устата.

Той взе лъвския пай.

* Неблагодарност *

Храни куче, да те лае.

Сито куче сайбията си хапе,

Куче вяра няма.

Храни гарга, да ти изкълве очите.

Свинята, като се наяде, обръща коритото.

Изяж ястието, па строши паницата.

Изтъках си платното, ритам ти кроеното.

Когато стъпя на сухо, поврага ти ладията!

Пази, боже, сляпо да прогледа!

Дай на сляп очи, да избоде и твоите.

Дай на кьоравия тояга, да ти строши главата.

Мий магаре, да ти плати с удари.

Пораснаха пилетата, качиха се на квачката.

Баща си иска да кръщава.

Да ме лае, което не ме познава, не ме е яд, ами ме лае, което ме познава.

Докле е ново решетото, чудим се где да го закачим; като поовехтее, захвърляме го зад вратата.

Кога ти трябвам: бачо Кое; кога не ти трябвам: лудият Кое.

Доде проси, злати уста носи; кога да плаща, не се обръща.

Дай с ръцете си, ходи, търси с нозете си.

На харизан кон зъбите се не гледат.

На подарено магаре петалите се не гледат.

* Разобличаване – Разкриване *

Шило в торба не стои.

Хитрата сврака – с двата крака.

Бели крака, черни крака на брод се лъсват.

Хитра Митра зад вратата седи.

Някой се скрива зад един лист, а някой зад цяло дърво не може.

И лисицата е хитра, ама кожата й на кюркчията продават.

Дето не го сърби, там се чеше.

Какви атове минаха и прах не дигнаха, че ти ли?

Няма тоз мачок очи за хаджилък.

Знае господ чие масло гори в кандилото.

Като го знае господ, защо го крием от хората?

Чорапът се разплита.

Влезе му в дирите.

Сам падна в капана.

Сгази лука.

Запуши му устата.

Настъпиха го по мазола.

Туриха го на мястото му.

Направи го със земята барабар.

Вкара го вдън земя.

Направи го мат и маскара.

Смачкаха му фасона.

Хубаво го нарязах.

Добре го накастри.

Хубаво го нареди.

Добре го насоли.

Извива се като змия в огън.

Прав като ремък в огън.

Извади го наяве.

Изкараха му кирливите ризи наяве.

Смъкнаха му чула.

* Критика – Самокритика – Разкаяние *

Признат грях – наполовина простен.

Вехт грях – ново покаяние.

От късно каене няма файда.

Вместо пред мнозина да те похвалят, по-добре е насаме да те похулят.

Себе си съди като другите, а другите като себе си.

Хапе се, дето се не стига.

Бие се по главата.

Скубе си косата.

Туй ще му умие очите.

Да ти е на ухото обеца!

Избий тоя бръмбар от главата си.

Чете му конско евангелие.

Направи го на бъзе и коприва.

Притисна го до стената.

Вдигнаха го на балон.

* Оправдание – Извинение *

И петелът се излъгва да пее без време, та човек ли?

И петелът се лъже.

Конят има четири крака и пак се препъва, та камо ли човек.

И светиите грешили, и пак се посветили.

Попът в книгата гледа и пак сбърква, та той ли да не сгреши?

Не съм слънце да огрея всекиго.

И земята е черна, ама храни целия свят.

Дяволът не е толкова чер, какъвто го пишат.

Ако съм чер, не съм дявол.

Ако е чер, опален пън не е!

Като съм стар, да не съм замерял господя с камъни.

Не съм бил бога с камъни!

Не са ме дърпали кучетата.

Ако тревата е покосена, не е изкоренена!

Ако е захапано, не е отхапано!

Ако сме изяли зелника, тепсията е на мегдан.

Не е потънал в земята я!

Барем да съм го насън видял!

Тази стена знай ли нещо, та и аз.

Не е катанец на врата, че да го видиш.

Не съм му надничал в кесията, да видя колко пари има.

Не съм го закачил с пръст.

Да си китка, да те нося на чело.

Да си сал ти, на глава да те нося.

Знам аз де ме отрепва обувката.

Всеки знае себе си.

Ако работата беше хубаво нещо, и дядо владика щеше да работи.

Убиец не е, който прави ножове, а който убива с тях.

Вълкът казал: Аз бих живял с овцете, ама кучетата ме сърдят, затова ги ям.

Камилата влязла, а няма място за опашката й.

Не се оженил, че нямало място за булка.

Всяка коприва не боде.

И върбата е дърво.

Отърсил се като куче от роса.

* Прошка – Наказание *

На съдилището отрязаният пръст не боли.

Тоягата има два края.

Ако има грешка, има и прошка.

Човек на себе си всичко прощава.

Прошка за кокошка.

Яж, Пено, сирене, че си овчар сакала.

Сол му трие на главата.

Насолих го здравата.

Нажулих му носа.

Натриха му носа.

Издърпаха му ушите.

Стегнаха му юздите.

Вкараха го в пътя.

Било каквото било.

Да спи зло под камък!

* Законност – Възмездие *

Законът е като паяжина: осата я разкъсва,
мухата се оплита в нея.

Първо ме съди, па тогава ме беси.

На зла круша – зъл прът.

Господ забавя, но не забравя.

Който се с неправда поболерява, скоро домът му запустява.

Който зло мисли, зло намира.

Кой каквото дроби, в паницата си го намярва.

Както го е солил, така да го яде.

Каквато си чаша на брат си налял, такваз ще се падне и на твоя дял.

Което си правил, чакай да го видиш.

Кой каквото прави, това му и дохажда на главата.

Кой каквото прави, трупа го на главата си.

Кой каквото прави, на себе си го прави.

Кой каквото прави, това ще намери.

Намери си майстора.

Бил ли си козата, не ще ядеш мляко.

Волът рие земята, ала въз гърба му пада.

Ровила, ровила свинята, докле си намерила белята.

Свинята рови за главата си.

Който копае гроб другиму, сам пада в него.

Ров изрови, себе си зарови.

И гробарите ги закопават.

Желязото сече и дърво, и камък, но и него ръждата яде.

Който се смее, на себе си се смее.

* Език *

Желязото желязо трие, разговорите – ума.

Главата е с езика по-скъпа.

Главата се цени по езика.

Човек по говора се познава.

Език човека краси.

Говедото се хваща за рогата, а човекът – за езика.

Сладък език е най-сладкото нещо.

Яж люто, но говори сладко.

Който няма пари в кесията си, нека носи мед в устата си.

Няма по-сладко от езика и по-горчиво от него.

Езикът кости няма, но кости троши.

Езикът по-зле сече от ножа.

По-тежък е зъл език от пет турски саби.

Женски език от турска сабя по-остър.

Водата всичко мие, само езика не може.

По-добре е с крака да се пързулнеш, а не с езика.

С крак се хлъзни, че с език недей.

Прехапи си езика, но лоша дума не казвай!

Потопи си езика в мозъка, тогаз ум давай.

Без ум приказва, затова порязва.

Каквото ти дойде на ума, не приказвай го пред кума.

Който говори каквото иска, чува каквото не иска.

Славеят тегли от езика си.

Малко хитрувай, по-малко хортувай.

Повече слушай, по-малко говори: затова имаш две уши, а една уста.

Кога малко думаш, по-много чуваш.

Който мъдро мълчи, той умно говори.

По-добре е да си на хората в устата, отколкото в краката.

Приказва като от кон.

Езикът му се преплита.

Зина, та продума, рече, та отсече.

Видиш ли де ме удря топорът?

Развърза си езика.

Пуща език от аршин повече.

Изплю камъчето.

Сне воденицата.

Зобе думите като череши.

Чурулика като лястовица.

Има дар слово.

Златна усга има.

Разтопи леда.

* Дума *

Блага реч железни врати отваря.

Добра дума – златен ключ.

Добрата дума цена няма.

Който няма пари в пазвата си, нека има мед в устата си.

Отваряй си устата сал за добро.

Какъвто е човекът, такива му и думите.

Човек се по приказката познава.

В огледалото се вижда лицето, а в приказките – сърцето.

Лошата дума от лошо сърце излиза.

Лоша дума който каже, негова е.

Думата си върви подир сайбията.

Добра дума – надалеч, лоша – още по-далеч.

Дума назад не се връща.

Думата не е врабче, ама като я изпуснеш, не се улавя.

Бърз кон се стига, бърза дума не може.

Казана дума – хвърлен камък.

Думата и през камък минава.

Бой се забравя, дума не може.

Остра дума в сърце влиза.

Дума стрела не е, пък в сърцето се забива.

С една дума да те разпори като с нож.

С лаф да го убиеш, а не с пушка.

Човек с дума не се убива.

Дума дупка не прави.

Недъвкана дума място не лови.

Колкото я дъвчеш ореховата ядка, толкова е по-сладка.

По-напред избирай думата, тогаз я казвай.

Една каже, ама за сто чини.

Нога му се мести, дума му се не мести.

Стара дума място хваща.

Без стара дума, нито пред кума.

Без прища [пословица] не е казано нищо.

Чувал с думи се не пълни.

Празна реч джоб не пълни.

Думи без пари огън да ги гори.

От думи попара не става.

С лаф пилаф не става.

От думи пилаф да става, масло от думи би потекло.

Много думи гладуват.

Празни приказки не се ядат.

Лакардия довършек няма.

Със сладките приказки душата се наслажда, а сърцето се наяжда.

Да думаш – дума става, да не кажеш – дерт става; нека дерт да стане, че дума да не става.

Голяма дума: бивол, дълбока дума: кладенец.

На всяка дума – капак.

Мед му капе от устата.

Взе ми думата от устата.

Да си дойда на думата.

Мери си думите.

Безсолни думи.

* Мълчание *

Думането – сребро, мълчането – злато.

Който повече мълчи, по-хубава дума ще рече.

Когато няма какво да се дума, не е срамота да се мълчи.

Който работи и мълчи, повече работа свършва.

Мълчаливият си знае работата.

Който си пази устата, той си пази душата.

От мълчание глава не боли.

С езика мълчи, с очи гълчи.

Мълчанието гроб копае.

Мълчанието всичко надвива.

Които мълчат, заравят ги.

Уста има, език няма.

Душа излиза, дума не излиза от него.

От устата му дума не излиза.

Няма да му се изядат устата!

Не продума ни черна, ни бяла.

Не обели зъб да продума.

Оса го ухапала по езика.

Волът му изпасал езика.

Мълчи, като да го е ритнало теле в устата.

Мълчи, като да го е крава ритнала в устата.

Мълчи като блъснат.

Мълчи като ибрик.

Мълчи като фит (пуяк).

Мълчи като пукал.

Мълчи като пън.

Мълчи като гроб.

Ням като риба.

Сливи ли имаш в устата? Стига си го дъвкал, кажи го! Пепел на езика ти!

* Бъбривост – Дърдорене *

Който много говори, сбърква.

Който много говори, или много знае, или много лъже.

Много думи – торба орехи.

Много за думане, нищо за ядене.

Многото думи пари не струват.

Бъбривата жена никой не милува.

Хлевоуста мома момку не е драга.

Един казва, хиляда го знаят.

Да го знам аз, ти, моят брат и целият град.

На един език работи, на друг – зъбите.

Боят му къс, езикът му дълъг.

Отворил една уста – сто езика.

Отворила една уста, с кола търне не може да се затисне.

Сто възли да му вържеш на езика, пак няма да мълчи.

Езикът му никога не спира.

Триста лакардии за пара.

Приказките му край нямат.

Много приказки-на воденицата.

Като че е роден на воденица.

Устата му като воденица.

Меле му воденицата.

Меле, меле, брашно не пуща.

В устата му жито се меле, а пясък излиза.

Воденица мели, нищо не смила.

Кълца си зъбите като празна воденица.

Хлопа като воденица.

Дрънка като кречетало на воденица.

Дрънка като гол кокал в тенджера.

Зъбите му дрънкат като кош орехи.

Какво си се раздрънкал?

Дрънка врели-некипели.

Плеще като мокра пола о бедро.

Говори на вятъра.

Разправя било и небило.

Бабешки приказки.

Бае си под носа.

Опява го без патрахил.

Не раздавай за бог да прости.

Говори наляво и надясно.

Чу го и глухият цар.

Говори каквото му падне на езика.

Сърби го езикът.

Чеше си езика.

Мухите пазарувал в устата му.

Бият го устата му.

Има голямо чене.

* Злословие – Подмятане *

Тежка рана заздравява, лоша дума не се забравя.

По-тежък е зъл език от пет турски саби.

Грехът от устата излиза, а не влиза.

Гърбавия ще оправи гробът, а устатия – сопата.

Цапнат в устата.

Разваля си устата [псува].

Не държи сметка за думите си.

Пуща език от аршин по-дълъг.

Ако хулиш хората, ще нахулиш себе си.

Хорските уста не са чувал да ги запушиш.

Лоши уста всичко могат да кажат.

Не давай ухо на хорските приказки.

Който слуша хората, напуща си жената.

Тези камъни се хвърлят в моята градина.

Влезе в устата на хората.

Стана мезе за хорските уста.

Наклепаха го.

* Кряскане *

Заревал като бик.

Вика като пъдар.

Раззинал уста като магаре, кога реве.

Вика, като че го колят.

Разкрякал се като жаба в кал.

Вика, колкото му глас държи.

Дере си гърлото.

* Любов *

Младост без любов – пролет без цвете.

Любов и кашлица не се крият.

Само любовта не търпи другар.

Севда от огън по пари.

От очите влязва, от сърцето не излязва.

Дето сърцето лежи, там окото лети.

Не ми си на очите, не ми си на сърцето.

За брата до море, за либе през море.

За либе за доброто – и обичката от ухото.

Нито рози без тръни, нито обич без свада.

Гюл без тръни и любов без пречка не биват.

Трендафил без тръни и либе без кусур не бива.

Либи либе с кусура му.

Който иска либе без кусур, без либе остава.

Любов хубост не гледа.

На хората е сопол, а мене е сокол.

Ергенска любов – пролетна слана.

Първо либе не се забравя.

Първо либе второ не става.

Разбеснели се като котки през март.

Обича го като писано яйце.

Лежи ми на сърцето.

Изгубих си ума по нея.

Влюбен до уши.

* Омраза – Злоба *

Водата и злобата няма да се свършат на този свят.

Започнали с любов, свършили с омраза.

Не си простира дрехите на едно слънце с него.

Да е кабил [да може; да има как] в капка вода да го удави.

Да можех, с една лъжица вода го удаввах.

Да съм знаел, та хлябът му с пепел да съм солил.

Да би можел, с очи би го стопил., Гледа ме кръвнишки.

Косъм от мустаците му да погълнеш, ще се отровиш.

Обичат се като куче и котка.

Радва му се като вълк на месечина.

Обича го като леща на Великден.

Обича го като сол в очите си.

Обича го като дете тоягата.

Обича го като куче тояга.

Мил му е като на куче камъка.

Мил му е като на овца вълк, като на деца тояга, като на куче камъкът.

Памукчията от бяло куче хас не струва.

Там му не пее петелът.

Там са забъркали трици за тебе.

За хубост ли да те гледам?

Трън му в очите.

Скърца със зъби.

Глозде му костите.

Да иде в пръждомите! Вълци да го ядат!

* Хубост *

Хубавото всекиму е мило.

Хубавата мома слънчевите зари надгрява.

Дълбока вода брод няма, хубава мома род няма.

Хубава жена – много познайници.

Хубавото всеки го иска, всеки не го държи.

Хубостта не се яде, само с очи се гледа.

Хубост се на тарелка не топи.

Хубавина хляб не дава.

Хубост се на чело не затиква.

Премените са половин хубост.

Само славеят знае да цени трендафила.

Толкав кусур и у кадиевата дъщеря се намира!

Не расло на бой, ами на хубост.

Дали си от бога паднала, или в градина никнала? Напъпила като цвете.

В чаша да го изпиеш.

С очи да го изпиеш.

Сякаш че е капка.

Красиво като на картинка.

Хубава, хубава, да я откраднеш, та да бягаш!

Хубава като златна ябълка.

Хубав до немай-къде.

За чудо и за приказ.

* Грозота *

Грозота не е срамота.

Хубавица пазар събира, грозотия къща върти.

Брада краси, брада грози.

Да го видиш, че да бягаш.

Да го видиш, че да си откъснеш главата.

Разгайден ходи.

Прилича на оскубана врана.

Минало край хубавото.

Хубава като пукал.

Черна чума на бял кон.

* Сърце *

Човешкото сърце е по-яко от камък.

Сърцето е по-яко от желязо.

Сърцето не остарява.

Човек остарява, сърце не остарява.

Сърце подир сърце върви.

Душа душа познава, а сърце й вест дава.

Широкото сърце от всичко е доволно.

Весело сърце хурка преде.

Не гледа бог на нечисти опинци, а на чисто сърце.

Чистото сърце излиза на лице.

Ако сърцето не казва, лицето показва.

Видиш лицето, не видиш сърцето.

Човешкото сърце е от месо, лесно се обръща.

Змийче да е, от сърце да е.

И мравка сърце има.

Има златно сърце.

От душа и сърце.

На драго сърце.

От все сърце.

* Прилика *

Приличат си като две капки вода.

Лика-прилика като два стръка иглика.

Сякаш че са разрязана ябълка.

И двамата братя са от едно платно срязани.

Каквато е козата, такова и ярето.

Какъвто бащата, такива и децата.

Метнал се на баща си.

Отрязал му главата.

Цял бащичко!

Търколила се тенджерата, че си намерила похлупака.

Всяко гърне си иска своя похлупак.

Присмяла се похлупката на гърнето: – Где ти, гърне, опашката? – Ами тебе где ти дъното?

Присмяла се козата на овцата, че лудо пасе.

Присмял се хърбел на щърбел.

Присмяла се кука на крива бука.

Краставият се присмял на келявия.

Краставите магарета през девет баира се подушват.

Краста с краста се чеше.

Погаждат се като кисело мляко и бутаница.

Да се търсеха, не можеха да се намерят.

Вземи единия, та удари другия.

Изгори единия, та посипи другия.

Какъвто бяга, такъв го и гони.

Лико с лико, ремък с ремък.

Какъвто игуменът, такива и братята.

Осата и тя е пчела, ама мед не дава.

Всички свини все една зурла имат.

Бяло куче, черно куче – все куче.

Кучешко тегло, конско търпение, магарешки инат – едно са.

Все в един дол ходят да берат дренки.

Един вятър ги носи.

Една вода ги носи.

* Отмъстителност – Закана *

Ще дойде голям ден – малка пита!

Дò-ще Пена за пепел, ще й подам главнята.

Дò-ще булка за пепел, ще й нарина жарава.

Ще дойде Пена за огън, ще й турим въгленче.

Дò-ще тиква за вода!

Ще дойде Видовден!

Ще се съмне, ще видим чия майка няма.

Докато се съмне, колко капи ще се валят!

Ще видим кой кум, кой сват!

Кой кого, ще видим.

Ще се удари и неговата коса о камък.

Ще видиш бял вълк по пладне!

Ще играе пръчката!

Ще обърна дебелия край!

Сърби го гърбът.

Чеше му се гърбът за тояга.

Ще бие тоягата с гърба си.

Да не играе по гърба ти дървен господ!

Ще ядеш дървото!

Пусто дърво!

Ще ядеш бой, дорде се върне магарето от вода!

Ще го мажувам, дор пореве бяло магаре.

Не си ми ял попарата!

Ще си париш кокалите, ама не знам кога ще е.

Ще му изпарят бъбреците.

Напарих му кашлицата.

Наведох му врата.

Басма ще му цепя!

Папер няма да остане!

Намери си белята.

Коя кучка ти лаеше!

Да го питам аз него на кой господ се кланя.

Ще изкажеш и майчиното си мляко!

И ще пей биле.

Ще пей биле отгоре.

Ще го направиш и хоро ще играеш!

Като поп ще го направиш!

Ще си биеш главата с камъни.

Ще те гази мечка!

Ще ти събера двата крака в една обувка.

Ще му натъпча самара.

На пояса си го затиквам.

Ще те натикам в миша дупка!

Връща му го тъпкано.

Това ще му приседне на гърлото.

Ще му приседне нему.

То ще му приседне.

Солено ще му излезе.

Това ще му излезе кисело.

Ще му държи влага.

Ще му дам да разбере!

Да му мислиш!

Дръж си езика!

Свивай си устата!

Свивай си дрипите!

Гледай си хурката.

Не ма карай да ти снема чула.

От мен кръв, та от него вода ли ще тече?

Гони карез до девета рода.

Ще го гоня до девето коляно!

Взе му мярката.

Взели го на око.

Има му зъб.

Ще му го извади от носа.

Ще ти откъсна ушите!

С кремък да го дереш.

Жив ще те одера!

Ще ти откъсна главата като на връбче!

Ще ти изпия кръвчицата!

Ще му тегля куршума!

Ще му светя маслото.

Червата ми да се повлекат, ще му изпълня трапа.

Ще ми носи душата в рай с кошница.

Ще ти го върна с лихвата.

Скъпо ще ми платиш за това.

Разчиства си сметките.

Не му остана длъжен.

Плати му със същата монета.

* Отплата *

Както храниш кучето, тъй ти варди стадото.

Погледни ме с едно око, да те погледна с две.

На чиято кола се возиш, нему песен ще пееш.

Ако ме гледаш с две очи, аз ще те гледам с четири: а пък ако ти мене с едно, аз тебе – с ни едно.

* Разлика *

Всяка овца не дава по равно мляко.

И пръстите си погледни, има и къси, и дълги.

Друго мисли магарето, друго мисли магарицата.

Други са заешките, други са бухалските очи.

Тук е друг господ.

* Песен *

Който пее, зло не мисли.

Песента сайбия няма.

Песен синор няма.

Гласовит като пукнат звънец.

Пее като белоградчишки славей.

Пее като славей в яхър.

Нашето магаре от тази песен умря..

* Стремеж – Влечение *

Котката и през девет стени пъстърва надушва.

На бивола окото все в просото.

Кой слепец не иска очи!

Всекиму се иска той да е агата.

Коя душа не ще да иде в рая?

Мечката се хвалила, че ще се родят много дренки. Когато я попитали защо, тя рекла: защото ми се е прияло.

Близнал от меда, не му излязло от ума.

Потекоха му лигите.

Хвърли му мерак.

Искаш го, не искаш го, в умът ти се бута.

Ляга и става с него.

Припка като просяче за коматче.

Припка като поп на помен.

От очите влязва, от сърцето не излязва.

Останаха му очите.

Влязла му в очите.

Поглъща я с очи.

Оживя ми на сърцето.

Изгоря ми душата.

Докопва се като келяв о шапка.

Дава мило за драго.

Пей дава.

Умря с отворени очи.

* Физически качества *

Глава без коса, саксия без цвете.

Педя човек, лакът брада.

Брада има и козата.

Обесил брада като някой пръч.

Правен-недоправен.

Пълен като бик.

Дебел като бъчва.

Прав като свещ.

Тънка като топола.

Сух като чироз.

* Радост – Целувка *

Радостта и скръбта заедно ходят.

Радва се като помръзнал на слънце.

Зарадвал се като сираче на слънце.

Хили се, сякаш са се ожребили бащините му кобили.

Радва му се като нашето куче на комшийската кучка.

Хвърля си шапката.

Ухилил се под мустак.

Целувката праща хабер на пазвата, а пазвата – на полите.

Целувка дупка не прави.

* Младост – Старост *

Младост и лудост – два близнака.

Или се млад жени, или се млад калугери.

Още има жълто на устата си.

Устата му още на мляко миришат.

Светът е за младите.

Златна младеж.

Старо за прилика, младо за хубост.

Ако младостта знаеше и ако старостта можеше!

Млад работи, стар ум давай.

Младите кога се веселят, старите се сърдят.

Млад бях: „Мълчи, ти не знаеш”; остарях: „Кой те пита?”

Млад ли си – зелен си, стар ли си – изкуфялси.

Човек два пъти става слуга в къщи: кога е малък и кога е стар.

Кога бях млад и зелен, бюлюк моми след мен; кога остарях – рояк мухи на мен.

За младите е векът, за старите – кътът.

Младост до време, старост до гроба.

Вятърът дебелите дървета катуря, а малките само превива.

Големите дървета мъчно растат, а лесно падат.

Кучето от ходене остарява.

Един кон четиридесет години не препуска.

Години се лъжат, старост не може.

Бабината младина на възбаира проличава.

Свят до очи, сладост до зъби.

До време хубост, до зъби сладост.

Яде баба и пие, сърце й не лови.

Стар човек не го питат: що те боли?, ами: що те не боли?

Старост – нерадост.

Ексик да е имане, кога години минаха!

Пусто остало имане, кога минали млади години!

Вълкът, като остарее, на кучетата маскара става.

Дойде ли старост, и присмех дойде.

Гдето старо не се почита, там за добро недей пита.

Ако съм стар, сам си нося годините.

Старото гърне по-добре готви.

Стар вълк от дърво се не бои.

Старият вол по-дълбоко оре.

Стара коприва повече жили.

Стар боклук, като се запали, зле гори.

Старото бунище повече пуши.

Старият котарак млади мишлета лови.

Старо дърво ашлама не хваща.

Стара дъска боя не хваща.

От старо дърво обръч не става.

Той е с орлите.

Щерко на щерка ми, иди кажи на щерка ти да викне щерка си, че плаче щерка й.

Ходили са старци с кола за зайци, ходили са два дни, останали гладни.

Яж, бабо, да растеш, да си яка да вършееш.

На дяда окото във виното.

Младо е момчето – остали са му (само) два кътника.

Ако имаш старо – изпъди го, ако нямаш – купи си.

Брада посивяла, глава подивяла.

Глава побелява, акъл изветрява.

Главата му побеляла като на магаре корема.

Ето го бялото кокиче на главата му.

Захапал бялата къделка.

Минало му времето.

Взел-дал.

* Дом *

Бащино огнище – топло пепелище.

Във всяко село адет, във всяка къща – табихет.

У дома си правиш каквото си искаш.

Своя къщица – своя свободица.

Гледай ума му, съди за дома му.

Две мотовилки в една къща не се побират.

Къщата не стои на земята, а на жената.

Къщата плаче за къщовница.

На жена работница ноще и свети къщата.

Къщната работа никога не се свършва.

Къща – да я шибнеш, ще тръгне!

Игла да загубиш, ще я намериш.

Мед да капне, да го оближеш.

Далеко ходи, но и за дома мисли.

В пуста воденица дяволите метат.

* Семейство *

С майка до време, а с мъж – до века.

Мъж без жена е като гърне без ръчка.

Мъжът се познава по жената.

Грозна булка дом бере, а хубава – сбор бере.

Хубост къща не крепи.

Гизда къща не гизди.

За мнозина готви, за едного постилай.

Почитат ли те в къщи, почитан си, дето идеш.

Като те почита къщата ти, почитат те и комшиите, като те почитат комшиите, почита те и целият свят.

Умните мъже си почитат жените.

Всеки си има дома по един съдия.

Олеле от него, дваж олеле за него.

Къща без кавга не бива.

Кавгата между мъж и жена трае, додето изсъхне една кърпа.

Мъж и жена жлъчка имат, брат и сестра глъчка имат.

На гости драг, в къщи – враг.

Празен мъж – остър нож, празна жена – сама злина.

Ако влизаш с празни ръце в къщи, не се смятай за мъж.

Работа без мъж – святкане без дъжд.

Мъж да пренася с колата, жена да изнася с иглата, пак не остава.

В една къща двама господари не биват.

Тя е люта, аз съм кротък – ще поминем.

Тате, побеля ми главата, омръзна ми жената.

Баба бабува и стареца не забравя.

Оженен син е вече комшия.

Късна женитба – ранни сираци.

Един вика от деца, друг вика за деца.

Както се ражда царче, така и колибарче.

Където е никнало, там и навикнало.

Децата теглят от бащини и майчини слободии.

И детенце, и вретенце не може.

Крава мукна за телето, мен ми текна за детето.

Лесно е на чужди деца баща да станеш, я да видим как ще ги отхраниш.

Бащата гали снахата, а живее при дъщерята.

Галена невяста свекърва не тачи.

Снощи булка дошла, снощи свекъра била.

Стигам до булката – рекъл гостът; и аз стигам до ръжена – рекъл свекърът.

Работната снаха по-драга от своя мома.

Всяка свекърва своята снаха мрази.

Свекървата забравя, че и тя е била някога снаха.

Били се две етърви, а и двете – свекървата.

При две майки – без майка.

Говее като млада невяста.

Кълне като свекърва.

Женска Богородица.

По-добре е да седиш на синово бунище, отколкото на зетьово огнище.

Зет син не става, нито снаха – дъщеря.

Зет като мед, син като пелин.

Зет се храни с пържени яйца.

Приведен зет – синигер в кратуна.

* Родители – Челяд – Майчина обич *

С пари всичко можеш да купиш, само баща и майка не можеш.

Дете без баща е половин сираче, а без майка – цяло.

Майка на чедо зло не мисли.

Нека плаче детето, да не плаче после майката.

Майчини сълзи, дето паднат, земята изгарят.

Майчино око се не лъже.

Само щъркът си знае кое щръкче е лошо.

Майката обича и келявия син.

Жабата на жабчето си „хубче” му казва.

Попитали враната, кой е най-хубавец: „Е, че моите пиленца” – отговорила тя.

Гаргата не изоставя гарджетата си, че били черни.

И тоя грозник се хванал на хорото! – Бабо, ами че той е синът ти. – Ох, колко му прилича гърбицата!

Всяка крава телето си ближе.

Авлигата е малка, а кога брани гнездото си, на усойницата надвива.

Птиците си хранят пиленцата, без да се надяват, че и тях ще ги гледат на старини.

Бащата и майката се жертвуват за децата си.

Дете, което не слуша баща си и майка си, хаир няма да види.

Бащина поука – синова сполука.

Бащина благословия къща зида.

Бащата тегли от децата си и добрува при децата си.

На добър син имот не трябва, а на лош – никак.

На луда крава теле не трябва.

Не знае майката каква челяд ще отгледа.

Една майка все едни деца не ражда.

Не би къща тясна, да не бе челяд бясна.

Много челяд – много ядове.

Да раждат деца и врабците знаят.

Много синове за хвала, един за храна.

От много деца загуба няма.

Булка се купува, чедо не може.

Пет пръста има човек, който да му отрежат все боли.

Пръснали – се като на заек децата.

Метнал се на гората.

* Роднинство *

Род рода не храни, тежко томува, кой го няма.

Свой своего не храни, но тежко му, който го няма.

Каквито сме, да сме, свои сме.

Лоши сме си, ама наши сме си.

Свой своего и да не люби, длъжен е за него да се губи.

Брат брата не храни, ала все го брани.

Брат за брата не печели, ама все го жели.

Брат ми да ми е душманин, а не чужд стопанин.

Брат за брата умира, ама и брата убива.

Брат на брата по-дълбоко очи вади.

Кой ти извади окото? – Брат ми. – Затова е тъй дълбоко извадено.

Братска злоба милост няма.

Братя кога се сбият, бягай да ги отминеш, защото ще те бият.

Цял град да те гони, един роднина да те не гони.

Брат, помогнат от брат – по-силен и от як град.

Чедо си раждаш, брат не можеш.

Роднина – клин на ръкав.

Чуждица не е своица.

Кръвта вода не става.

Зетьова подкрепа – върбов огрев.

Като ми умре дъщерята, защо ми е зетят?

Зет се храни с пържени яйца.

Попитали щърка, защо му са толкова черни краката, а той рекъл: Не съм по-черен от приведен зет.

От зла рода няма и порода.

И за кучето питат от какъв е род.

Със свой яж и пий, ама алъш-вериш не прави.

Със свой живей, ала не търгувай.

Лекар и сват не ставай на този свят.

Кога се не надяваш – тогава кръстник ставаш.

екне на кръстника за печено прасе, търчи към кръщелника.

Две деца ми е кръстил, три прасета ми е изял.

Ако е кум, по хесап да е: кръстил ми е дете, изял ми е прасе.

Хапни си, куме, уста кучешка, разяжда се.

Стани, святий владико, че иде кумът ми.

Пред кум се вода не гази.

Пред кум се у решето хоро играе.

Кърши се като деверова майка.

* Сватба *

И да се ожениш, и да се не ожениш, ще станеш пишман.

До 25 години човек се жени сам, до 30 години го женят роднините му, а от 30 нагоре го жени цялото село.

Рано яж, не май се, рано се жени, не кай се.

Млад да се жениш – рано е; стар да се жениш – късно е.

Колкото се по-стар ожениш, толкова по-дълги ти биват нощите.

Който се скришом жени, наяве срам продава.

Жени ли се на шега, той ще носи и рога.

Жениш ли се на шега, ще носиш и тъга.

Цигу-мигу за два дни, ох-леле за вси дни.

С едно цвете пролет не бива, с една жена сватба не става.

Сватба и погребение без хора не стават.

На сватба чакай да те поканят два пъти, на умряло сам върви.

Без гайда сватба – същи помен.

Един гледа сватба, друг – брадва, а зетят булката си гледа.

Хубавата булка и под вехто було е хубава.

Таз година булка, догодина – люлка.

Ожени го, да миряса света от него.

Ожени го, да не пее.

Мразила мома хорото, че се оженила за гъдуларя.

Мома гиздосия, булка поразия.

Да вземем булка да ни помага на глада.

Момата плели, ергена клели.

Язък за момчето, изгоря момичето.

Копринена булка, вълнен зет.

Отишъл без сват на годеж.

Продай телица, купи кумица.

Кога кумата не е драга, и сватовете до прага.

Водим младоженци да се венчеят; водим кумата, няма момата.

Защо ми е сватя, кога булка няма? Сватове дошли, а момата на кукли играе.

У момата тъпан тупа, у момчето хабер няма.

У зетя тъпан бие, а у невестата хабер нямат.

Влачете ме, аз нека си плача.

Три дни остана булка да стана.

Всичко наопаки, и сватбата в сряда.

Таман сватба на угад: ни хляб стигна, ни манджа остана.

Ако са излетели пръстените, пръстите са тук!

Шъта като сваха без дарове.

Шета като булка без дар.

Поглежда като сестра сватове.

Срамува се като млада булка в понеделник.

Срамува се като млада булка пред свекър.

Замъдрил се като млада булка.

Жени вълка за овцата.

Излезе му късметът.

Дойде му сляпата неделя.

Пихме й благата ракия.

Меден месец.

Свиха гнездо.

* Мома *

Момичето расте като гъба.

Мома и диня не могат да се познаят отвънка какви са.

Момата е хайдук в къщи.

Момичето гледа за друга къща.

Момата е чужда отмяна.

Дай мома, дорде хлопат на портите ти, за да не хлопаш после ти.

Която мома много подбира, неженена остава.

Която мома не харесва ерген, на старец се пада.

Мома, която бърза да се жени, налита на крастави ергени.

Хваленото девойче ще вземе по-лошо момче.

Лицето жени момата.

Която мома много се кити, вече е остаряла.

Кучето от ходене остарява, а момата – от китене.

Още ли мома ходи, още ли света лъже! Ако си мома, стой си дома! Мома наглед като тиква на плет.

Мома гиздава, глава гнидава.

Всяка мома знае да пее у дома си, но да я видим на хорото!

Добре е мома при майка, за нищо се не вайка.

Дор е мома при майка, от ягне е по-кротка, га се с мъжко смерише, аршин язик показва.

На момина врата всякакви магарета реват.

Ако съм я чакал да се ражда, няма да я чакам да се жени.

Да хвърлиш камък на куче, ще удариш мома.

Нямало моми! Ритни плет, ще изскочат пет.

Мома, откак стана мома, все й свати на ума.

Мома троши паниците [т. е. иска да се жени].

Моминският срам е до прага.

* Жена *

Жената е колкото сладка, толкова и горчива.

Хубавата жена, е угодна на очите, а умната – на сърцето.

Умната жена струва повече от елмаз.

Хубаво е да – имаш жена и умна, и лична, добре, ама господ две добрини на едно място не дава.

Не хвали лична жена, а умна.

Не хвали ми хубавица, а хвали ми работница.

Добрата жена и от имане е по-добра.

Жена, която е умна и разумна, не оставя мъжа си да страда.

Мъжът е вкъщи глава, а жената – душа.

Мъжът къщата държи, а жената я краси.

Имаш ли добро вино и хубава жена, за приятели не плачи.

Ако жена ти е много хубава, не я пущай сама на сватба.

Честната жена и сред войска да влезе, пак честна ще излезе.

Нечестната жена и в кафез да я сложиш, тя ще му намери колая.

Де няма жена, няма и къща.

Къща без жена, геран без кофа.

Жена трябва и за зло, и за добро.

И с жена мъка, и без жена мъка.

С тебе, жено, зле, а без тебе – по-зле.

Добра жена – мъжу рай, зла жена – мъжу ад.

За лоша жена цяр няма.

По-лош душманин няма човек от зла жена.

Зла жена яде повече от зла змия.

Зла зима си отива, зла жена – не.

Жената си крие злината като котка ноктите.

Жената не е цвете да я помиришеш и познаеш каква е.

Със свещ да я видиш жената, пак излъган ще бъдеш.

Добрата булка и под вехто було се познава.

Добрата булка и с вехтия сукман е добра.

Който иска жена без кусур, без жена остава.

Който търси жена без кусур, не ще я намери и в Стамбул.

Жената била родена три дни преди дявола.

Дяволът всичко знае, само на жената точилото не знае.

Парата е дявол, ама жената по-дявол.

Женски пари, змийски кости.

Женските пари не свършват.

Женино имане пресяда.

Добра жена пълни къщата, а лошата я изпразня.

Имай жена разсипница, та да ти се запусти къщата.

Жена знае „дай мъжо”, а не „дай Боже”.

Жена му чини два града.

Галена жена хурка не преде.

Жена работница нощем й свети къщата.

Мързелива жена къща запустява.

Работна Стана: в три години две вретена, в две години – три деца.

Малка е Янка за копане, а голяма за тропане.

Мара води хорото, котка яде брашното.

Всичко Мара втасала, само вежди не теглила.

Всичко Мара втасала, само не се сресала.

Всеки ден Мара гиздава, на свет ден гнидава.

Не е Тодора за пред хора.

Навън лепа, вкъщи слепа.

Изгоро, хората гориш по пътя, а мен изгори вкъщи!

На жена, катър и куче който хваща вяра, ум няма.

Който си вярва жената, лъже се; който я не вярва, излъган е.

Жена има за всякого пълна торба със сълзи.

Жена се смее, кога може, а плаче, кога ще.

Женска сръдня, дор изсъхне мокра пола, трае.

Жената не бие мъжа си, но лесно го надвива.

Не може да бие мъжа си, че бие гащите му.

Мотовила вила, та мъжа си била.

Кого бият жени, кучетата го ръват.

Кой бие жена си, той бие снага си.

Ако биеш жена си, ще биеш глава си.

Един петел на десет кокошки съди, та ти ли на една жена не можеш?

Жената е нощен кадия.

От лошавото женяне по-добро е вдовство.

Жената не е яма, да я отпориш, когато искаш.

Дай си, мъжо, жената, а ти иди в трънето!

Който си дава колата, той си дава и жената.

Кон, часовник и жена не се дават назаем.

Пушката до себе, жената при себе.

Жената е най-скъпата покъщнина.

Жена е къщна кукувица.

На жена да са къси пътеките.

Жена, която ходи по комшиите, здрава не си идва.

Жена и кокошка синор нямат.

Жена и куче не се губят.

Жената е като водата: накъдето я поведеш, натам отива.

Жената е като върба – дето я насадиш, там расте.

До майка до време – до мъж до гроба.

Жена без мъж, кон без гем.

На вдовицата и полите й са душмани.

Не може да се оплаче вдовица от мъженица.

Жената не мисли за мъж само когато я хапе куче или минава през дървен мост.

Женско сърце – памучен чорап, разтяга се.

Ако не бяха женски грехове, не би били калугерски мехове [кореми].

С говеене моминство се не връща.

Нахапана чушка да не ядеш, разставена жена да не вземеш.

Две жени води, без гащи ходи.

Жена мъжа носи на образа си, а мъж жената – на ризата си.

Жена и съдран калпак лесно се добиват.

Каквото има царицата, има го и магарицата.

Борили се два сокола за една соколица гола.

Жените се да говорят, а мъжете да се борят.

Жената не казва сал което не знай.

Не питай кой съм, а коя водя.

Мъж ми е, ако искам и владика ще го направя!

Жена му носи калпака.

Жената е желязна риза.

Жена, огън и море да не срещаш по-добре.

Бременната жена е вързана торба: никой не знае какво има в нея.

Риба и жена не стареят.

Риба стара има ли?

Рибата не остарява, но се вълонява.

Жабите се плашат от щърка, жената – от старостта.

Жена и котка мъчно умират.

Жената й е яка душата.

* Гости – Гостоприемство *

Ако идеш, ще ти дойдат.

Ако сутрин е – пътник е; ако вечер е, ни е гост

Госта гощавай, врага прощавай.

Какъвто гостът, такъв и млинът.

По свила го въвежда, по тръни го извежда.

Дойде гост, развали пост.

На невикан гост мястото му зад вратата.

Неканен гост като магаре на ясли.

Без време гост – от турчин по-лош.

Чука там, дето не му отварят.

За какво ли се е допилял?

За госта два дни са доста.

Три дни са доста и за най-милия гост.

Гост бива за три дни.

Ако ни призоваха, не ни приковаха.

И той е една загори-тенджера!

От бързите гости да те е страх.

За бързи гости квасник се меси.

Дето те мразят, не ходи, дето те обичат, не чести.

Честому госту зад врата е място.

Всеки ден гост – кисел грозд.

Тук да не е хан! Канят ли те – еж, гонят ли те беж!

В чужда къща не простирай крака, да те не бият.

Гостенин яде, каквото му дадат, а не каквото той иска.

Веднъж да хапнеш, ще кажат, че са те гостили, ами се наяж.

Когато го канят, не ще; когато иска, не му дават.

Гладен гост и качамак ядва.

Гладен гост лесно се насища.

Ситият гост лесно се гощава.

Ситият гостенин мъчно се гощава.

Сит да гостиш, богат да дариш, тежко е.

Канил гости, няма го в къщи.

Поканил гости, седнал да се пощи.

Викал ме гост, да ме учи на пост.

Дошел гост на гола кост.

Скоро, снахо, дай да ям, на гости съм била!

Гости със свой хляб не се смятат за гости.

Заповядай, куме, без хляб, че нямаме гозба, та извинявай за вино.

Прощавай за вино.

че нямаме ракия.

Или вино, или вода, или кажи да си ода.

Безумен гост домакина кани.

Весел гост – навъсен домакин.

Гост госта ненавижда.

Гост мрази друг гост, а домакинът – и двамата.

По-добре да те бият, че да не знае никой, а не да те гостят, че да знае цялото село.

Питата колкото стои, по-добри гости чака.

Постой, доде си тръгнеш.

Ядваш ли, куме, печено прасе, да ти опечем? – Здравите се не питат, слагай им!

Детето лази – гости ще дойдат.

С отворени обятия.

* Съседство *

Харен комшия е от брат по-голям роднина.

Не купувай къща, а комшия! Не гради с харен плет, нело с харен комшия.

Съседът господ ти го дава.

Хората едни от други се учат, а най-много от комшиите.

Карай се с ключа си, да не се караш с комшията си.

Вода, ливада – с комшия свада.

Тежко, който очаква на комшия си вечерята.

Зъл комшия – зло голямо.

Зла година се минува, зъл комшия се не менява.

* Обичаи *

Който държи за празниците, празна му е къщата.

В старо село нов адет не бива.

Адет не е закон, ама закон става.

Дойдоха ли дренките, идат и седенките.

Дай ми хаирлия Гергьовден, да ти дам весел Петровден.

* Изпъждане *

Дошел незван, отишел си опран.

Хвърлих камък подире му, че да се не върне.

Да идеш, да се не – върнеш, калпак ти хабер да дойде.

Тупни му самара и го пусни да брули круши.

Тук не е върбова сянка!

Ще играе метлата!

Плю му под опашката.

Отряза му куйрука.

Посочиха му вратата.

Блъсна вратата под носа му.

Да ти видя гърба!

Обирай си крушите!

Вдигай си чуковете!

Омитай се оттук!

Върви по дяволите!

* Бягство *

На беглеца окото е в гората.

Хвана шумата.

Хвана Балкана.

Ще търсиш крака назаем [не ще можеш да избягаш].

Взе си двете пари.

Удари го на бяг.

Плю си на краката (петите).

Изстинаха му петите.

Тича като бесен.

Не бяга, ами хвърчи.

Бяга, та вихри го носят.

Бяга като фъртуна.

Бяга като стрела.

Бяга като от чума.

Бяга като пощръклял бивол.

Бяга като изтърван заек.

Бяга като попарен.

Бяга като опърлен.

Бяга като дявол от тамян.

Бяга презглава.

Бяга, та дим се вдига.

Дим да го няма!

Отиде, та се не видя! Ни се чу, ни се видя.

Пропадна вдън земя.

* Живот *

Живот, здраве и добра мисъл кога има човек, не му трябва много стока.

Текат часовете, дните, годините, както водите в реките.

Животът е стълба; едни се качват, други слизат.

Свят като цвят, днес ни има, утре ни няма.

Къси сметки – дълъг живот, дълги сметки – къс живот.

Животът е като луна: кога пълен, кога празен.

Душата е по-мила от парата.

* Смърт *

Две смърти не биват, а без една не може.

Смъртта е по-близо и от кошулята.

Който не се е родил, той няма да умре.

Днеска човек се родил и гробът му се отворил.

Човек с плач се ражда, с плач умира.

Смърт без причина не става.

За смърт господ не се моли – тя сама идва.

Във волски рог да се скрие човек, смъртта пак ще го намери.

Смърт се не лъже.

Смъртта с ред не иде.

Смъртта не гледа млад ли си, стар ли си.

Смъртта не гледа никого в мустаките.

Смъртта не пита чий си син.

Един гроб е и за сиромаха, и за болярина.

Роб се засмива, гроб се не засмива.

До небето стълба не се прави, на морето похлупак не се слага и на смъртта замена няма.

На отсечена глава цер няма.

Умрялото магаре от вълка не го е страх.

На едно куче, като му наближи смъртта, отива да пикае на вратата на джамията.

Дните не ще се свършат, а ние ще се свършим.

Кога човек умре, тогаз добър става.

Умирачката оправя всичкото.

На смъртта церът е умирачката.

Лежи на смъртен одър.

Дните му са преброени.

Бере душа.

Стори това, що друг път не е сторвал.

Заспал е дългия.

Ще носи много здраве на мъртвите.

Отиде на оня свят.

Господ го прибра.

Склопи очи.

Пусна кепенците.

Лъсна петалата.

Хвърли петалата.

Хвърлил топа.

Да намаже въжето.

Мрат като мухи.

* Здраве *

Здравето е най-голямото богатство.

Богат е, който е здрав.

Докато е здрав човек, все е пари.

Като съм здрав, защо ми е имот; като не съм здрав, защо ми е имот.

Без здраве имот – омразен живот.

Всичко се купува, само здраве се не купува.

От здравето по-хубаво няма.

Без здраве няма живот.

Здрав живот и хубаво време никога не омръзват

Когато човек е здрав, и водата му е сладка.

Здрав човек гладен не умира.

Абе то ще се мре, ами току здраве да е.

Глава да е здрава и сърце широко.

С тая болест за девет магарета дърва набираш!

Повяхнал като върба във вода.

От здраве да се не отървеш! Пращи от здраве.

* Болест – Страдание *

Болестта дохожда с кон, а си отива с кола.

Болестта да било добро, в градина би я садили.

Болестта е най-голямата сиромашия.

Човек да те гони, болест да те не гони.

Болест не кърви, а суши.

Голяма сянка – голяма треска.

Дълга болест – готова смърт.

Ако има век, ще се намери и лек.

Всяка болка си има и билка.

Церът е за пара, ама който го не знае, алтън дава.

Отровата не е за тровене, а за лекуване.

Утешавай болния, докле му изскочи душата.

Болна ли си лежала, болно ли си гледала!

Болен мъж – суров тиквеник, болна жена – печена кокошка.

Болен се не пита – кани се.

Болно сърце не яде, кахърно си похапва.

Неговата болест – моето здраве.

Болест ме гази.

Невярна болест.

Пази стаята.

Побледнял като бозаджийска стомна.

Жълт като восък.

Светнали му ушите.

Останал само кожа и кости.

Броят му се кокалите.

Станал на вейка.

Сякаш че го кучета дърпали.

Сякаш че е жив-умрял.

Сякаш че е от гроб излязъл.

Върнал се от онзи свят.

Преминало му като на куче.

Като на куче му мина.

Не е болка за умиралка.

Това ще го заведе в гроба.

С единия крак е в гроба.

Носи си тамяна под носа.

Тамяна си носи в ушите.

Вече е половин човек.

Кучешко тегло.

* Ядене *

Първата хапка е най-сладка.

Храни душа, да те слуша.

Храна брада глади.

Гъстата каша пояс разпаша.

Неопитана гозба не е сладка.

Сит гладен надяда.

Болен се пита иска ли печена кокошка.

Гнили дренки не щат зъби.

На вълчешко легло кокал стои ли?

Вълк пастърма не чува.

Вълкът, влязъл-невлязъл, иска да яде.

Кога излезе на пътя, кучетата ще тръгнат след него да го ближат.

Кратка вечеря – дълъг живот.

Колкото са умрели от ядене, не са толкова от неядене.

Зяпнал за ядене като чапла.

Яде, ама му и личи!

Зла ти риба без хляба!

Праз да беше, пак не ядвах!

Пръстите си да оближеш!

* Лакомия *

Голяма лакомия поболява човека.

Който яде без мярка, скоро ще се поболее.

От преяждане здраве няма.

Който яде много, изяжда си късмета.

Парите обичат чет, а хлябът – мярка.

Гърло дъно няма.

Търбух прозорец няма.

Ламя си за ядене, а за работа – мравка.

Печено прасе на маса, боси крака под маса.

Да го обличаш, а да го не храниш.

Зини, усто, лапни море – не бива.

Умри, тате, да ям жито.

Умира и в гърне надзира.

Налита като гладна въшка.

Изяли всичко като скакалци.

Навалиха се като пчели на мед.

Натрупали се като кучета на умрял кон.

Облизва се като куче блажен сахан.

Уста кучешки, разядат се.

Обули кучето с цървули, то си изяло краката.

Котката през три къщи намирисва рибата.

Гледа като котка на дроб.

Яде, а къде го слага?

У гоил се като ялова крава.

Угоил се като дунавска свиня.

Наклал се като шопар.

Търбухът му като тъпан.

Натъпкал се.

Кога спи не яде.

Яде, та ушите му плющят.

Яде като попов син.

Яде като разпран.

Яде на поразия.

Сиромашко не видяло.

* Нечистоплътност *

Измил бялото, та останало черното.

Чиста Мара и пречиста, цървулът й в гърнето.

На брадата му ще намериш и от Бъдни вечер от меда, и на Великден от яйцето.

Калугерска шапка и мухите сбира.

На свиня дай ново корито.

Далеко хвърляй сметта, да не ти се смее света.

Защо не идеш при попа да ти измие краката?

Умий си краката, че ще мине царят!

С ноктите си може да оре.

Ноктите му стават за мотика.

Мръсен като бакалски тефтер.

Оплескал се като халваджийска тесла.

Заровил се като свиня в тор.

Чист като помия.

* Сън *

Няма по-сладко от съня.

Каквото мислиш, такова сънуваш.

От глад мре, а царски сънища сънува.

Който вярва на сънищата, той пасе ветровете.

Сънят е половин смърт.

Да му дръпна един сън.

Капнал съм за сън.

Закърпи възглавницата [легна, заспа].

Спи като окъпан.

Спи като мъртъв.

Спи като заклан.

* Пиянство *

Всичкото до време, пиянството до гроба.

Пиянството свършва човека полека-лека, а комарът – изведнъж.

Когото мразиш, помоли бог да се пропие.

Пияницата в пиянството си ума намярва.

Пусти ум, като пия, тогаз се усещам.

Ако пиеш вино, вино пий, а не ума си! Виното и умния изумява.

Виното и мъдрия подлудява.

Виното прави и везира резил.

Виното прави човека не везир, а резил.

Благословено вино, проклето пиянство.

Вино сладко, гърло гладко, аз го не рача, то се навлача.

Хубаво вино, лоша глава.

Виното не седи в главата като в бъчвата.

Виното в корема не седи мирно като в бъчвата.

Виното и дядо разиграва.

Не той играй, а виното.

Комуто виното влезе в главата, той се върти на тавата.

Виното рекло: Копаят ме, живо ме закопават, ровят ме, отриват ме, обрязват ме, кършат ме, връзват ме – мира ми не дават; като узрея – с крака ме тъпчат, наливат ме, разливат ме, затварят ме в тъмница, с железни обръчи скована, и аз все търпя; ала и аз кога вляза някому в главата, и той ще види що има да си пати от мен!

Виното рекло: мене ме мъчат, ама и аз ги мъча.

Виното ръце няма, а за очи хваща.

Вино, винце, хубаво именце, снощи си ме било, сега си ми мило.

Първата чаша за здраве, втората – за радост, третата – за веселба, четвъртата – за лудост.

Чашка по чашка, напърчи опашка.

Който пие, той се и бие.

От дума на дума пияницата ще се хване за суровицата.

Покрай чашата лесно се става юнак.

Пила коза вино, че търси вълка да се бори.

Който винце попийва, без главица поспива.

Който винце попийва, глава си разбива.

Който винце попийва, на ледеца поспива.

Вино, вино голо, продаде ми воло, а на брата дор и двата, пък на тате и колата.

Капка по капка, па после и без шапка.

Тази плоска ме е накарала да спя на рогозка.

Чаша пълна, жена гладна.

Когато мъжът е пияница, жената е мъченица.

Да се напие мъж, да се наплаче жена.

Дели Марко вино пие, децата му трици лижат.

Крали Марко вино пие, децата му пепел лижат.

Чорбаджия вино куса, децата му пепел лижат.

Опасал се с лико, че пита де има хубаво вино.

Грош – петел, два – кръчма.

Шие, та пие, кърпи, та се храни.

Каквото изчука, изпука.

Пила – пяла, плащала – плакала.

Който на младини пирува, на старини ще робува.

На попа окото е във виното.

Ако се попът напива, народът не ще изтрезва.

Пиян поп – пияни деца.

Пиян поп вино сънува.

Пази, боже, от пиян поп и гнил дирек!

И лудият бяга от пияния.

От бясна свиня и от пиян човек далеч да бягаш.

Пази, боже, от пияна жена и от бясна свиня!

Душман ми е пияният, кога го срещна на пътя.

Дето видиш село от девет къщи с десет кръчми, бягай от него!

Механата е капан за пияниците.

Разделил се с механджията, а с механата не се разделя.

Село (чешма) минува, кръчма не заминува.

Пияницата се научил да ходи на механа като куче на касапница.

На кръчмата всеки ден, а на черква на свет ден.

Пияницата кръчма не знай.

Нека да ми е да цукна, та ако ща да пукна.

Да си чукна, па ако ще и да пукна.

На цукни, че пукни.

Зарекла се баба Неда да не пие вино; заселила се в зимника.

Мома вино не пие, коза сено не яде. Де козата? – На купата. – Де момата? – При оката.

Зарекъл се да не пие вода.

Къде видибунар, мижи с очи.

Като види чешма, заобикаля я, а на механата право тегли.

Мокър дошъл, кален си отишъл.

Дето влезе, сух не излиза.

Мокър в бъчва влазя, а сух излазя.

Той си кротува и си пие, а какво стана с виното – не знае.

Да го утепаш, от пет оки вино повече не може да изпие.

Не е пияница оня, който много изпива, а който се напива.

Колкото повече пие, толкоз повече жаднее.

Който пие на вяра, два пъти се опива.

Кога ще изтрезнея, та да се напия и аз като хората.

Който търси, намира, който пие, заспива.

На кьорав свещ и на пиян вино не се дава.

Пиян човек – съдран чувал.

Що мисли трезвен, пиян го казва.

От луд и от пиян научаваш останалото.

Мезето е сводник на ракията.

Обичам бабата, дор има в плоската вино.

Празна плоска, готова болест.

Пълна плоска – весело сърце, празна плоска – клюмнали уши.

Свърши се ракията, прекъсна се лакардията.

Бръсненето скъпо, а ракията евтина.

В понеделник се бръснат пияниците.

Както се харчат пари за вино и ракия, така да се харчеха и за наука, сиромасите нямаше да теглят такава мъка.

Трезвият се не валя в калта, а пияният.

Който не пие, той се не опива.

В механата бил, вино не помирисал.

Бистра водица, мирна главица.

Ако ти имаш вино за напиване, аз нямам глава за разбиване.

Който пие, не мисли, който мисли, не пие.

По-добре луд да ти викат, а не пиян.

Сит – пиян; мъртъв – гладен; коремът му като дъска.

Ако мъж ми варди механите, мъж ти що търси при него?

На ви, майка, по чашка, а майка ви ще пие с черното шише, че жалее баща ви.

Що е лудо и пияно, все е наша рода.

Ходи пиян и залян, па на работа да ще господ.

Той не се напива, само седем пъти в неделята.

За здраве занива, за бог да прости допива.

Да напивам не мога, ама да допивам виж как ми приляга.

Кръчмарите му пазят парите.

Заръчал да го закопаят под бъчвата.

Обича чашката.

Пие като сюнгер.

Смуче като смок.

Море каква е фуния!

Свределът му много загриба.

Коремът му механа.

Той е на градус.

Малко недовтасал.

Втасал и прекиснал.

Ухапала го пчела за езика – вика фефел.

Урочасал от червеното.

Хванало го виното.

Този дувар мой, онзи дувар мой, дорде са завре под някой.

Дръж се, куме, у дувара.

Люшка се от дувар на дувар.

Залита наляво и надясно.

Тесен му пътят.

Търси кой гьол е по-дълбок.

Водят го на „свети крепки”.

Пил е слабо вино, та го не държи.

Дълги му краката.

Дръжте ме, нозе, да не падна.

Паднал, та поринал улицата.

Ама се натряскал!

Ама се нарязал.

Налял се като облак.

Налял се като бъчва.

Налокал се като смок.

Нальокал се като копач.

Нарязал се като поп на задушница.

Нажулил се здравата.

Нацепил се мъжки.

Одрал лисицата.

Мирише на бъчва.

Стъпил на дращини.

Сърцето му тригясало.

Тази нощ съм гасил вар.

Артисал от снощи.

Пий като отче наш.

Цъфнал е.

Накитил се.

Накълвал се.

Наплюскал се.

Натаралянкал се.

Набъбнал.

Напукал се.

Продъни се от пукница.

Станал като пияна кокошка.

Станал дърво пиян.

Пиян – дърво.

Мъртъв-пиян.

Пиян – кандило.

Накаден.

Опопил се.

Кьоркандил.

Кьоркютюк.

* Богатство *

Слънцето и богатството дори и слепеца осветляват.

Богатството е като слана преди слънце.

Имане е по-хубаво от немане.

Пълното гърне да ме развали, а не празното.

От много глава не боли.

Ако си богат, всякому си сват.

Има ли чорба, чорбалановци колкото щеш.

Ври ли ти гърнето, имаш и приятели.

Докле имам две овци, всеки ми вика добър ден.

Де отиваш, много? – При много. – Чакай и аз да дойда – рекло малкото.

На богатите все не стига.

На много пари и грижата много.

У когото е питата, у него е и ножът.

Сит търбух за наука глух.

Ситият вълк по-големи бели прави.

Докле има овце, сиромашия няма.

Ако има в хамбара, ще има и в брашнара.

Ако има в паницата, ще има и в лъжицата.

Има ли масло, и папратта манджа става.

Когато има масло, и баба знае да меси зелник.

Комуто квасът е по-голям, хлябът му по-скоро втасва.

Имот се в гроба не носи.

Няма да го занесеш в гроба си.

Загладил косъма.

Дебел му е вратът.

Широко му е около врата.

Наклал се като шопар.

Снася му петелът.

От пет места му тече катранът.

Надви си на харча (масрафите).

Играе си с пари.

Бие го парата.

Има луди пари.

Богат като воденичарска мишка.

Богат като мишка в долап.

Живее на широка нога.

Живее като цар (бей).

* Бедни и богати *

Дрехите показват човека дали е богат или беден.

Сиромах се бие по шията, а богат – по кесията Богатите ядат, кога сколасат, сиромасите – кога намерят.

Сиромах – дорде може, болярин – колкото си иска.

На сиромаха деца се раждат, а на богатия – телци.

Болярината на кон язди, а сиромахът пешком ходи.

Зимата прави богатите хамали, а сиромасите чапкъни.

Да не са сиромасите, болярите и псетата не ги ядват.

* Бедност *

Сиромашия и кашлица не могат да се крият.

За сиромашия никого не са обесили.

За нямане срам няма.

Нямане ни се купува, ни се продава.

Който няма, не му е свидно.

Сиромашия до шия, неволя до воля.

Сиромахът вади хляба си като от камък.

Сиромахът три пъти се радва на дрехите си: кога са нови, кога ги обърне и кога ги закърпи.

Сиромах човек – жив дявол.

Да не бяха сиромасите, не щеше да има кой да работи.

Сиромах човек и от глад спи.

Сиромах се от обир не бои.

Гол от обир се не бои.

Сиромашията купува по една ока брашно и от нас е по-весела.

Върти ли се къща с една ока брашно?

Дали вода няма, или сол няма, та не месиш хляб? – Море, мъжо, брашно няма, затова не съм месила. – Тя тая уста те бие тебе, я!

Туй брашно те бие, жена, тебе я.

Кога няма гозба – пост, а кога няма пари – велики пости.

Пуста халва сладка, пуста душа сака, пусти пари няма!

Ако щат-би и девет джигера за пара, кога няма парата – и те са скъпи.

Скъп е град и за петаче, кога го няма.

Да имаше сирене, щях да надробя попара, ама няма хляб.

И майка знай зелник да прави, ама ако има мас и брашно.

Чорба много, мръвки малко.

Лъжица има, паница няма.

Сол и хляб – готов обяд.

Чорбаджия! Чорба ял, кокали не видял.

Девет манджи – все гулия.

Вчера боб, а днес бобец.

Говее, че няма що да яде.

Не както знае баба, а както намери.

Когато няма, то стига.

Живее като сврака на драка.

Ходи като сврака без полог.

Обущар хаджия няма.

Чифте хаджия по гробищата ходи.

Празната торба е по-тежка от пълната.

Празна кесия – готова треска.

Не го слуша кесията.

С топ да го биеш, няма да изкараш две пари от него.

Счупена пара няма.

Нямам пукната пара.

Безпарична треска го гази.

Иска да се жени, а няма пари да се обръсне.

Барон ефенди, султан без гащи.

Богат, ама парици си няма.

Славата му голяма, парите му малко.

Купил си петел, остава кон да купи.

И ние знаем доброто, ала сме оскъдни в среброто.

Беден като черковна мишка.

Цъфнал и вързал.

Едвам свързва двата края.

Голотия до онзи край.

Пребиват се като две пари в кесия.

И със свещ да търсиш, нищо няма да намериш.

С трън да завъртиш, няма що да закачиш.

В хамбара му мишки играят.

Чисти ясли – празни хамбари.

Благослови, попе, гумно без снопи.

Широк живот – кучешки простор.

Остана на пътя.

За никъде не съм.

Всичко има Радка, току си няма шарена забрадка.

Нова дреха с нови конци закърпена.

Нова риза с нови кърпи кърпена.

Ще си купя гащи, да видим кога ще.

Лобри са и тесни ръкави, ала платното не стига.

Научил се гол, та го е срам облечен.

Ако ти са скъсани дрехите, никой не те смята за богат.

Зинали му са триста дупки.

Що е на гърбина, то и на върлина.

Както ме виждаш, тъй ме пиши.

Това ми е и за основа, и за вътък.

Добро утро ви, черни калцуни. – Дал бог добро, свински цървули.

Ако няма други крака за зимъс, тежко му [т.е. бос].

Няма риза на гърба си.

Гол като от майка роден.

Гол като пръст.

Гол като пръчка.

Гол като тояга.

Гол като пушка.

Гол-голеничък.

* Пари *

Парица, силна царица.

Парите са от топа по-силни.

Парите силно звънтят и далеч се чуват.

Парите са юдино желязо.

Парите излъгват жената, а жената мъжа.

Парите и змията излъгват.

Парите на едни вземат ума, а други учат на ум.

Парите от беля беля раждат.

Парицата грош ражда.

Парите при пари отиват.

Ако имаш пари, всеки те иска за татко.

Парите и магаре опопват.

Без пари нищо не върви.

Без пари челяк и богу не е драг.

Без грош навсякъде си лош.

С уста птици лови, с език звезди снемай, нямаш ли пари, нищо не си.

Парите са като водата – имат цена над улея, ама нямат под улея.

Парица, боклучец, без нея ни в лучец.

Парите нищо не са, ама кога ги няма в кесията?

Парите са драги и в съдрана кесия.

Да съм сиромах, ала да си имам парички.

Да има човек много пари и да ги крие в земята, файда не ще види.

Ако човек не харчеше парите, които печели, калдъръм щеше да прави с тях.

Парите здраве не купуват, здраве вземат.

Не ще му турят парите в гроба.

Парите от мъртвия жив не правят.

С пари душа се не държи.

Парата от душата е отделена.

От чума парите не мрат.

Калпав мангър не се губи.

И на пътя да намериш пари, пак ги брой.

Парите и дваж да ги броиш не е зле.

Парите се не бранят и дваж да ги броиш.

При готови пари вересия не прави.

Готови пари и печен хляб скоро се изяждат.

Не парите са спечелили мен, а аз тях.

Ум да дават – мнозина, пари – николцина.

Рядко е златото, затова е скъпо.

Пита сладка, но горчива платка.

Защо ми са жълтици, ако ще ми врата скъсат?

Ако не взехме днес пари, барем дадохме, я!

Парите не извират.

Не ги рина с лопата.

Не съм ги намерил на пътя.

Спечели някой и друг лев.

Парите му у кърпа вързани.

Парите му заковани.

Парична болест.

Сухи пари.

* Глад *

Гладът е от смърт по-лошо.

Гладът е от чумата по-лош.

От глад по-лоша болест няма.

Глад село пали.

Глад град съсипва.

Глад град предава.

Гладът срам не знае.

Глад очи няма.

Глад не види нищо освен хляб.

Гладни очи не заспиват.

Гладно до пладне се седи.

Гладът на много работи е майстор.

Гладът е по-голям майстор от царя.

Глад и царя от постеля вдига.

Гладът и царя накарва да се моли.

Гърло с думи се не пълни.

Ситият на гладния не вярва.

Кога е човек гладен, на сърцето му вълци вият.

С гладен корем дърва не се секат.

Гладна мечка хоро не играе.

С гладни кучета овце не се вардят.

Гладно псе умрял кон сънува.

Гладна кокошка просо сънува.

Гладно магаре не брои ударите.

Гладен вълк и сред село влезва.

Жадна мечка и росата лиже.

Гладното куче и кочани яде.

Гладно куче и гол кокал гризе.

Гладен вълк мършаво стадо не гледа.

На гладния и триеницата е следка.

Гладен човек сухи кори за пексимет прихваща.

Гладният хляба не пробира.

Гладният не отбира, а каквото намира.

На ръжен хляб манджата е глад.

Гладен не допича, гол не добелва.

Гладният гол не е, че да го е срам.

Гладен поле претича, гол не може.

Гладен поле преминава, гол се не вестява.

Голо се ходва, гладно не може.

Гол се познава, гладен не може.

С тютюн човек сит не става.

Ако си гладен, поглади се с перо.

На гладно сърце.

Нещо ме чегърта под лъжичката.

Остана без залък хляб.

Дреме като кон на празни ясли.

Умислил се като куче през велики пости.

Огладнял като калугер през велики пости.

Като сирота на помен.

Залъгвам глада си.

Оскубал се като вълк пролетняк.

Гладен като вълк.

Гладен като куче.

Ослепял от глад.

Умирам от глад.

* Скъперничество *

Колкото повече има стиснатият, толкова повече стиска.

Скъперникът само когато умре, прави добро.

Богатството на скъперника нехайници го ядат.

На скъперника парите ходят все по горите.

Мързеливият два пъти работи, скъперникът два пъти плаща.

Напразно е да имаш, ако не знаеш да живееш.

Един имал жълтица, оженил се с нея и му останало.

Който смята зурла и тъпан, не може да се ожени.

Ако ти се свиди маслото, не става кашата хубава.

Ако ръка дава, а сърце не дава, нищо не става.

Който жали подковата, загубва коня.

За гвоздея загубва подковата, а за нея – и коня.

Скъп баща, крадлив син.

И на кокошарника катанец турил.

Таман научих магарето да не яде и то умря.

Мушица го прави, ако го правеше баба, щеше да ти напълни паницата.

Яйце дава, патка взема.

Дали му, колкото да си купи въжа за бесене.

Орех не би му измъкнал от ръката.

Очите му изваждаш, пара не мож извади.

Ако му вземем от парите, ще ги заковем на прага.

Дава ли ялова крава мляко, та и той да даде?

И греха си не дава.

На дявола тамян не дава.

Ни просено зърно.

На п – горната порта!

Болярин, а с качамак си гощава гостите.

Да помните дяда ви кога на Солун е ходил!

Армаганът му – сухи дренки.

Мери с аптекарски везни.

Брои му залъците.

Толкова му се откъсна от сърцето.

Влакното цепи на две.

От точило изстисква мед.

Бръсне на яйцето космите.

Яйце да вземеш от него, и то жълтък няма.

Всичкото яйце в копривата.

Трепере каго кокошка над просо.

Туря във водата малко вино.

През джам сирене ближе.

За една пара се обесва.

У девет възли връзва едната пара.

Ръждясали му парите в кесията.

Свила се змия в кесията му.

* Експлоатация *

На богатия волята – на сиромаха неволята.

Догде един не тегли, друг не добрува.

Един сее, друг жъне.

Един държи рогата, друг дои кравата.

На чужд гръб лесно се живее.

Бели ръце – чужди труд.

С една ръка дава, а с две взема.

Спечеленото с чужд труд лесно се изяжда.

Чуждият хляб със сълзи се яде.

Ако съм му слугиня, не съм му робиня!

Болния на леглото оскубват.

Работи ми, клетнико, да не стана като тебе.

Работи за бог да прости.

Работи бадява.

Живее на чужд гръб.

Смуче като пиявица.

* Пестеливост *

Капка по капка вир става.

От ситни парици стават жълтици.

Бели пари за черни дни.

Който не пази парата, не вижда и гроша.

Една пара дваж я вържи.

Който спестява, не осиромашава.

Работи да ядеш, скрий да имаш.

Ако не спечелиш от работа, от зъбите поспести.

По-лесно се спечеля, а по-мъчно варди.

Ако не пестиш, нищо не можеш събра.

По-добре да спестяваш по малко, отколкото да печелиш по много.

Спастрянето е по-спорно от печеленето.

Късно е да пестиш, кога не остане.

Който иска да пести, нека почне по-отрано.

За да имаш на старини, от младост туряй настрани.

За стари години туряй настрани.

Който пази вехтите дрехи, спечелва нови.

Ако не кърпиш вехтото, ново няма да носиш.

* Разточителство *

Ако харчиш повече, отколкото печелиш, щеш, не щеш, ще осиромашееш.

Мнозина знаят да печелят пари, малцина знаят да ги задържат.

Който купува онова, което му не трябва, продава онова, което най-много му трябва.

С игла ги събира, с лопата ги пилее.

Дето се отлива и не се долива, скоро се изпива.

И в хамбара с мяра се сипва.

Геран да е, изгребва се.

Да извира и пак ще се свърши.

И царската хазна се довършва.

В делник – зелник, в празник – попарник.

Турила шарлаганджията с чизмите.

Ударил яйца на масло.

Удари го на живот.

Пусна му края.

Дава за бог да прости.

Като че ли го е назаем взел.

Държи пара като чувал – вода.

Редки му са пръстите.

Човек с широка ръка.

* Охолство – Излишък – Изобилие *

От повече масло манджата не се разваля.

Артък стока очи не вади.

Нека ти конят от зоб загине.

Докато не артиса, не стига.

Който има много пипер, и на зелето си туря.

Който има много масло, той си маже и цоса.

Комуто е много маслото, той си маже и ботушите

Бол му маслото, че си маже и цървулите.

Да е с оката, че ако ще би и от реката.

Къщата му като пълна чаша.

Няма къде игла (яйце) да хвърлиш.

Да хвърлиш камък, ще удариш куче.

Плува като бъбрек в лой.

Кръвен като попова свиня.

Охранен като битолски просяк.

Рахатува като мачка в кочина.

Из крачолите му тече.

На път и под път.

* Нужда *

Нуждата не е желязо, а камъни троши.

Нуждата е от камък по-твърда.

Нуждата закон изменя.

Нуждата се в пазва не гужда.

Който нужда не е видял, честта си не познава.

За едно зърно жито врабчето се хваща в клетката и си предава живота.

За вода ходи не бързият, а жадният.

Човек в нужда е досетлив.

* Просия *

Който иска, не загубва, ако не му дават.

Суша хляб не проси.

Хората ум дават, хляб не дават.

Срамежлив слепец – празна му торбичка.

Просякът проси, а не дава.

Примолена патка не е вече сладка.

Просяците ядат вечер.

От тоя поминък по-добър – на черквата пред вратата.

Дай на мене и на детето, че баща му чака на портата.

Виснал като просяк на порта.

Моли се като просяк.

Подлага ръка.

* Милостиня *

Ако даваш милостиня с дясната ръка, гледай да не узнае лявата.

По-добре е един грам милост да имаш, отколкото ока алтъни в черква да дадеш.

По-добре е да даваш, а не да искаш.

Който дава малко, дава от душа; който дава много, дава от имот.

Що дадеш с ръката, то ще се намери.

Ръка що подава, не я секат.

През прага не се подава ръка.

Челяк без подадине, дърво без плод.

Стори милостиня на богат – по-добре да я хвърлиш в морето.

Томува грах, ономува боб, а на тебе празен джоб.

Измолена тиква – кисела гозба.

Кучето кога ще, спи; но кога ще, не може да яде.

Споделих и къшея от гърлото си.

Що му се сърце откъсне.

* Голямо – Малко *

Който се отказва от малкото, загубва и голямото.

Който презира малкото, няма да види и многото.

От малкото всякога може да стане много.

От искра гора се запаля.

От една искра много къщи изгарят.

От малка дупка голяма мишка излиза.

Яйцето е мънинко, ама голямо пиле излазя от

И от палето излиза овчарско куче.

Малка кобилката, а за седло място има.

Пиперя мъничък, ама пред господари излязва.

От малкото брашно много хляб се меси.

От влакното руно става.

Бисерът е малко зрънце, ала има голяма почит.

Малкото камъче прекатурва колата.

Дето гърми големият тъпан, малкият се не чува.

За една бълха не изгаряй цялата черга.

Човек се дави и във вода до глезен.

Пълната чаша и капката е много.

И голямата локва пресъхва, ама кога вали дъжд, пак повече вода събира.

Голяма риба в малка вода не живее.

Изчерпил от морето една лейка вода, та познава ли се?

От една крина една шепа не се познава.

Голям хамбар с малка крина не се пълни.

Голямата паница събира и малко, и много.

Що доноси един час, не доноси година.

И мравунка направя стъпунка.

Комара цеди, камили гълта.

Една крастава овца всичкото стадо окраставява.

За хиляда сладко, а за пара горчиво разваля гладкото!

Който е нахапан от змия, не се бои от гущер.

Който е паднал в морето, не се страхува от дъжд.

Кога падне главата, косите се не жалят.

Като види чумата, каил става и за треската.

Една лястовица пролет не прави.

С едно дърво къща се не прави.

С едно дърво градина не става.

Мечка с мравки не се насища.

Когато много гърми, малко вали.

Дето плюят мнозина, геран става.

На три кучета един пачи крак.

* Начало – Край *

Всяко нещо си има начало и край.

Който не почва, не свършва.

Добрият ден се познава от сутринта.

Власите накрая се давят.

По Кръстовден снеми ралото, по Петров ден го вземи.

Повлече крак.

От главата до петите.

Разказва от игла до конец.

Не му се вижда краят.

* Дреболия *

Ако загина от хрема, чумата хич да я нема.

Последна дупка на кавала.

Буря в чаша вода.

Капка в морето.

Броят се на пръсти.

Бълха го ухапала.

Нищо и никакво.

Голяма работа!

Умислил се, като че ли му са потънали гемиите!

Бели кахъри.

* Далеч *

Очи синор нямат.

Далеч от очите – далеч от сърцето.

Кога не си на очи, не си и на сърце.

Да е отдалеко, че да е леко.

Далеч, колкото от небето до земята.

Накрай света.

* Време *

Всичко си има времето.

Времето е стар учител.

Времето е най-добрият лекар.

Времето лекува всичко.

Време който печели, сила печели.

Броени дни бързо минават.

Изгубеното време никога не се връща.

Времето хвърка и никога не се завръща.

Времето хвърчи, не се стига.

Времето каквото отнесе, назад го не връща.

Времето не чака.

Времето е най-коварният съюзник на човека.

Времето човека не чака, човек чака времето.

Ако не ти приляга времето, ти му прилегни.

Времето човека краси и времето го пак коси.

Времето е пари.

Нощта забраменява, а денят го ражда.

Рядко, Радке, че да е сладко.

Ново ли е? – Ново, останало от московеца.

От дъжд на вятър.

Дошло му е времето.

Мъртъв сезон.

* Бързина *

И заекът бяга бързо, но кучето го стига.

Стига хрътката заека, че й са дълги краката.

Който превари, гой натовари.

Който по-напред поиска девойката, негова е.

Бързата кучка слепи ги ражда.

Бърза кобила сляпо родила.

Бърза кучка гладна ходи.

С бързане път се не взема.

Бързото ходене не трае дълго.

Който много бърза, спъва се.

Който бърза, късно стига.

Бързата прежда лесно се къса.

Каквото скоро става, скоро се разваля.

Ако той е по-силен, ти бъди по-бърз.

Не бързай като попадия в плевник.

От бързане ще изпръхне като птичка из кожата си.

Стъпва, като че му пари под краката.

Върви като по въглени.

Прегази го като петел жарава.

Прескача като кошута през тръни.

Препуска като вятър.

Тича като бесен.

Бърз като заек.

Бърз като стрела.

Бързо като куршум.

Никнат като гъби.

На бърза ръка.

На един дъх.

* Прибързаност *

Рибата е още в морето, а те турили тиганя на огъня.

Рибата в реката, те й режат лука.

Още рибата в морето, той точи зъби.

Заекът в гората, а той ръжен тъкми.

Още не е дошъл до водата, гащи събува.

Още не видял реката, събул гащите.

Още не сме видели детето, а се грижим как ще го кръстим.

Детето не видели, Иванчо го кръстили.

Още Петко нероден, шапка му шият.

Нероден Петко, капа му купили.

Още кокошката не е насадена, той пилета търси.

Хорото незасвирило, а той играе.

Още коня не яхнал, нозе замахал.

Възседни, па тогава препусни.

Прескочи, пък тогаз викай хоп.

Дорде не си убил мечката, не продавай кожата й.

Не си бъркай лъжицата, кога ти не ври гърнето.

Докато не видиш реката, не събувай цървулите.

Не бързай като теле пред майка си.

Не бързай като муле пред майка си.

Не преваряй като пърле майка си.

Кога стана турчин, кога тури чалмата!

Кога се село засели, кога кучета пролаяха!

Който скоро съди, скоро пишман ще бъде.

Пилетата се броят наесен.

Направил си сметката без кръчмаря.

Обрали си бостана зелен.

Прецъфтя, преди да цъфне.

* Бавност *

Който ходи полека, висока планина изкачва.

И слънцето изведнъж не изгрява.

Който осъмва на хана, той замръква на пътя.

За глухите баби два пъти камбана не бие.

Бързата работа и таралежко не я харесва.

Докле гражданката свещ запали, селянката се ожени.

Докле се баба прехвърли, дяду се брада опърпи.

Дорде вълкът се научи да краде кокошки, кожата му на пазар ще иде.

Ще засвирят биволите с кавали, доде се той накани.

Дорде си отвори устата, чаршията се затваря.

Хорати, като че ли от вчера хляб не е ял.

Досега бих вол изпросил.

Спори му като на костенурка през угар.

Бърза като таралеж за мерудия.

Бръз като на воденицата долния камък.

Влачи се като брана по нива.

Върви напред като рак.

Заточили се като гъски.

Повлече си нозете.

Ходи като с пребити нозе.

Тъпче на едно място.

Кара я яваш-яваш.

Биволи ли водиш?

На час по лъжичка.

Не е претупало.

* Закъснение *

След дъжд – качулка.

Като се ожени мома, тогаз сгледници се показват.

След смърт покаяние не бива.

Като се прекатури колата, пътища много.

Закъснелият ум пари не струва.

Сетни ум полза не докарва.

Сетни ми уме, де ми беше по-напред?

Дойде умът, ала пой де кумът.

Дорде речеш круша, друг я откъснал.

Дорде се мъдро намъдри, лудо се наскача.

Дорде имотните се наканят, сиромасите ще изпукат.

Петима Петка не чакат.

Двама едного не чакат.

Вълка видели, тогава силях търсили.

Купил магаре, че тогава зел да мисли има ли трева.

Кога вари триеницата, тогаз отива да купи лъжица.

Когато припре на кокошката, тогава дири полог да снася.

Кога е дъждовно, къщата не се покрива.

Тепърва баба за дърва.

Баба деда по череши кликала, дедо й се чак по дренки откликнал.

Не било по череши, че по тикви ли?

Ако денят е къс, годината е дълга.

Досега се е наял и тоя, дето си е загубил воловете.

Изхвръкна птичето от гнездото!

Изпуснал момента.

Влачи се в опашката.

Точат се като черва.

* Рано – Късно *

По-добре късно, отколкото никога.

Който ляга рано, рано става.

Ранно пиле рано пее.

Който се наяде рано и рано се ожени, никога пишман не става.

Ни в туй, ни в онуй време.

Ляга с кокошките.

* Навреме *

Желязото се кове, дорде е горещо.

Кърпи съдраното, докато е още малко.

Двойно дава, който навреме дава.

Цветето се бере, докато му е времето.

Всяко нещо на времето, и копривата през велики пости.

Всяка овошка на времето си зрее.

Използва момента.

* Никога *

Ще бъде, когато си видиш ушите.

Когато си видиш врата.

Ще стане това, когато роди върбата грозде.

Ще цъфне като слива есен.

Ще се научиш, кога засвирят славеите с кавал.

Ще прокопса, когато му израсте на гроба трева.

Ще ти ги даде на второто пришествие по 12 часа, ти само уший кесията.

Когато израснат на коня рогове.

Когато се стрижат бръмбарите.

Ще дойде, когато дойде вчера.

Когато дойде четвъртък подир петък.

Ще се върне, кога направят котката калугерка.

Кога чумата върне на жените децата.

Когато се върне Дунав назад.

Кога дойде Куковден.

На конския Великден.

* Отдавна – Минало – Бъдеще *

Миналото се не връща, само се преглъща.

Всяка минала година е по-добра.

Лани свирено, а сега играят.

Мина и замина.

То било преди Адама.

Откак свят светува.

От незапомнени времена.

От времето на потопа.

Било во време оно.

От памтивека.

Дотогава – я камилата, я камиларят...

Дотогава колко шапки ще опустеят!

Дотогава магарето ще умре и самарът му ще изгние.

* Нетрайност *

Всяко чудо за три дни.

Върла буря не трае дълго.

От ден до пладне.

* Народна метеорология *

Времето пътник не спира.

Южен вятър – нездрава година.

Много трънки – тежка зима.

Много мъгли – малко град.

Червена зора – мокра вечеря.

Кога много гърми, малко дъжд вали.

Кроткият дъжд по-добре мокри.

Петък пече, неделя тече.

Вали като из ръкав.

Мартенският дъжд в оцет да налееш, пак става лют.

Да не ме е срам от батя, казал малък Сечко, бих направил, щото гърнето на огъня да ври от едната страна, а от другата да замръзва.

Ако зимата с уста не те охапе, с опашката ще те шибне.

Ясно небе – голям студ.

Сечи, Сечко, не сечи, пак на лято миришеш.

Марта не се дели от Сечко.

Сечко сече.

Марта дере, Април кожи продава.

Марта се начумери – женят я за старец.

Зимно време е като малко дете: сега плаче, сега се смее; сега вали, сега слънце грее.

Отпред пече, отзад сече.

Слънцето за хатър не грее.

Лете без кожух, зиме без хляб не ходи.

Зиме без аба, лете без торба не ходи.

Зиме не се гледа коя дреха е по-хубава, а коя е по-топла.

Огънят е зиме по-сладък и от меда.

Дърво и камък се пукат от студ.

Кучето и котката заедно ще спят.

Със зъбите си яйца кълца.

От студ кове клинци.

Кове гвоздеи.

Циганско лято.

Сиромашко лято.

* Плодородие – Неплодородие *

Изпърво посей, после пожъни.

Орало и мотика хранят света.

Ден година храни.

Сух април – гладна година.

Подир гладна иде и сита година.

Сух август – сухи бъчви.

Суша хляб не проси, киша не дохранва.

Киша – по-лошо от суша.

Много гъби – малко хляб.

На мокра земя малко дъжд трябва.

Кишав януари – година без плод, от топъл януари – да те пази бог.

През марта вали, жетварят се радва.

Дъждовен май – плодородни години.

Дъждовен май – плодородие безкрай.

Майски дъждове плащат дългове.

Гергьовският дъжд цена няма.

На гергьовския дъжд всяка капка е жълтица.

Градобитнината мори конете, гои свинете.

Градушката бие и в нощвите.

Град глад не прави.

Веднъж бива лято в година.

Що дава летен ден, не дава зимна неделя.

Кръстец гради да летува, купен гради да зимува.

Лятно време и по трънчето хляб.

Ако лето не даде, оно есен – нема що.

Есен богата, зима рогата.

Досред зима ни глад, ни студ има.

Дебел сняг – голям комат.

Снежна година – плодородна година.

Ако на Коледа няма бяло, на Гергьовден няма зелено.

Без време нищо не зрее.

Лозата рекла: изкоренете тази, дето е до мен, да родя и за нея.

На камък трева поникнала.

Ако първом загърми от юг, на берекет е

На берекет е!

* Шеговити пословици и поговорки *

Искаш ли, калугере, да те ожениm?

Пусни чепа на бъчвата, и ще видиш що има в нея.

Господ да му прости греховете, харен човек беше.

И котаракът има мустаци!

Аз му казвам, че съм скопен, той ме пита колко деца имам.

Ако би имала баба мустаци, не би прела шестаци.

На една река си прали дрехите – роднина са.

Откакто излязоха цигарите, моята лула мангал стана.

Тръгнало море в река да се дави.

Хората трева не пасат, ами хора пасат.

Стани, дядо владика, да седне татко ми!

На калугера децата заплакали.

Дръндар света не плаши, дето седи, там праши.

Пред поп не хвали бога, пред жена си – чужд мъж.

Всеки може в бъчва да пее.

Козата все нагоре си държи опашката.

Прилично магаре двамина носи.

Пази, боже, от дълги тояги и от тесни сокаци!

Един се радва на попа, друг – на попадията.

Вържи пръст и тръгни през село, че да видиш лекари.

На сто пъти веднъж послушай и жената.

За хатър и печена кокошка се яде.

Откъде си, дядо Петре? – Да питам жената.

Магаре от прякор не умира.

Прозява се булка я от глад, я за сън.

Попът пее, попадията отпява.

Не се грижи, хаджийке! Като умрете, аз всички ви ще закопая!

Всяка година по дете, за девет години – дванадесет.

Дума дупка не прави и щипка сукман не дере.

Един гледа майката, друг – дъщерята.

Калпакът не си познава главата.

Обесете брат ми, че аз имам работа.

Гледай да не паднеш да се удавиш, че после те пребивам!

Слепият гръмна, та ударил заек, а куцият припнал, та го улови.

Преди зори не може да съмне.

Главата му строшавам, хатъра му не развалям.

Селото хубаво, името му не струва.

Грънчарят знае къде да тури дръжката на гърнето.

Хванах, татко, хайдутин. – Доведи го, синко! – Не мога. – Остави го. – Не ме пуща!

Лани дето умря кобилата, жива ли е?

От всяка брада по косъм – и ти с брада скопосан.

Само белите и черните не са мои, а другите са чужди.

Усетила се Мара, че под нея е бара.

На ти, вълчо, агне!

Гледа като куче на зрели сливи.

Хапни си от фасула, куме! – Добре ми е и от хайвера.

Приляга му като на коза брада.

Как са, гарго, гарджетата ти? – Вчера черни, днес пък дваж.

Случило се у мома дете.

Шапката му три дни дълга, два широка.

Камъкът, ако иска, нека се пука от жегата, аз ще трая.

Честита ти, Райко, шапка! – Не е моя, баюва е.

Видиш ли, бабо, дъба! – Не видя го, синко. – Видиш ли дяда? – Назирам го по малко.

Благатка Радка, че всекиму сладка.

Вред те търсих, дядо попе. – У дома ходи ли? – Сал у вас забравих да ида.

Шегувай се, колкото щеш, но не пипай, дето щеш.

Прилича му като на магаре седло.

Вятър варен, сняг печен.

Оставил дядо баба, че се уловил за кака.

Яж, бабо, гнили круши, да ти растат зъбите.

Зло няма, добро – да-ще господ.

Град бие козата, а тя вири опашка.

От шега се деца раждат.

Когато сме най-зле, все тъй да сме!

Няма ли някой юнак над юнаците, да си отнеме юнака от рака?

Когато изядете пет шиника сол. [Така отговарят бащите на синовете си, като ги питат кога ще се оженят.]

Таквиз ми ги ситни-дребни като камилчета.

Няма го онзи, който носеше големите яйца.

На бащиното си кръщене не съм ял толкоз!

Не се смей вечер, че зъбите ти ще замръкнат вън.

Кота как ида в черква, все върба ми дават.

Отде да те знам, че си ми намигнал в тъмното.

С вила орехи и с решето вода ще нося на сватбата ти.

По муцуната си личи, че не е от простите свини.

Ако не знаеш що е люто, не знаеш ли що е жежко?

Бял като маслина.

Тънка, тънка като каца.

Бял като кюмюрджия.

Бистро като боза.

Бяла като на тенджера дъното.

Прав като кука.

Не му са излиза напред с девет оки ряпа.

На дребно нямам, а на едро не останаха.

Елате, деца, да видите как ще се попа праси.

Единият крак на балдъзата е на баджанака.

Моя милост ме проводи, негова милост до твоя милост да му дадеш един чувал жито.

На заеца кожата траяла три месеца на тъпан, че твойта ли не ще?

За толкоз и попадия шавнува.

Знае що е царя вечерял.

Цяло яйце на Великден.

Оназ от аджамиите я страх, а то не от големите.

И ний бяхме сиромаси, ама поимвахме си парици.

Знаш ли кой съм аз? – На слепия чичо, на кьоравия вуйчо.

Отговява калугерът, за Великден леща му готвят.

Цяло яйце се не изяда, че става на челяка цирей.

Бесете, пребесете ме, ха че черквата се минува.

Ако съм ти пуля, не съм ти булка.

Бои се да се не затрие на хората семето с него.

Веднъж бива лято в година.

Водят го със салтанат.

Господ няма двайсет пари да се обръсне.

Дене не спя, ноще вода не пия, от какво ще се разболея.

Глождй, бабо, сухи кори, дорде дойде топла пита.

Доде ми е венчаното, що да давам пари за друго. [Карали една жена да си купи магаренце]

Да те поживи господ от Бъдни вечер до Коледа.

Дома и да се мре не е зле.

Донес си да ти сложа да ядеш.

Добре ми е, на добре отивам (щото нося, с него се покривам), често на сметът поспивам.

Девет манджи все гулия.

Дай ми малко сиренце да го изям с хляба, дето ще ми дадеш.

Не ти давам ни от бълха дроб повече.

Хитър духовник, пита ме, ами и аз хитра, не казвам.

Дяволът не знае как се пече яйце на свещ.

Девет гозби все тикви.

Кандилото му се гори, затуй дава ексик маслото.

Който е вчера умрял, днес е пишман станал.

Който умре вкъщи, по му е малък кахърът.

Взе ли си дарата, колко струваш.

Тази бълха няма да те ухапе, защо я убиваш.

Глава ме боли. – Тя е на края, отрежи я.

Що си, мъжо, бил злочест; всички се издавиха, ти си дойде пак.

Посред нощ да съмне, посред нощ тръгвам.

Що имам да вземам, сакам си, що имам да давам, прощавам.

Ще облажи света с едно яйце.

Най-лошото на света е добро сърце в зли хора.

На ти, пъньо, гащи, че ти приличаш на моя мъж.

На онзи свят котката ще подклажда катраня да ври чорбаджията, а кучето ще носи вода да го загасява.

Яж, бабо, та расти тънка и висока.

Лъщи като тиган на месечина.

Той пали, той гаси.

Духайте, деца, че майка ви си изгори устата.

Това го знае и татовият син.

Голяма клечка.

Гладък като таралеж.

Бийте се, не се карайте!

Молете се, хора, дано Рада излезе мома.

Бълхата от слепия се бои.

Мишката не се бои от ноктите на котката, а от мустаците й.

Уплашил се като вълк в хиляда овце.

Ако се боеше вълкът от дъжда, качулка щеше да носи.

Как да не са роднина – от две жени деца са.

Попитали камилата: Защо ти е крив вратът? Тя рекла: Че какво ли ми е право?

Кискин ум: разцепва конеца и на бълхата шалвари ушива.

Ако падне теслата от тавана, ще убие Ивана; олеле, какво зло стана!

Мнозина философи пасат говеда.

Пак излезе Рада мома.

Тънка Стана – гюл фидана, шъта, ходи кат мецана.

Ако ти е топло, бери си топлина за зимъс.

Прилича му като на камила опашка.

Ум царува, ум кака целува.

Хубава е булката, само разногледа.

Зиме да вали сняг му приляга, ама лете – срамота.

Рода са: от два плета тръни.

Дъжд да вали, сняг да иде, зло време да не хваща.

Майка син отхранила – с кисела мътеница.

Ако ти е студено, бери си хлад за лятос.

Да нямаше дъжд, не би се развалило времето.

От една чешма пили вода, та затова са рода.

ТЕМАТИЧНИ ЗАГЛАВИЯ

Народ – Свобода – Робство
Труд – Трудолюбие
Мързел – Лентяйство – Безделие
Опитност – Способност
Некадърност – Неопитност
Леснотия – Мъчнотия
Усърдие – Прилежание
Шляене – Нехайство
Безредие
Доброта – Човещина
Злина – Проклетия
Чест – Безчестие
Достойнство – Авторитет
Егоизъм
Постоянство – Непостоянство
Срам – Безсрамие
Големеене – Високомерие – Горделивост
Нахалство – Дебелоочие – Натрапничество
Хитрост – Лукавство – Шмекерия
Двуличие – Лицемерие
Прикритост – Подмолност
Коварство
Яд – Гняв
Инат – Твърдоглавие – Опърничавост
Воля – Амбиция
Безразличие – Равнодушие
Непоправимост
Търпение – Нетърпение – Припряност
Алчност
Упоритост – Настойчивост
Съвест
Завист

Самохвалство
Щедрост
Угодничество
Самонадеяност – Самомнителност
Грижливост – Безгрижие
Навик
Скромност – Тактичност
Покорство – Смирение
Оптимизъм
Разглезеност – Капризност
Безхарактерност
Приятелство – Дружба
Сговор – Съгласие – Несъгласие
Враг
Солидарност – Сговорност
Вражда
Самотност – Саможивост
Преданост
Кавга – Свадливост
Сръдня
Бой
Добро
Зло
Надежда – Вяра
Разочарование
Вина – Провинение
Кражба
Беда – Беля – Напаст
Безизходица – Безнадеждност
Късмет
Задоволство – Блаженство
Грижа
Нещастие – Неволя – Злополучие
Смях – Скръб – Безпокойство – Потиснатост
По неволя
Облекчение – Спасение

Строгост – Жестокост
Милосърдие – Пощада
Опасност
Подкуп
Сполука – Несполука
Непоносимост
Пакост
Примирение
Подстрекаване
Клетва
Истина
Лъжа
Доверие – Недоверие – Лековерие
Обещание
Измама
Искреност
Преструвка
Съмнение – Подозрение
Хвалба
Клюка
Илюзия
Доказателство
Преувеличение
Самоуспокоение
Увереност
Ум – Разум
Глупост – Безумие – Простотия
Ограниченост
Възпитание
Образование
Книга – Знание – Мъдрост
Предпазливост
Предвидливост
Съобразителност
Несъобразителност – Безразсъдство
Памет – Разсеяност

Объркaност
Прекаленост
Пренебрежение – Надменност – Презрение
Подсещане
Тайна
Изненада – Учудване
Антирелигиозни пословици
Сила – Надмощие – Власт
Слабост – Немощ – Безсилие
Смелост – Решителност
Страх – Уплаха – Гузност
Колебание
Защита – Опора
Насилие – Гнет
Празна юнащина
Снизхождение
Компромис
Изгода – Печалба – Интерес
Безполезност
Съответствие – Сходство – Взаимност
Несъответствие
Закономерност – Логичност – Взаимозависимост
Невъзможност – Немислимост – Неприложимост
Качество – Стойност – Значение
Предимство – Превъзходство – Предпочитание
Причина – Последица
Заем – Дълг
Празна работа
Сигурност – Несигурност
Свое и чуждо
Риск – Отказ
Небрежност
Загуба
Правда
Несправедливост
Неблагодарност

Разобличаване – Разкриване
Критика – Самокритика – Разкаяние
Оправдание – Извинение
Прошка – Наказание
Законност – Възмездие
Език
Дума
Мълчание
Бъбривост – Дърдорене
Злословие – Подмятане
Кряскане
Любов
Омраза – Злоба
Хубост
Грозота
Сърце
Прилика
Отмъстителност – Закана
Отплата
Разлика
Песен
Стремеж – Влечение
Физически качества
Радост – Целувка
Младост – Старост
Дом
Семейство
Родители – Челяд – Майчина обич
Роднинство
Сватба
Мома
Жена
Гости – Гостоприемство
Съседство
Обичаи
Изпъждане

Бягство
Живот
Смърт
Здраве
Болест – Страдание
Ядене
Лакомия
Нечистоплътност
Сън
Пиянство
Богатство
Бедни и богати
Бедност
Пари
Глад
Скъперничество
Експлоатация
Пестеливост
Разточителство
Охолство – Излишък – Изобилие
Нужда
Просия
Милостиня
Голямо – Малко
Начало – Край
Дреболия
Далеч
Време
Бързина
Прибързаност
Бавност
Закъснение
Рано – Късно
Навреме
Никога
Отдавна – Минало – Бъдеще

Нетрайност
Народна метеорология
Плодородие – Неплодородие
Шеговити пословици и поговорки

„Български пословици и поговорки”, Григоров, Кацаров, 1986